DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Bralce obveščamo, da bo naš list v bodoče zaradi tehničnih razlogov izhajal ob četrtkih

Uredništvo in uprava

Četrtek, 16. januarja 1964
Št. 2, leto XXII

NEKAJ PROBLEMOV PRI ODPRAVI OSEBNIH DOHODKOV POD 25.000 DINARJEV

Rešitev ni v razdeljevanju ampak v povečanem ustvarjanju

Iniciativa, da bi v sorazmerno kratkem času povišali osebne dohodke polno zaposlenih delavcev, ki so nižji od 25.000 dinarjev, je vzbudila tudi nekaj pomislekov. Ne bi mogli reči, da je kdo načeloma nasprotoval tej iniciativi. Izraženih pa je bilo več dvomov: da ekonomsko tega ne bomo zmogli, da je iniciativa politično premalo pripravljena in da bomo z njo porušili razmerja v dohodkih in s tem razvrednotili načela nagrajevanja po delu. Takšni pomisleki se porodijo predvsem takrat, kadar ne gledamo na gospodarski razvoj perspektivno, kadar nismo sposobni, da bi slabo prakso z dobrimi rešitvami projektirali v ustvarjalno prihodnost.

VSA POENOSTAVLJANJA SO ŠKODLJIVA IN SE BODO MAŠČEVALA

Prav gotovo bi bilo zelo kratkovidno, če bi potrebo po povišanju dohodkov najnižjih grupacij polno zaposlenih tako razumeli, da je potrebno samo spremeniti razmerja med skladi in osebnimi dohodki. Se pravi, zajedli bomo nekaj skladov, prelili sredstva na osebne dohodke, potlej naj nas pa rešujejo drugi, saj pobuda ni prišla iz naših vrst. Če je pač takšna »direktiva«, jo bomo izpolnili.

Takšno gledanje in ocenjevanje naloge je zelo zmotno. Zmotno iz več razlogov.

Skrajni čas je že bil, da smo se resno zamislili, kako lahko živijo tisti, ki imajo dohodke pod 25.000 dinarji na mesec. Nekateri so se doslej samo spraševali: Le kako lahko s temi dohodki izhajajo? Ta problem se jim je zdel predvsem čudež. Tako so ga obravnavali, ocenjevali, namesto, da bi iskali rešitve. Toda o tem, da bo potrebno povišati dohodke, ne bo načelnih nasprotovanj.

Debate so se začele in se bodo še zaostrile, ko bo treba pregledati račune in sprejeti odločitve. Za nekatere bo to sprva nerešljiv problem, kajti imamo delovne organizacije, grupacije, ki se s povprečnimi dohodki sučejo pri 25.000 dinarjih ali pa so celo pod to mejo. Kako naj potemtakem te organizacije sprejmejo tako dločitev?

Predvsem bo že samo razprava o takšni iniciativi zahtevala, da bodo delovne organizacije temeljito pregledale svoje poslovanje. Temeljite analize stroškov poslovanja, proučevanje ozkih grl, organizacije dela, transporta, cene posameznih proizvodov, cene enakih proizvodov v drugih delovnih organizacijah, vse to bo obsežno in zanimivo gradivo za razprave. Nadrobni, temeljiti izračuni bodo nedvomno pokazali, da je v slednji delovni organizaciji še precej notranjih rezerv, ki niso bile doslej izkoriščene. Niso bile, ker je bil s strani proizvajalcev premajhen, premalo organiziran pritisk, da se te rezerve izkoristijo.

Ob razpravah, študiju gospodarskih problemov, rentabilnosti, smotrnosti pa se bo pokazalo, da sta na razpolago dve poti. Zadovoljiti se z dosedanjim stanjem in ničesar spremeniti, ker baje ni mogoče, ter pri tem ostati pri dosedanjih nizkih dohodkih. Druga pot — vztrajno, vsakodnevno iskati rezerve in nagrajevati vse tiste uspehe in odločitve, ki prispevajo k večjemu gospodarskemu uspehu in rentabilnosti.

KJE NASTAJAJO TEŽAVE IN NERAZUMEVANJE

Prav gotovo je, da nizki osebni dohodki niso rezultat slabega gospodarjenja v zadnjem razdobju, marveč so rezultat nepravilnega gledanja na potrošnjo, razvoj proizvajalnih sil, so rezultat gledanja, da je mogoče nizke cene zadržati, če bomo vztrajali pri nizkih prejemkih proizvajalcev, so rezultat zaostalosti in komodnosti in naposled tudi nesocialnih pogledov in stališč, ki vidijo in skrbijo predvsem zase, drugega pa »skušajo razumeti«. Žal ta drugi kljub razumevanju slabo živi.

Gospodarska praksa je ne samo v Sloveniji, ki je med republikami gospodarsko najbolj razvita, ampak tudi v Makedoniji, kjer so vztrajali pri nizkih osebnih dohodkih, pokazala, da je v tako hitrem, dinamičnem gospodarskem razvoju nesmotrno imeti za ideal nizke osebne dohodke, ker le-ti vplivajo na

(Nadaljevanje na 3. strani)

KAKO OPREDELJUJEJO STATUTI POSAMEZNIH DELOVNIH ORGANIZACIJ PODROČJE IZOBRAŽEVANJA:

V NEKAJ VRSTAH in v različnih skrajnostih

V zadnjem času skorajda ni pomembnejšega posvetovanja ali seje, kjer ne bi udeleženci razpravljali o — pomanjkanju strokovnih kadrov. To je tako rekoč tema dneva, osvetljena z vseh mogočih zornih kotov.

»Bolj bistveno kot splošno tarnanje, da strokovnjaki nočejo v delovne organizacije, se nam zdi razpravljanje o tem, ali je v delovnih organizacijah že dozorelo spoznanje, da strokovnjake potrebujejo.

Prav v tem, ali je to spoznanje že dozorelo, ali so se samoupravni organi zavzeli za to akcijo, ali so že izdelani profili kadrov in izračuni, kaj bi pridobili, prav v tem je jedro problema! Kajti od spoznanja o potrebah do določitve, da jih bomo dobro nagrajevali, da bomo štipendirali nove, je samo majhen korak. Toda tega koraka v večini primerov ne store, ker so razprave obvisele nekje v zraku, brez potrebnih odločitev . . .«

Iz osnutkov statutov posameznih delovnih organizacij nedvomno lahko razberemo, kakšna je sedaj zavzetost v delovnih organizacijah za — kadrovanje, za vzgojo strokovnih in drugih kadrov, koliko je to poprepotrebno spoznanje v delovnih organizacijah že dozorelo in prišlo do izraza v njihovih temeljnih samoupravnih aktih — statutih. Pri prebiranju osnutkov statutov posameznih delovnih organizacij smo prišli do tehle ugotovitev:

— Marsikje bodo tarnali še naprej, kajti področju izobraževanja je namenjenih le, reci in piši, 40 do 50 deklarativnih besed, ki nedvomno ne izražajo politike izobraževanja v vsej njegovi celovitosti;

— drugod je zopet opaziti dvoje ali še več skrajnosti na področju izobraževanja, predvsem pa je zanemarjeno štipendiranje lastnih kadrov.

ZA NAMEČEK ŠE BESEDA O IZOBRAŽEVANJU

Ponazorimo si teh nekaj ugotovitev na nekaterih primerih.

Statuti oziroma osnutki statutov vsebujejo nešteto členov, ki podrobno govore o pristojnosti teh ali onih oddelkov, referatov, o njihovih dolžnostih, pravicah itd. Področju izobraževanja pa je, kot rečeno, namenjeno pogostokrat le nekaj besed, in sicer največkrat v členih, kjer so razložene naloge komisiji delavskega sveta za kadrovsko in socialno politiko ter strokovno izobraževanje, dalje, kjer so obrazložene pristojnosti kadrovskih oddelkov, sekretariatov in podobno. V enem izmed osnutkov statutov je zapisano:

● **Poglavitne naloge sekretariata so, da organizira strokovno usposabljanje delavcev v lastni pristojnosti in prek šolskega centra.**

V drugem je rečeno:

● **Splošni sektor skrbi za pravilno in stalno pritegovanje novih kadrov, za strokovno izobraževanje in izpopolnjevanje delavcev podjetja.**

V enem od naslednjih:

● **Naloga izobraževalne službe je, da skrbi za izobraževanje delavcev na posameznih delovnih mestih in vodi evidenco o doseženih uspehih izobraževanja. Pristojnim organom predlaga spremembo zasedbe delovnih mest glede na pridobljene kvalifikacije in sposobnosti.**

Takšne in podobne formulacije, iz katerih naj bi se torej

(Nadaljevanje na 2. strani)

Poročilo

Dragi občani, mislim, da vam je družbeni načrt za leto 1964 zdaj popolnoma jasen

Karikatura: MILAN MAVER

V OKVIRU

Rekonstrukcija in mehanizacija postaneta rentabilni le, če istočasno rešujeta tudi probleme kadrov, ki so za nove ali izboljšane tehnološke postopke potrebni. Na programiranje kadrov v delovnih organizacijah največkrat pozabijo ali pa rešujejo ta vprašanja dokaj administrativno. Eno in drugo zavira proizvodnjo. Še več! Administrativno reševanje kadrovskih vprašanj ustvarja med delavci nesigurnost in odpor pred mehanizacijo, pred novimi tehnološkimi postopki.

Primer je iz podjetja v mariborskem okraju. Take ali podobne pa bi lahko našli prav povsod. V podjetju bo v prvi polovici letošnjega leta končana rekonstrukcija. Ko bodo stekli novi stroji, bo 60 delavcev odveč.

Takole je sklenilo vodstvo podjetja: V prvi fazi rekonstrukcije bomo odpustili 20 delavcev v glavnem in najprej tiste, ki kršijo delovno disciplino. V drugi fazi pa bomo odpustili nadaljnjih 40 delavcev, ostale bomo prekvalificirali.

STRAH PRED MEHANIZACIJO

Upravičena vprašanja: Kakšne so razmere v podjetju, ki mora čakati rekonstrukcije, da se bo povečala disciplina delavcev? Ali disciplinskih prekrškov niso dolžni reševati sproti? Individualno? Ne pa šele takrat, ko se zaradi uvedbe mehanizacije sprošča delovna sila. Ali so vsi disciplinski prekrški res vzrok za odpust? Kdo bo naslednji na vrsti, ko bo mehanizacija izpopolnjena. Kdaj? Kam? Vprašanja, o katerih bi moral razpravljati ves kolektiv.

In končno: So podjetje rekonstruirali v enem mesecu? Kje pa, rekonstrukcija zahteva programe, temeljite študije tehnoloških postopkov, potrebnosti strojev itd. Vse to so v podjetju napravili. Pozabili pa so na ljudi! Nanje so se spomnili šele, ko je rekonstrukcija skoraj končana. Pozabili so načrtovati kader, brez katerega so stroji mrtvi. Pozabljivost je treba popraviti hitro in »najbolj primeren« ukrep za vodstvo podjetja je — odpoved delavcem.

Mehanizacija prav gotovo ustvarja viške delovne sile, obenem pa zahteva nove profile kadrov. Če v podjetjih rešujejo te probleme od danes na jutri, z ukinitvijo delovnih mest in dajo delavcem v roke le papir z odpovedjo, ali je potem čudno, da se delavci mehanizacije branijo? Ali taka kadrovska politika pospešuje interes proizvajalcev za uspeh podjetja? Nasprotno! Nesigurnost, kaj bo jutri, jim jemlje zavzetost za kvalitetno delo.

Disciplinske prekrške in sankcije zanje, kot tudi ukinitev delovnih mest in kolektivne odpovedi, bi morali točno precizirati samoupravni akti delovnih organizacij — statuti.

Nemogoča je namreč praksa, da v podjetju tolerirajo nedisciplino delavcev mesece in leta in da jo rešujejo šele ob rekonstrukciji. Kaj pa, ko rekonstrukcije ne bo več? Je »čistka« ob njej res zagotovilo, da se bo disciplina popravila?

Tudi ukinitev delovnih mest zaradi preusmeritve proizvodnje, zboljšanja tehnoloških postopkov, zaradi uvedbe mehanizacije, bi morali precizirati statuti delovnih organizacij. Njihova določila naj bi jasno opredelila, kaj je šteti za večje število delavcev, ki se jim lahko odpove po kolektivni odpovedi, kdaj in zakaj.

Niso pa dovolj samo statutarna določila o teh stvareh. Obvezno bi morali od primera do primera razpravljati o tem disciplinske komisije in komisije za sklepanje in odpovedi delovnih razmerij ter samoupravni organi. Takšne ali drugačne odločitve ne smejo iti mimo delovnega kolektiva, naj si bo ekonomske enote ali celotnega podjetja, če je manjše.

Kompleksno obravnavanje kadrovskih vprašanj ne utrjuje samo sigurnosti delavcev, temveč tudi zagotavlja, da se bodo vprašanja reševala pravično, brez subjektivnih vplivov, ki so največkrat vzrok, da se najprej znebijo tistih, ki so se v podjetju enemu ali drugemu osebno zamerili.

Treba pa je še povedati: tudi ob preciznih določilih zakona in statuta se dostikrat zgodi, da odločitve o odpovedih, čeprav zakonite, niso v skladu z našimi socialističnimi načeli. Vedno takrat, kadar ob reševanju teh vprašanj ne sodelujejo zavestne subjektivne politične sile.

Bolj preprosto: modernizacija sprošča »delovno silo«. Podjetje je dolžno poskrbeti za strokovno preusmeritev delavcev. To pa je prav tako važen del, ki zahteva programe kot študije o tehnoloških postopkih, novih strojih itd. Del, ki bi moral biti načrtovan skladno in istočasno z rekonstrukcijo, če naj bo ta rentabilna. Skratka, v podjetju bi morali pripraviti delavce na novo proizvodnjo, upoštevati delovno silo, ki jo imajo, in računati tudi na naravno selekcijo (upokojitev itd.). To bi bilo ekonomično in pošteno!

In če kljub notranji reprganizaciji ostane po rekonstrukciji delavcev še vedno preveč? Zakonita pot je kolektivna odpoved. Pa človeška plat, socialistična načela? Ob tem naj bi se polno angažirale družbeno-politične organizacije in posamezniki. V podjetju in v komuni. Niti enim niti drugim ne sme biti vseeno, če ostanejo delavci brez zaposlitve.

Torej je za uspešno reševanje kadrovskih vprašanj, ki obstajajo in se bodo še porajala, treba tesnega sodelovanja delovnih organizacij, občinskih skupščin, predvsem pa službe zaposlovanja. Tudi slednja je dolžna pomagati pri strokovnem usmerjanju delavcev, dolžna je poiskati za delavce druga ustrezna delovna mesta, saj dobiva sredstva za svoje poslovanje od vseh proizvajalcev v komuni.

N. LUZAR

Stane Kavčič:

SAMOUPRAVLJANJE

Objavljeni odlomek je povzet iz prispevka »Nagrajevanje po delu«, ki bo skupno s 56 drugimi prispevki izšel v knjigi »Samoupravljanje«, ki jo bo izdala Delavska enotnost.

... Drugi činitelj, ki priča o pomenu nagrajevanja po delovnem učinku in s tem povezanim nenehnim dviganjem produktivnosti dela, je standard delovnih ljudi. Vsako leto tudi v tem pogledu dosegamo čedalje večje uspehe. Toda očitno je, da se bo planska predvidevanja in dosežene realizacije dalo preseči, ko bomo popolneje in bolj na široko uresničili načelo nagrajevanja po delovnem učinku. Nasprotje, ki obstaja med našimi dejanskimi gmotnimi možnostmi ter pričakovanjem, željami, ponekod pa tudi zahtevami glede izboljšanja standarda, bo možno veliko laže odstraniti z razvijanjem sistema nagrajevanja po delovnem učinku. Očitno je, da takšen plačni sistem, pri katerem delavčevi prejemki niso v adekvatni odvisnosti od rezultata njegovega dela, tudi v socializmu usmerja pozornost delovnih ljudi predvsem na razdelitev, ne pa na proizvodnjo. Spričo tega pa mora v takšnih primerih nujno trpeti proizvodnja in potemtakem tudi standard proizvajalcev samih. Zelo težavno je posledice takšnega objektivnega razvoja reševati in omiliti samo s politično akcijo subjektivnega faktorja. Šele popolnejše izvajanje nagrajevanja po delovnem učinku bo mobiliziralo maksimum obstoječih subjektivnih in zavestnih socialističnih sil za povečanje obsega proizvodnje in s tem tudi narodnega dohodka, prek njega pa gmotnega položaja slehernega proizvajalca. Šele takšen sistem lahko do kraja odstrani razna napačna pojmovanja o »pravicah« in »dolžnostih« socialističnega proizvajalca in delovnega kolektiva, pojmovanja, ki prihajajo do izraza, kakor tudi najrazličnejše »kombinacije« in mahinacije, katerih namen je doseči čim večji dohodek podjetja tako rekoč umetno, z zlorabo določenih vrzeli v ekonomskem sistemu.

Z nagrajevanjem po delovnem učinku in s povečanjem produktivnosti dela je tesno povezano tudi vprašanje nadaljnjega razvijanja delavskega in družbenega samoupravljanja. V tem pogledu imamo pri nas opravka z nasprotjem med neposredno najnaprednejšim sistemom upravljanja proizvajalnih sredstev in relativno nizko produktivnostjo dela. To nasprotje ustvarja vrsto ekonomskih in političnih problemov in nadaljnji razvoj delavskega samoupravljanja ga mora odstraniti. Čedalje popolnejše nagrajevanje po delovnem učinku bo omogočilo organom delavskega samoupravljanja, da bodo bolj upoštevali specifične razmere in potrebe podjetja, komune in delavcev. To jim bo dalo nove materialne možnosti, da v svojih specifičnih razmerah uveljavljajo najustreznejšo politiko tudi glede razširjene reprodukcije oziroma vlaganja v družbeni standard. Skozi prizmo teh problemov je treba gledati tudi zahtevo po razširitvi materialne podlage delavskega samoupravljanja. Ta zahteva je, če je pravilno zastavljena, upravičena, razumljiva in napredna. Razumljivo je, da delavski sveti in delovni kolektivi zahtevajo čim večja materialna sredstva. S tem pa vsekakor pridejo tudi v določeno nasprotje z objektivnimi materialnimi možnostmi vse družbe. Vprašanje je, kako reševati to nasprotje, po kakšnih merilih in kako povečati materialno podlago delavskih svetov. Glede na objektivno stanje in naše možnosti so realne in progresivne samo tiste zahteve po povečanju sredstev delavskih svetov, ki gredo z roko v roki s pripravljenostjo, da bi bolje delali in bolje izkoriščali obstoječe zmogljivosti. To pomeni, da je dejanska in načelna ureditev tega problema v tem, da reguliramo odnose družba-podjetje-komuna tako, da bomo materialna sredstva podjetij in komune bolj kakor doslej napravili odvisna od ekonomskih rezultatov njihovega dela. Drugačna koncepcija bi nas odvedla v nenačelno licitiranje z zelo škodljivimi ekonomskimi in političnimi posledicami.

Toda način, kako poteka razdelitev dohodka med podjetjem in družbo, ni pomemben samo za delovanje delavskega samoupravljanja, marveč je tesno povezan tudi z nagrajevanjem vsakega proizvajalca po delovnem učinku. Med tema dvema činiteljema namreč obstaja organska povezanost. Delovni kolektivi lahko sicer tudi v okviru sedanje razdelitve in svojih materialnih možnosti ustvarijo prve osnove nagrajevanja po delovnem učinku v svojih podjetjih. Letos so bili v tem pogledu doseženi že precejšnji rezultati. Navedli bomo nekatere podatke za Slovenijo. Doslej je bilo v proizvodnji okrog 45 % delovnih mest z normiranim delom. V letošnjem letu se je število normiranih delovnih mest povečalo še za 20 do 30 odstotkov.

Produktivnost dela, merjena z odnosom med proizvodnjo in delovno silo, se je v obdobju 1952—1959, torej v minulih šestih letih, v Sloveniji zviševala povprečno za 4 % letno. Vendar je treba pri tem podatku upoštevati tudi to, da so v tem obdobju začenjale obratovati nove zmogljivosti z visoko tehnično sestavo kapitala, na primer elektrarne, Kidričevo, tovarna papirja itd., ki so imele velik delež pri tem povprečnem letnem naraščanju produktivnosti dela. Letos pa sploh niso začele obratovati nove kapacitete, vendar hitreje naraščata proizvodnja in dohodek podjetij glede na število delovne sile. Pričakovati smemo, da se je s tem produktivnost dela v Sloveniji zvišala približno za 7 %.

Sorazmerno velikega skoka ni mogoče razložiti drugače kot prav s široko, zelo raznovrstno, originalno in prožno uporabo nagrajevanja po delovnem učinku v najrazličnejših oblikah od enote proizvoda do norm in akordov ter raznih drugih oblik, ki se porajajo v naši praksi. Na pobudo sindikatov se je začela akcija, ki se zelo močno razvija in ki bo v doglednem času zagotovila, da bo imela skoraj vsaka tovarna poseben plačilni sistem, zasnovan na doslednem uveljavljanju nagrajevanja po delovnem učinku. Začel se je politično in praktično ekonomski boj za to, da tarifne pravilnike, ki so deloma dediščina administrativnega določanja plač po delovnem času, nadomestijo kvalitetno novi pravilniki o nagrajevanju po delovnem učinku. Tak kvalitativni skok pa seveda zahteva tudi mnogo političnih, organizacijskih, strokovnih in gospodarsko-operativnih ukrepov v podjetjih. Tam, kjer predvsem politični in gospodarsko-operativni činitelji niso doumeli političnega, ekonomskega in psihološkega pomena tega gibanja, kaj lahko pride in tudi prihaja do resnih razprav, ki jih zahtevajo in vsiljujejo delavci, ki hočejo — to je pozitivno in razumljivo — vedeti mnogo več in bolj sodelovati pri izdelavi pravilnikov o nagrajevanju po delovnem učinku, kakor pa je to bilo ob sprejemanju tarifnih pravilnikov. Spričo tega vse razprave pri izdelavi pravilnikov o nagrajevanju po delovnem učinku, kar zadeva odnose znotraj podjetja, nakazujejo mnogo izraziteje kot doslej vse nepravilnosti in šibke točke, pa naj so političnega ali strokovno-operativnega oziroma proizvodnega značaja. Seveda vsi želijo in zahtevajo, da se omenjene slabosti čimprej odpravijo. So mnenja, da je treba v boj za večjo produktivnost dela in za nagrajevanje po delovnem učinku spremeniti predvsem sedanje instrumente za delitev med družbo in podjetjem. Takšno mnenje je enostransko, čeprav je v določenem obsegu tudi upravičeno. Dejstvo je, da v delovnih kolektivih še niso izkoriščene vse možnosti, ki jih daje sedanji sistem. Mnogo je še pomanjkljivosti in takšnih oblik nagrajevanja, ki bolehajo zaradi birokratsko-administrativnih rešitev. Letošnja praksa v Sloveniji kaže na primer, da so številni kolektivi, ki so odločno uveljavili razne oblike nagrajevanja po delovnem učinku, usmerili svojo pozornost, razprave in kritiko v notranje probleme podjetij. Ti kolektivi so poprej pogosto iskali vzroke pomanjkljivosti in sorazmerno nizke produktivnosti izven kolektiva, večinoma v instrumentih, zdaj pa spoznavajo predvsem svoje probleme ter odločno in uspešno premagujejo svoje slabosti ...

Člani delovnega kolektiva Litostroj v Ljubljani so si že s povečanjem storilnosti svojega dela zagotovili 42-urni delovni teden. Težko bi med njimi našel koga, ki pri tem ni sodeloval. Mednje sodi tudi brusilec odlitkov, ki ga vidite na sliki

V NEKAJ VRSTAH in v različnih skrajnostih

(Nadaljevanje s 1. strani)

»zrcalila politika izobraževanja«, so dokaj pogoste. Ni, recimo, izjema statut ene izmed delovnih organizacij, ki vsebuje 235 členov, zapisanih na 69 straneh, in govori o izobraževanju, torej o politiki do izobraževanja, v siromašnih 43 besedah.

Res je, da vsebujejo nekateri osnutki statutov načelo, da je izobraževanje dolžnost slehernega člana delovnega kolektiva. Toda dalj od te formulacije niso prišli. Niso razložili, kakšni so pogoji in kakšne možnosti, da bo vsakdo, ki je že član kolektiva, lahko to dolžnost opravil, da bo lahko uresničil tudi to svojo — pravico. V takšnih delovnih organizacijah je torej iz osnutka statuta mogoče razbrati, da še niso prišli do spoznanja, kaj pomeni izobraževanje, kaj pridobitev strokovno veščih delavcev, ali iz lastnih vrst ali prek štipendiranja.

ZASKRBLJUJOČA DVOTIRNOST

Nič manj zaskrbljujoče pa niso tudi nekatere skrajnosti v tistih osnutkih statutov, ki sicer namenjajo izobraževanju precej več »prostora« in uzakonjujejo politiko do izobraževanja sploh. Te skrajnosti so razvidne iz tega, da dajejo poudarek takrat, ko govore o izobraževanju,

— samo strokovnemu izobraževanju,

— ločujejo strokovno izobraževanje od družbeno-političnega in ekonomskega izobraževanja,

— obravnavajo štipendiranje lastnih kadrov kot podporo.

V enem izmed osnutkov statutov govore o izobraževanju v poglavju z naslovom »Razna določila«. Uvodoma ugotavljajo, da:

— stalni in neprekinjen razvoj tehnike in znanosti ter družbeno-ekonomskih odnosov zahteva, da delavci stalno izpopolnjujejo svojo strokovno in družbeno-ekonomsko izobraževanje.

Pri podrobnejšem razčlenjevanju tega načela pa so zašli v skrajnost, in sicer, da ločujejo izobraževanje na »dve razgični kategoriji«. To je mogoče razbrati iz citiranega odstavka:

— dajanje pomoči delavcem pri dviganju njihove strokovne izobrazbe se vrši v okviru potreb podjetja,

— dajanje pomoči pri družbeno-ekonomskem izobraževanju se daje v okviru sodelovanja delavcev v organih delavskega in družbenega upravljanja ter se ta pomoč posebno daje potom družbenih organizacij.

Preprosto povedano, iz takšnih določil je mogoče razbrati, da v omenjeni delovni organizaciji ločujejo strokovno, družbeno-politično in ekonomsko izobraževanje in za »to drugo« zadolžujejo predvsem družbene organizacije. Torej, kot da je delavec samo kolešček stroja, za katerega oskrbe sredstva iz »virov podjetja« in ne kot da je hkrati proizvajalec tudi upravljavec.

Skrajnost v obravnavanju izobraževanja je mogoče pripisati tudi statutom tistih delovnih organizacij, kjer obravnavajo štipendiranje za šolanje in izobraževanje kot obliko »podpore«, prav tako kot da gre za regres počitniškega doma, menze, pri izkoriščanju rekreacijskih objektov itd. V enem izmed statutov namreč obravnavajo hkrati regrese in podpore za vse to v isti sapi, ko govore o štipendiranju za šolanje.

Iz osnutkov statutov, ki jih imamo pri roki, skorajda ni mogoče razbrati, da imajo prednost za dodeljevanje štipendij delavci, ki so že nekaj časa zaposleni v podjetju, ki so uspešno opravljali delo in jim je poleg praktičnega znanja potrebna tudi teoretična podlaga za še nadaljnje uspešnejše delo.

Statuti so odraz objektivnega stanja, stopnje, do katere so se razvili v delovnih organizacijah socialistični družbeni odnosi. Res je, da nekateri osnutki statutov obravnavajo izobraževanje kot dolžnost člana delovnega kolektiva in ne samo kot njegovo pravico. Toda res je tudi, da nekatere splošne formulacije o izobraževanju obetajo kaj malo, da se bo spremenil odnos do kadrov sploh, do izobraževanja v vsej njegovi celovitosti. Glede na to, da nam kadrov res primanjkuje, bo najbrž potrebno opredeliti področje izobraževanja drugače, kot ga opredeljujejo v statutih posameznih delovnih organizacij, ki smo jih obravnavali tokrat.

PETER DORNIK

PO SLEDEH NEKE ODPRAVE

V ŠKODO KOLEKTIVA

Devetnajstega novembra lani je tovariš Evgen Morsi, zaposlen v mariborski poslovalnici ljubljanskega podjetja »Tobak« dobil odločbo, da mu podjetje s 1. decembrom 1963 odpoveduje delovno razmerje s tem, da mu plačajo odpovedni rok (5 mesecev) in odpravnino v višini štirimeslečnega zaslužka. Nekaj dni pozneje pa je podjetje sporočilo še to, da mu je pripravljeno izplačati tudi razliko osebnih dohodkov za osem mesecev, ko je bil razporejen na nižje delovno mesto, če se odpove sleherni pritožbi!

Že ti, najbolj bistveni podatki dajo slutiti, da je tovariš Morsi nezaželen v podjetju; da se je zameril tolikanj, da sta delavski svet in upravni odbor podjetja »Tobak« Ljubljana soglasno odločila, naj mu izplačajo skupno desetmesečni osebni dohodek (za odpovedni rok, odpravnino in na račun zaostalih prejemkov) samo zato, da bi z njegovim odhodom iz podjetja »radikalno preprečili njegovo razdiralno delo v škodo podjetja in celotnega kolektiva,« kakor je zapisano v utemeljitvi odločbe o odpovedi.

Poglejmo pa, kako je potekal »primer« tovariša Morsija:

Odpoved, na predlog upravnega odbora, je delavski svet podjetja »Tobak« Ljubljana izglasoval na seji dne 15. novembra 1963. Iz zapisnika te seje je razvidno, da navzlic opozorilom tovariš Morsi ni prenehal z intrigami in tožarjenjem na razne organe izven podjetja, tako da morajo vodilni uslužbenci podjetja samo zaradi tega hoditi na razne sestanke, ki jim prisostvujejo razni politični in upravni forumi. V vseh poslovnih enotah podjetja vlada mir, le v Mariboru tega ni. Prav bi bilo, če bi vse probleme reševali v samem podjetju in ne, da se vmešavajo in posredujejo drugi organi. Mariborska poslovalnica bo spet zaživela, ko bo izločila iz svoje srede človeka, kot je tovariš Morsi. Zanj je znano, da je z vsako stranko, ki je prišla v skladišče (tam je bil Morsi zaposlen, op. pisca), za vogali opravljal in kritiziral čez podjetje. Ta dejstva dokazujejo, da je tovariš Morsi dejansko podjetju v veliko škodo.

V tem smislu je bilo na delavskem svetu izrečenih še nekaj mnenj. Enako nedoločene in posplošene trditve navaja tudi obrazložitev odločbe o odpovedi. Nič čudnega torej, če po vsem tem tovariš Morsi meni, da utemeljitve odpovedi ne ustrezajo resnici; tudi tiste najbolj določne, ki govorijo o »samolastnem sklicevanju sestankov« in »neobjektivni kritiki v neobjektivni luči«, kakor naj bi Morsi z razmerami v podjetju seznanjal razne politične in upravne organe.

Gotovo namreč ni mogoče trditi, da predsednik, oziroma tajnik sindikalne podružnice (ti dve dolžnosti pa je Morsi izmenoma opravljal) ne bi smel sklicati kolektivnega sestanka. Morda v podjetju menijo, da bi sklic takih sestankov moral odobriti kdo drugi? Kakorkoli je že, na vseh sestankih v zadnjem letu dni so razpravljali predvsem o zahtevi kolektiva moriborske poslovalnice podjetja »Tobak«, da jim priznajo status ekonomske enote s samostojnim obračunom. Te zahteve so (razen na papirju) doslej naletele na gluha ušesa. Če pa se je kolektiv mariborske poslovalnice, ali pa kdo izmed sindikalnih funkcionarjev v njegovem imenu, potegoval za to, da bi dejansko prevzeli gospodarjenje v svoje roke, v današnjem času to pač ne pomeni razdiralnega dela, rovarjenja nasproti vodilnim uslužbencem ali podobno. Gre le za pobudo, željo in zahtevo, kako bi v okviru podjetja (mariborski »Tobak« se je namreč pred časom priključil k istoimenskemu ljubljanskemu podjetju) z odkrivanjem slabosti, z opozarjanjem na napake (nujne pri vsakem delu) odprli možnosti za boljši poslovni uspeh podjetja in za večje zadovoljstvo slehernega posameznika. In ker so delavci mariborske poslovalnice naleteli na gluha ušesa tistih, ki so zaposleni na upravi podjetja, je njihova sindikalna podružnica zaprosila za posredovanje in za pomoč ObSS Maribor Center, republiški odbor sindikata delavcev storitvenih dejavnosti in še nekatere druge. Kot izvoljeni funkcionar se je nekaterih izmed teh sestankov udeležil tudi tovariš Morsi. S tem je storil samo svojo dolžnost, zato pa je »kriv«.

Iz tistega zapisnika seje delavskega sveta podjetja »Tobak« še izvemo, da je treba v mariborski poslovalnici najprej rešiti nekatera personalna vprašanja, preden bi začeli s pripravami za organizacijo ekonomskih enot in volitvami samoupravnih organov.

Tudi tak pogoj s stališča naše družbeno politične prakse ni sprejemljiv, niti nikoli ni bil priznan kot razlog, ki lahko vpliva na decentralizacijo upravljanja in odločanja. Tega v podjetju »Tobak« Ljubljana ne vedo, ali pa nočejo vedeti.

Naposled pa še tole: četudi bi se strinjali s takimi mnenji, kot jih je potrdil delavski svet podjetja »Tobak«; čeprav bi tovariš Morsi zavestno storil vse tisto, s čimer utemeljujejo njegovo odpoved, to še ne bi pomenilo opravičila, da ga na tak način odpuščajo iz podjetja. **-mG**

»Nezaposleni? Ni jih!«

Na nedavni skupni seji zveznega sveta in gospodarskega odbora pri zvezni skupščini je poslanec in generalni direktor železarne v Sisku Norbert Veber med razpravo izrazil prepričanje, da je pri nas prej pomanjkanje delovne sile kot pa problem začasne nezaposlenosti. To stališče je sprožilo vrsto komentarjev, zlasti še, ker so bila na isti seji obrazložena tudi nasprotna gledišča, poročevalec odbora za vprašanja dela pa je celo predlagal ukrepe, da bi si nezaposlena delovna sila hitreje pridobila kvalifikacije. Na prošnjo urednika »Ekonomske politike« Miloja Legetića je tovariš Veber ponazoril svoja, v skupščini nakazana stališča z zelo zanimivimi primeri iz prakse v železarni.

Veber: Ko sem v skupščini izrazil prepričanje, da pri nas — v nasprotju s splošnim pojmovanjem, podprtim s statističnimi podatki — primanjkuje delovne sile, sem imel v mislih predvsem težave železarne, ki v njej delam. V nasprotju z zgodbami in trditvami o presežkih je in ostane dejstvo, da delovne sile ni, kadar koli vprašujete po njej. Delovna sila dejansko ni pripravljena na premik.

EP: Ali sodite, da naš sistem omejuje, oziroma zmanjšuje gibljivost delovne sile? V mislih imamo tiste ukrepe in določbe, ki zagotavljajo delovni sili določeno varnost in dolgoročno zaposlitev na istem delovnem mestu, dalje način, kako v večini mest urejajo stanovanjsko vprašanje, in to, da na novem delovnem mestu, torej v drugem kraju, določen čas ni mogoče dobiti stanovanja. In končno, mislimo tudi na veliko zaščito in skrb skupnosti za začasno nezaposlene.

Veber: Nisem mislil na tisto delovno silo, ki je zaposlena v enem, pa išče delo v drugem kraju, marveč na nezadostno mobilnost nekvalificirane delovne sile iz vasi. Če je ta delovna sila res nezaposlena, kakor mnogi trdijo, če bi dejansko morala delati in kaj zaslužiti, da bi mogla živeti, pomanjkanje stanovanj ne bi bilo ovira za zaposlitev, zlasti še, ker je tej delovni sili vselej zagotovljena sposobna nastanitev in cenena prehrana, kakor je to tudi v železarni Sisak. Vprašujem pa, ali je ta nezaposlena delovna sila v takšnem položaju, da mora iti na delo, in hkrati odgovarjam: temu ni tako.

EP: Ali lahko podkrepite to trditev? Ali to pomeni, da je med vaškim prebivalstvom v dokajšnjem obsegu usahnila želja po opuščanju dela v kmetijstvu?

Veber: Bolje bi bilo preiti na oceno konkretnega položaja, takšnega, kot ga jaz vidim iz Siska, iz železarne, in kakršen se mi zdi v vsej državi na podlagi podatkov, ki jih imam. Vzemimo kot primer značilno selitveno področje delovne sile, območje Gline, Dvora in drugih delov Korduna, Banije in Like. Tod je prav gotovo dovolj delovne sile, vendar se oklepa svoje krpe zemlje in zdaj toliko zasluži, da ji ni treba na delo. Gotovo se najdejo tudi nenormalnosti; v mislih imam visoke cene, po katerih zdaj kmet prodaja svoje pridelke.

EP: Mogoče gre pri tem za pojav lokalnega, na Sisak omejenega obsega. Ali ni to — morda zaradi specifičnih pogojev ali položaja — izjema glede na splošno pravilo? Navsezadnje se ljudje še nadalje selijo iz vasi v mesta.

Veber: Po mojem mnenju je ta pojav splošen, zato sem v skupščini tudi govoril o njem. Železarna Sisak je iskala delovno silo po vsej državi, pa je ni našla. V začetku leta smo potrebovali 360 nekvalificiranih delavcev od tega za delo v jeklarni 20; za gradbena dela

Pravi vihar so povzročili predlogi enega izmed udeležencev na zadnji seji upravnega odbora Zvezne gospodarske zbornice. Predlagal je, naj bi znova proučili določbe osnutka zakona, ki govori o včlanjanju poslovnih bank v zbornico. Predvsem burno je bilo takrat, ko je odkrito dejal, da banke ne bi mogle sprejeti 21. člena, na osnovi katerega bi bili sklepi zbornice obvezni tudi zanje. Kajti obstoji bojazen, da bi zbornice s preglasovanjem lahko sprejele tudi takšne sklepe, ki »niso v interesu banke in tudi ne v skladu s smernicami naše kreditne politike«.

— Ne gre za takšne sklepe, temveč za tiste, ki so v skladu z zakonom — je bila izrečena pripomba na to.

Z ROKO V ROKI Z GOSPODARSTVOM

— Vsi člani, po zakonu in ustavi, imajo zagotovljene svoje pravice in zbornica ne more storiti ničesar, kar ni v njihovih mejah.

— Banke niso nad družbo, temveč so poslovni partnerji gospodarstva. Ne zahtevamo, da nam dajo ključe blagajn, toda zahtevamo, da gredo banke pod roko z gospodarstvom.

— Tudi banka lahko stori nekaj nelojalnega!

Vznikali so ugovori. Toda uporni predstavnik poslovnih bank je ostal pri svojem.

Banka je zares specifična organizacija, odeta v dvojnem ogrinjalu: kot poslovni partner gospodarstva, oziroma gospodarska organizacija in kot predstavnik družbe, prek katere se uresničuje določena kreditna in monetarna politika, se razčiščujejo računi med skupnostjo in podjetji in podobno. Zaradi tega poslovne banke zares ni mogoče izenačevati recimo s podjetji, ne po položaju in tudi ne po načinu poslovanja.

Zaskrbljenost, da bodo poslovne banke izgubile svojo samostojnost v primerjavi z gospodarstvom, da bo njihova družbena vloga potisnjena v zapeček, če se bodo znašle pod isto streho z gospodarskimi organizacijami, vzbuja tu in tam podobne pripombe. Ali je v resnici upravičen odmik od združevanja z gospodarstvom na enaki nogi? Po vsem sodeč, ne.

Predvsem sklepi zbornic dejansko nimajo moči nekih direktiv ali predpisov, ki bi lahko krnili interese bank, toda lahko jo navajajo na namensko trošenje sredstev in izigravajo obstoječe zakone. To so dogovori svobodno združenih gospodarstvenikov o tem, kako bodo bolje poslovali in odstranjevali prepreke, ki se gospodarskim organizacijam — članicam najpogosteje prezentirajo kot priporočila, nasveti in podobno. Eden izmed takšnih enakopravnih udeležencev bi bile po predlogu novega zakona o gospodarskih zbornicah tudi poslovne banke. Njihova udeležba v zbornicah bi bila lahko samo koristna, tako za gospodarstvo kot tudi za banke same, ker bi se one potem tesneje povezovale z gospodarskimi organizacijami, s svojimi partnerji in bi lažje ter hitreje urejali skupne probleme. Vsi člani pa tudi zbornice same so dolžni upoštevati obstoječe predpise. Tu ne more biti dilem.

Poslovne banke imajo zares poseben pomen, toda to ne pomeni, da je njihovo mesto izven gospodarstva ali nad njim. Nasprotno, banke bodo lahko svojo družbeno vlogo najbolje in najučinkoviteje uresničile prav kot partn ji gospodarstva, prek raznih poslovnih aranžmajev in operacij, s prevzemanjem rizika za vnovčevanje družbenih sredstev, kajti s tem se bosta krepila tudi njihova odgovornost in interes. Poslovne banke pa bodo lahko svoje specifične probleme tudi sicer urejale prek svojih organov — združenja.

DANILO VUKOVIĆ

Dobro nagrajeni strokovnjaki so pokazali, kaj zmorejo

»Namesto da bi gradili svoje kapacitete, uporabljamo tuje,« pravijo v podjetju »Lipos« (Kreka), ki je zelo kmalu postalo največji kooperant v Bosni in Hercegovini.

Nedavni bolnik — mestne očete v Tuzli je spreletaval srh, če je kdo omenil njegovo ime — se je v kratkem času prerodil. Proizvodnja se je povečala za milijardo dinarjev, prvič po več letih so v celoti izplačali osebne dohodke in še nekaj čez. Ne samo to — sedanji »Lipos« v Kreki je postal največji kooperant v Bosni in Hercegovini. Skoraj vsi razpoložljivi strojni obrati v vzhodni Bosni — tako v Zvorniku, Gradaču, Gračanici, Brčkem in Živinici kakor tudi v Kreševu, Mrkonjić gradu, Zavidovićih, Kostolcu — delajo za potrebe tega kolektiva.

»Vsi delajo za nas,« pravi direktor »Liposa« Slavko Canković. »Namesto da bi gradili svoje kapacitete, uporabljamo tuje. Poslovno sodelovanje ‚Liposa' gre še dalje. Z mehaničnimi delavnicami sarajevskega in zeniškega bazena je podjetje ‚Lipos' navezalo najtesnejše stike in s pogodbami natančno razporedilo delo pri obdelavi jeklenih odlitkov. In končno, kooperacija s trboveljsko »Strojno tovarno« predvideva skupno in enakopravno udeležbo pri izvedbi del na mnogih objektih po vsej državi.

Jedro takšne kooperacije s celo vrsto enakih podjetij sestavljajo v Kreki tri podjetja, ki so se združila v aprilu 1962: livarna, tovarna kmetijskih strojev in industrija rudarskih strojev. Ko so se združevala, je le malokdo verjel v njegovo prihodnost. »Vse skupaj bo razpadlo kot hišica iz kart,« so govorili takrat, kajti spričo nejasne perspektive in negotove prihodnost ter 114 milijonov dinarjev izgube res ni bilo mogoče pričakovati kdo ve česa.

Toda — prišla je nova garnitura vodilnih ljudi. V kratkem času se je podvojilo število inženirjev in tehnikov v obratih. Razen mnogih drugih so prišli v ta kolektiv tudi bivši direktor železarne v Smederevu, inženir tehnolog iz Kikinde in strojni inženir iz Kreke. Vsi ti so zdaj nosilci najvažnejših del in nalog v podjetju ‚Lipos'. Ustanovili so tudi poseben »obrat tehničnih možganov« — konstrukcijski biro za projektiranje naprav in opreme v rudarstvu, metalurgiji in gradbeništvu s 120 inženirji, tehniki in tehničnimi risarji.

Celotna »proizvodnja« tega biroja je prodana za vse letošnje leto. Sklenili so pogodbe o delih za rudnike Kreko, Ljubijo in Vareš, za železarne v Zenici, Varešu in Ilijašu in še za druge.

Kaj je pripeljalo te ljudi v ‚Lipos'? Precej je prispevalo nagrajevanje po delu, prejemki so višji kot prej, zagotovljena so stanovanja ipd. Najvažnejši pa sta bili — tako poudarjajo tudi sami — pozornost in priznanje strokovnjakom za delo. Nekateri so prišli »samo zato, da bi poskusili srečo«, vendar niso več odšli iz ‚Liposa' Ta ali oni je pripeljal še koga z raznih jugoslovanskih poldnevnikov.

V 15 mesecih poslovanja v novi obliki je podjetje ‚Lipos' vložilo 300 milijonov lastnih sredstev v razne rekonstrukcije in v razširitev obratov, več sto delovnim ljudem je zagotovilo možnost dobrega zaslužka — povprečje osebnih dohodkov znaša 32.000 din — hkrati pa je vložilo v sklade čistih 200 milijonov dinarjev. V letošnjem letu »se bo vrednost proizvodnje zvišala na pet, ob koncu sedemletnega plana pa bo dosegla 12 milijard, od tega tri milijarde iz kooperacije«.

Po Tuzli ne kroži več tista znana krilatica, da so v ‚Liposu' samo po nalogu in direktivi prihajali na delovno mesto vodje obrata ali direktorja podjetja. Ne prihajajo več, da bi »odbrenkali svoj del« in čimprej spet odšli. Kdor zdaj pride, ta tudi ostane.

»Bili sta samo dve možnosti: životariti, kar pomeni propasti, ali pa ustvariti močno, specializirano tovarno za projektiranje in proizvodnjo strojev in opreme za rudarstvo, metalurgijo in gradbeništvo. Kakor vidite, smo izbrali drugo možnost,« je rekel direktor Canković.

Muhamed Begić
(Po »Borbi«)

Rešitev ni v razdeljevanju ampak v povečanem ustvarjanju

(Nadaljevanje s 1. strani)

potrošnjo in s tem vplivajo na njen razvoj in celotno gibanje. Hkrati nizki in zelo stalni dohodki niso dobra vzpodbuda za boljše delo in gospodarjenje. Teorijice o tem, kako se bomo ravno Jugoslovani uspešno vključili v mednarodno menjavo zaradi nizke cene »delovne sile«, ker bomo s tem močno konkurenčni, kažejo, da s tem zaviramo napredna gibanja, da s takšnimi teorijami in pojmovanji konserviramo obstoječe stanje in kar je še posebej važno — za gospodarsko smotrne proglašamo tiste ukrepe in stanje, ki našega proizvajalca objektivno postavljajo v slabši ekonomski položaj.

Naša perspektiva za uspešno vključitev v mednarodno menjavo ni v nizki ceni »delovne sile« ampak v ekonomsko smotrni delitvi dela v proizvodnji, v večji produktivnosti, v boljšem izkoriščanju tehnike, znanosti, strokovnjakov.

KAJ NAM KAŽEJO RAZMERJA: SKLADI — OSEBNI DOHODKI

Poglejmo še, kaj pomeni nizko razmerje (približno 1:4), med osebnimi dohodki in materialnimi stroški. Ta razmerja, ki so nižja od razmerij v razvitih državah pogosto uspavajo našo budnost, ker kljub slabi organizaciji, nizki rentabilnosti še nekako shajamo. Ustvarjamo dohodek, gospodarimo in navidezno je vse v redu.

V resnici pa ta razmerja — visoki materialni stroški in nizki osebni dohodki kažejo, da je organizacija dela slaba, da imamo nizko produktivnost, slabo delitev dela in seveda tudi zastarel strojni park. V takih pogojih pa je mogoče shajati le na ta način, da imamo čim nižje osebne dohodke. Namesto, da bi bil jeziček na tehtnici materialni stroški, so osebni dohodki. Z nizkimi osebnimi dohodki izravnavamo rezultate slabega gospodarjenja in nizke rentabilnosti.

Težave z nizkimi osebnimi dohodki proizvajalci že dolgo čutijo. Tudi na številnih sejah delavskih svetov so posamezniki vpraševali in zahtevali, da se zvišajo njihovi osebni prejemki. Najbolj pogosto pa so slišali odgovor: »Ni mogoče! Poglejte naše račune. Razmerje med skladi in osebnimi dohodki je komaj vzdržno, ali že nemogoče. Zajedamo v svojo bodočnost. Več kot damo za dohodke, ni mogoče dati. Ključ je pretehtan in ne vzdrži sprememb.«

Globlje od takih pojasnil pa večina razprav ni šla. **Če pa pristanemo na ta pojasnila in jih sprejmemo kot zadovoljiva in edino možna, potem smo tudi sprejeli sedanje gospodarsko stanje, gospodarnost, rentabilnost, organizacijo kot idealno. Se pravi, napredovali in rasli bomo s celotnim gospodarskim razvojem.**

Vprašujemo pa se, kaj je splošni gospodarski razvoj? Prvič je splošno samo suma posameznega. To se pravi, kako bodo delale posamezne delovne organizacije, kakšne uspehe bodo dosegale, takšni bodo tudi uspehi celote. **Ne spreminjati, ne izboljševati prakse pomeni, vdajati se iluzijam, da bo sam razvoj, da bodo leta prinesla izboljšanje. To pa je za zavestne socialistične sile nesprejemljivo izhodišče.**

KJE JE DEL KRIVDE?

Ob tem se logično postavlja vprašanje: Kdo je potemtakem kriv, da v tem nismo bolj napredovali. **Vsekakor konservativna miselnost, ki vse obstoječe sprejme, ne sicer za idealno, vendar dovolj dobro, in premajhna zavzetost, da bi vse slabo, kar nas ovira, proučili in spremenili na bolje.** Ob tem seveda ne kaže spregledati pomembnega dejstva, da nizki osebni dohodki ne prizadenejo vsakogar enako.

Če bi pregledali vso skalo osebnih dohodkov v delovni organizaciji, bi lahko ugotovili, da je za redko koga idealna. Toda v zgornjih grupacijah je vzdržna (v sorazmerju z najnižjimi celo dobra), vendar še ni toliko problematična, da bi lahko pričakovali, da se bo gibanje za povečane dohodke, gledano tokrat skozi osebne dohodke, nujno začelo na vrhu. Večina vodilnih uslužbencev si je zagotovila relativno primerne dohodke, ne glede na to, kakšna je rentabilnost podjetja. Med vodilnimi uslužbenci zelo rentabilnih podjetij in delovnih organizacij, ki so na robu zloma, ni tolikšnih razlik, kot so med delavci. Veliko vodilnih uslužbencev si ureja osebne dohodke na ta način, da se primerjajo z drugimi, da svoje delovno mesto poravnajo s podobnim delovnim mestom in si temu primerno tudi izborijo osebne dohodke. **Premalokrat pa se vprašajo, premalokrat jih tudi na delavskem svetu vprašajo, kako uspešno pa vodijo podjetje?** Ti uslužbenci so plačani po svojem delovnem mestu, ki je istoveteno in ovrednoteno z delovnim mestom v gospodarski organizaciji, ki je bolj rentabilna. Na vprašanja, zakaj tako, odgovarjajo: »Delo je delo; zame veljajo isti predpisi kot za druge, zato mi pripada enak dohodek. Kaj pa za najnižje? Za te pa, kot vidite, računica kaže, da ni sredstev.«

V ČEM JE REŠITEV?

S tem pa seveda ne nameravamo nakazovati rešitev v tej smeri, da je treba samo znotraj delovne organizacije porazdeliti sredstva in vse bo v redu. S tem smo hoteli le pojasniti brezbrižnost in apatičnost v nekaterih delovnih organizacijah. Zavedamo se, da izhod ni v prerazdelitvi, da sama delitev dohodkov ni toliko problematična in krivična, da bi z njo lahko pridobili vsa potrebna sredstva. Kajti dvanajst jabolk lahko delimo na 2×6, 6×2, 3×4, 4×3, vedno bomo imeli samo dvanajst jabolk za delitev.

Osnovni problem je, da se vsi zavemo, da je sedanje stanje nevzdržno, da ga je treba spremeniti, da je treba ustvariti več, da je treba pozornost slednjega proizvajalca usmeriti k ustvarjanju, k zgraditvi takega sistema nagrajevanja, ki bo neprestano vzpodbujal in tudi nagrajeval slednjo dobro rešitev, prizadevanje in vzpodbudo.

Naslednji, marsikje že kar vzporedni korak z zvišanjem osebnih dohodkov najnižjih grupacij bo pomenil zvišanje osebnih dohodkov tudi višjim grupacijam. **Vendar, kot smo že omenili, ne gre za samo razdeljevanje znotraj delovne organizacije, gre za dogovor, obvezo, gre za rešitve, ki bodo omogočale boljšo delitev, višje dohodke. Iniciativa za povišanje osebnih dohodkov izpod 25.000 dinarjev potemtakem pomeni začetek gibanja za višjo rentabilnost, za iskanje takšnih rešitev, ki bodo zagotavljale večji dohodek.**

V takem gibanju obstoji nevarnost samo za tiste delovne organizacije, ki bodo videle pred sabo samo delitev, a ne tudi ustvarjanja. Takšno gibanje bo tudi zamajalo tiste delovne organizacije, ki komaj ustvarjajo za slabe osebne dohodke, noćejo pa ničesar slišati o sodelovanju, kooperaciji, delitvi dela, specializaciji. Takšne delovne organizacije bo to gibanje pretreslo do temeljev. Tisti, ki bodo spoznali, da je treba spremeniti slabo prakso, tisti, ki bodo znali poiskati boljše rešitve, tisti bodo s tem samo pridobili. **Tisti pa, ki še zmerom mislijo, da je družba dolžna podpirati in neprestano reševati slabo, nerentabilno gospodarjenje, tisti pa bodo najbrž doživeli grenke trenutke.**

Prav zato naloge za povišanje osebnih dohodkov najnižjih grupacij ne kaže ovrednotiti kot zgolj socialno akcijo, ampak jo je treba gledati v perspektivi, jo podpirati z gospodarskimi in družbenimi rešitvami, ki bodo zagotavljale proizvajalcem za dobro delo tudi dobro življenje.

VINKO TRINKAUS

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo Republiškega sveta ZSJ za Slovenijo Izdaja ČZP Ljudska pravica v Ljubljani. List je ustanovljen 20 novembra 1942. Urejuje uredniški odbor Glavni in odgovorni urednik

VINKO TRINKAUS

Naslov uredništva in uprave Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2 poštni predal 313-VI, telefon uredništva 33-722 in 36-672, uprave 33-722 in 37-501. Račun pri Narodni banki v Ljubljani št. NB 600-11/1-365 — Posamezna številka stane 20 din — Naročnina je: četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din — Rokopisov ne vračamo — Poštnina plačana v gotovini — Tisk in kliši ČZP »Ljudska pravica« Ljubljana

— prosim, to je tipična zaposlitev za delavca iz vasi — smo iskali 170 ljudi, vendar jih dolgo nismo mogli najeti, ne le mi, marveč tudi nekatera druga podjetja v mestu. Za promet, za vzdrževanje industrijskega tira, za natovarjanje in razkladanje smo potrebovali 50 nekvalificiranih delavcev. Nismo jih našli, prav tako nismo mogli dobiti 30 delavcev za vzdrževanje kakih pet kvadratnih kilometrov zelenih površin, in tako dalje, itd.

EP: Pojav je zanimiv, vendar se nam čudno zdi, kako da posredovalnica za delo v Sisku ni mogla pomagati s tem, da bi priskrbela potrebne delavce iz drugih delov Hrvatske.

Veber: V Sisku je na voljo samo ženska delovna sila, tako mi kakor posredovalnica za delo smo pisali na vse konce Jugoslavije. Povprašali smo na primer v Trebinju. Zavod za zaposlovanje delavcev nam je odgovorili: »Naš zavod nima nekvalificirane delovne sile in tudi ne delavcev, ki bi želeli skleniti z vašim podjetjem začasno delovno razmerje.« Sporočilo iz Gospića: »Delovne sile nimamo, primanjkuje nam je celo za lastne potrebe.« Iz Livna: »Nimamo delavcev.« Ploče in Metković: »Nimamo delavcev izven delovnega razmerja.« Mostar: »Nimamo razpoložljive delovne sile.« Brčko: »Nimamo delavcev.« In tako dalje, itd.

EP: Koliko takšnih pisem imate?

Veber: Polno mapo. Poglejte: Krapina, Makarska, Pulj, Sarajevo, Negotin... Ta dejstva sem naštel v skupščini. Iz zornega kota enega kraja, ene same tovarne je seveda težko postreči z jasnim odgovorom na vprašanje, ali imamo delovno silo za naš nadaljnji razvoj, ali je nimamo. Zato sem skupščini tudi predlagal, naj prouči to vprašanje.

EP: Ali imate podatke, iz katerih bi mogli razbrati, zakaj se delovna sila izmika, zakaj se zadržuje na majhni zasebni posesti. Saj za to gre — če vas prav razumemo.

Veber: Za zdaj naj zadoščajo izjave teh delavcev: »Za ta denar ne bom delal pri vas. V kmetijstvu dobim 1000 dinarjev dnevno in hrano.« Tega jim industrija zdaj ne more dati. Jasno je, da se dobi takšno delo morda za 15 ali kvečjemu za 30 dni na leto in da delavec pri tem ne more pričakovati tistih ugodnosti, ki mu jih daje stalna, dolgoročna zaposlitev, toda zame je to dokaz, da naša delovna sila iz vasi ni prisiljena delati, kakor je bilo pred štirimi ali petimi leti.

EP: Kako ocenjujete skrb za nezaposlene? Mar ni v njej iskati vzrokov za to, da se ljudje z določenimi kvalifikacijami, spričo katerih bi mogli postati delovna sila za industrijo, izogibajo zaposlitve v tovarnah? Tu bi moralo biti precej rezerv, ki še niso izkoriščene.

Veber: Pri nas bi morali resno proučiti politiko pomoči nezaposlenimi. Nekateri naši ljudje raje prejemajo pomoč, kakor da bi se odločili za delo. Po naših predpisih mora biti delavec zaposlen na delovnem mestu, ki se sklada z njegovimi kvalifikacijami. To zame pomeni, da uradno ne cenimo fizičnega dela in da smo prišli do tega: brž ko si človek pridobi malce znanja, ga je sram vzeti lopato v roke ali delati pri stroju.

EP: Vzemimo, da se glede tega strinjamo z vami, se pravi, da je v skrbi za nezaposlene in v ugodnih cenah kmetijskih pridelkov iskati vzroke pojava, da se je nekvalificirana delovna sila začela izogibati dela v industriji. Toda v industriji so pojavi, da se tudi kvalificirana delovna sila usmerja v tako imenovano »službo« in se izogiba fizičnega dela. Ali niso korenine zla, da tako rečemo, v tistem stavku: »Za ta denar ne bom delal,« torej v odnosih pri notranji delitvi, v majhni možnosti, da bi kdo tudi kljub največji prizadevnosti dobro zaslužil?

Veber: V minulih šestih letih smo trikrat — da tako rečem — preobrnili naš sistem. Nekateri se zavzemajo za določanje plač. Tem je uspelo že dvakrat, da smo stimulativni sistem spremenili v nestimulativnega, s tem da smo se odločili za omenjeno gibanje zaslužkov. Zadnjič se nam je to primerilo lani, ko smo ponovno omejili prejemke delavcev. Nikakor nismo za to, da bi osebni dohodki nekontrolirano naraščali, toda produktivno in kvalitetno delo mora biti ustrezno nagrajeno. Zakovanost osebnih dohodkov je zbudila pri kadrih nezaupanje. Ovira nas tudi zelo zapleteni mehanizem vnaprejšnje delitve. Če kolektiv kaj prihrani ali če zviša produktivnost, dobi kvečjemu polovico tistega, kar je dejansko prihranil. Ta polovica, tega pol dinarja pri vsakem dinarju prihranka ni posebno spodbudna reč.

EP: Dovolite, povrniva se k vašim stališčem, ki ste jih nakazali v skupščinski razpravi. V zvezi z zaposlenostjo in nezaposlenostjo ste poudarili, da je treba proučiti avtomatizacijo in mehanizacijo tudi zaradi tega, da bi ublažili pomanjkanje delovne sile.

Veber: To je nujno. Mehanizacija in avtomatizacija nam bosta pomagali pri sproščanju odvečne delovne sile, po njuni zaslugi bomo zvišali produktivnost. In še druga stran medalje: četudi ne bi zviševali produktivnosti, bomo prisiljeni avtomatizirati in mehanizirati tista delovna mesta, na katerih naš človek noče več delati.

EP: Kakšne so konkretne možnosti za avtomatizacijo takšnih del v vašem podjetju?

Veber: Za jeklarske obrate težko najdemo delovno silo. Z uvedbo — to kot primer — metode nepretrganega ulivanja se človeško delo močno skrči, saj je treba le še pritiskati na gumbe. V tem primeru nam mehanizacija ne bi pripomogla k znatno višji produktivnosti, toda rešila bi nas večne skrbi — zdaj venomer iščemo ljudi za ta delovna mesta. Takšnih primerov in možnosti je cela vrsta, in sicer ne le pri nas, marveč tudi v drugih strokah in dejavnostih.

Legetić: Tovariš Veber, v imenu bralcev se vam zahvaljujemo za pojasnila in za utemeljitev stališč, ki ste jih zagovarjali v zvezni skupščini.

(Po Ekonomski politiki)

Žrtev varčevanja

Rad imam tehnika Janka, tako rad, da se mi kar milo stri, če pomislim, kaj vse je v borih treh tednih prestal. Bil je veseljak, tak kot so pač priletni veseljaki: rad je poprijel za vsako delo, o vsaki stvari je vedel kaj povedati in svetovati; imel je pač, kot temu pravimo, zelo razvit čut odgovornosti. Zdaj pa je razvalina.

Ne vem, kdaj sem prvič opazil, da z njim nekaj ni v redu. Menda tedaj, ko me na cesti ni spoznal in če sem še tako kričal: »Zdravo, tovariš tehnik!«, me ni pogledal.

Zbal sem se, da se mu nisem zameril in sem šel v pisarno, kjer riše svoje načrte; hotel sem stvari razčistiti, pa ga nisem našel.

»Je na nekakšni seji,« mi je povedala tovarišica, ki dela z njim. »Ljudje ga iščejo, se hudujejo, delo stoji, on pa seje. Tako čuden je, zadirčen; menda je bolan.«

Naslednjega dne sem ga obiskal na njegovem domu in spet ga nisem našel.

»Ne vem, kaj je z njim,« je tarnala njegova žena. »Ne je, ne spi, venomer nekaj sešteva in odšteva, brska po svojih starih knjigah in če kakšno zinem, me nahruli. Pa ja ni v podjetju kaj narobe?«

Potolažil sem jo, da je v podjetju, vsaj kar jaz vem, vse v redu in prav in da imajo ljudje njegovih let pač svoje črne dni, ki pa jih bo kmalu konec.

Pa jih ni bilo.

Vidno je hiral. Kadar je šel po tovarniškem dvorišču, so se ljudje ozirali za njim, in slišal sem, kako so ga pomilovali.

»Revež, pravijo, da se je zaljubil. Star panj se rad vname, pa hitro zgori. Menda se je zagledal v neko mlado učiteljico.«

»Ne bo držalo. Sem slišala, da mu je žena sfrčala. Ubogi človek, pa trideset let sta bila skupaj.«

Ljudje so vedeli povedati marsikaj, tehnik Janko pa se za nikogar ni zmenil. Vsak dan je že pred šesto tekel v tovarno in slišali so ga, kako mrmra:

»Le kje je 82 kubikov? Če proizvedemo 1111 kubikov in porabimo...« Pa spet: »Le kje je 82 kubikov?«

Čez nekaj dni so se podobna znamenja pokazala še na dveh tehnikih. Venomer so nekam hiteli, bolščali v tla, kot bi nekaj izgubili, in se pogovarjali sami s seboj. Preddelavci in mojstri so tekali za njimi in jih rotili, naj se vsaj malo zanimajo za svoje delo, pa so jim odgovarjali, da je tisto, o čemer sedaj razmišljajo, bolj pomembno kot vse ostalo.

Potem so morali nekaj strojev ustaviti.

Tehnik Janko je bil le še senca nekdanjega Janka.

Ko sem ga nekoč videl, kako se komaj vleče domov, sem se postavil pred njega. Moral se je ustaviti in ko me je pogledal, sem v njegovih očeh razbral brezmejno žalost.

»Pusti me,« je dejal, »saj mi ne moreš pomagati. Sam moram splavati iz te luže, moram, obljubil sem, da bo elaborat jutri gotov, obljubil sem...«

Malo je manjkalo, da se ni zjokal. Hotel je oditi, pa mu nisem dovolil.

»Povej, za kakšen elaborat gre!«

»Če boš molčal?«

»Bom.«

»Že tri tedne nosim tale kamen v sebi, od takrat, ko so na delavskem svetu sestavili komisijo in podkomisije za varčevanje. Mene so določili za predsednika podkomisije, ki naj bi proučila, kako bi varčevali s kisikom, in še istega dne sem odkril, da ga v osmih urah izgubimo, reci in piši, 82 kubikov. Toliko ga je tisti dan izginilo nekje na poti med obratom, ki ga proizvaja, in obrati, ki rabijo kisik. To sicer ni veliko, toda če zračunaš, koliko se ga izgubi v letu dni, v desetih letih, dobiš ogromno številko. Naša komisija je pregledala vse naprave, ponoči smo hodili v tovarno, da nas delavci ne bi motili, dovolili so nam, da smo razkopali nekaj zidov in pogledali cevi, če je katera počena, pa nismo našli ničesar. Tri tedne že visim nad shemo naprav za proizvodnjo in transport kisika, poznam sleherni vijak in vsako koleno, vsako pipo, poznam sleherno cev, sleherno...«

Tedaj se je udaril po čelu in jo ucvrl nazaj v tovarno. Našel sem ga v energetskem obratu in delavec, ki je delal v popoldanski izmeni, ga je spraševal: »Kaj pa gledate?« »Tole cev,« je hitel Janko, »samo tele cevi nisem dodobra pregledal. Tu nekje mora puščati.« »Puščati?« se je začudil delavec, »je, ja, pa ne tule. Tamle pri tistem vijaku je puščalo pred tremi tedni, pa smo vijak zamenjali in zdaj je v redu.«

Tehnik je komaj spravil iz sebe vprašanje: »Kdaj ste ga zamenjali? Pred ali po sestanku delavskega sveta?«

»Kdaj je že bil sestanek? Aha. Zdi se mi, da je bil tisti dan petek. Petek, kajne, torej smo ga potem, v soboto smo ga.«

Ne bom vam pripovedoval, kako težko sem ga spravil domov. Vso pot je tožil:

»In jaz sem računal, nekaj sem računal, kar sploh ni bilo res.«

Zdaj si v zdravilišču zdravi živce. Vsak teden mu pošljem kartico in mu poročam, kako napreduje naše varčevanje. Vem, da ga zanima.

J. V.

Najboljša rešitev

V naši stanovanjski skupnosti je en sam zobozdravnik. Zanj sploh nisem vedel, dokler me ni začel boleti zob. Tisti zob ob zobu modrosti in tako silovito, da sem se ustrašil za svojo modrost, kajti prav lahko bi se ji kaj zgodilo.

Kot je to v navadi, sem se informiral pri sosedih, kaj se lahko pripeti v primeru, če občana zaboli zob in se mora podvizati k zobozdravniku? Vsi sosedi so mi rekli, da je v takem silno resnem primeru najboljša rešitev, če se nemudoma napotim k zobozdravniku. Ker pa je zobna ambulanta v pritličju našega stanovanjskega bloka, sem hotel takoj preveriti zanesljivost tega nasveta.

Šel sem torej in se prijavil k zobozdravniku. Zobozdravnik me je poklical čez vrsto čakajočih, morda zato ker stanujem v isti hiši, ker sva slučajno istega priimka kot njegova žena. Kakorkoli že je bilo, prišel sem na vrsto in potožil, da me zob ob modrostnem zobu spravlja ob živce.

Če je samo to, se je razveselil tovariš zobozdravnik, potem ni nič hudega. Našli bomo najboljšo rešitev! Strokovno se je razgledal po notranjosti mojih ust in se razveselil tistega zoba ob zobu modrosti. Rekel je, da je potreben pač najbolj enostaven poseg, kar jih pomni zobozdravstvo, da je pač treba ta zob, ki ni zob modrosti — izruvati.

Ne da bi me povprašal po mojih željah in občutkih, je zobozdravnik pograbil klešče in mi zob izruval. Pravijo sicer, da zobozdravnik najraje spregleda pravi zob in izruje napačnega, toda v mojem primeru se to sploh ni zgodilo. Izruvani zob je bil natančno tisti, ki me je že teden dni bolel, toda poslej me ni bolel zob, temveč čeljust.

Nemara je bil zobozdravnik samo tistega dneva čustven, nemara pa je po naravi sentimentalen. Kakorkoli že, zgodilo se je, da me je potrepljal po ramenih in mi prišepnil: srečo imate, da ste naleteli na pravega zobozdravnika, kdo drug bi vam izruval sosednji zob in se vam opravičil, potem pa izruval še bolečega.

Ker sem bil srečen, da se to meni ni pripetilo, sem se zobozdravniku lepo zahvalil in se potem napotil domov. Doma pa sem srečal ženino sestro in ugotovil, da je bila nedavno tudi ona pri istem zobozdravniku. Ko sem ji potožil bolečine, me je potolažila, da je njen zobozdravnik postopal natanko tako kot moj in da se je to zgodilo tudi v primeru njenih dveh sosedov. Tretjemu sosedu pa se je zgodilo še nekaj več. To namreč, da mu zobozdravnik ni izpulil samo dva, temveč tri zobe.

Bil sem presenečen, da to nisem bil jaz. Lahko pa si zamislite mojo radost ko sem ugotovil, da se je to zgodilo že skoraj vsem mojim znancem in prijateljem, ki seveda niso mladi in jim zobje radi nagajajo, če jim že ne trohnijo.

Toda, ko se je to zgodilo moji ženi, sem postal nejevoljen. Kaj pa je žena, če nima zdravih zob? Vsaj navidezno zdravih! Ker sem bil kot najbližji družinski član svoje žene prepričan in priča, da ženin zob ni kazal drugih napak, kot rahle luknjice, sem se razjezil in šel na dom tistega nevestnega zobozdravnika, ki je to dejanje zagrešil.

Toda tovariš, se je raznežil tovariš zobozdravnik, saj vendar nisem mogel vedeti, da je to vaša žena. Če bi to vedel, bi žrtvoval nekaj svojega drogecenega časa, se potrudil in zob vaše žene pozdravil. Tako pa, ker nisem vedel, kdo je moj pacient, sem se poslužil svoje najboljše metode in ji zob kratkomalo izdrl.

Trenutek, sem protestiral, zakaj pa pravite tej metodi, da je najboljša, ko pa vendar veste, da moji ženi zoba niste pozdravili, kar smatra ona za res najboljšo rešitev. Zanjo je mogoče res taka rešitev najboljša, zame pa nikakor ne, je protestiral zobozdravnik. Mar ne veste, da dobim za zdravljenje zoba, ki traja najmanj dva do tri, če ne več dni, le dve točki, za zob, ki ga izderem pa tri točke. Katera metoda je po vašem mnenju zame najboljša, tista, ki traja dalj časa ali tista, ki se konča v nekaj sekundah? Saj ste vendar že slišali za učinek, ali pa morda vi niste plačani po delu?

Ker vem, kaj je nagrajevanje po delu — namreč mesečna plača — sem se s tovarišem zobozdravnikom v celoti strinjal.

VIKTOR ŠIREC

Navzven vse dobro

Urednik tovarniškega časopisa »Proizvodnja« je od prvega dne svojega odgovornega dela natančno vedel, kakšen je njegov položaj v tovarni in kakšne so njegove dolžnosti v delovni organizaciji. Vsega tega se je zelo močno zavedal zaradi poslanstva tiska, ki tudi v tovarni ni nič manj ni nič več kot javno mnenje, ki ga je treba preudarno in prizadeto urejevati.

Tovariš Pavle Posek je takoj ob prvem dopisu za prvo številko »Proizvodnje« pazil na osnovno poanto članka, na osebno angažiranost dopisnika, na njegovo delovno vnemo in družinske razmere in ga tako rekoč temeljito pretehtal v smislu razvoja dobrih odnosov v delovni organizaciji in njegov konstruktivni vpliv na nadaljnje prizadevanje delovnega kolektiva.

Tako je tovariš Posek ravnal tudi v vseh naslednjih primerih dopisovanja članov delovne organizacije v svoj lastni časnik. Vsakokrat, kadar je sprejel v presojo dopis, je tehtno preudaril, ali gre piscu za vznemirjanje duhov delovne organizacije ali pa kani pomirjevati te iste duhove. V nekem primeru je ugotovil, da se delavec Marko znaša nad pravilnikom o delitvi osebnih dohodkov, ki je pravilnik izborne kvalitete in prakse delitve dohodka, ki še vedno upošteva predvsem in samo tarifne postavke po kvalifikacijah. Nad tem dopisom se je tovariš urednik globoko zamislil in tehtal vsebino predvsem z gledišča ljubega miru. Ugotovil je, da je v bistvu res, da sta pravilnik in praksa v diametralnem nasprotju, toda hkrati s tem je ugotovil to, da bodo prejeli časopis tudi vsi občinski in okrajni forumi, ki bodo dobili sila slab vtis o upravljanju podjetja, če bo objavljen ta članek o delitvi dohodka.

Ne, tovariš, je pojasnjeval tovariš urednik časnika »Proizvodnja«, potem ko se je pri njem oglasil avtor članka o delitvi osebnih dohodkov, čisto nič nimam proti vsebini tvojega dopisa, toda poskusi razumeti položaj delovne organizacije, o kateri govoriš, v primeru, če bodo to brali predstavniki oblasti in družbenih organizacij občine in okraja. Mar si ne moreš predočiti posledic, ki jih lahko ima tak tvoj, sicer povsem realen članek? V očeh odgovornih forumov bomo neorganizirana delovna skupnost, ki ne upošteva družbenih načel drugače, kot zgolj deklarativno. To pa je v bistvu in dejansko silno destruktivno in ne koristi miru ne v delovni organizaciji sami in ne njenemu odnosu nasproti širši skupnosti.

Tudi tedaj, ko je delavec Pepe kritiziral neekonomičnost investicij, je tovariš urednik s tehtnim preudarkom konsultiral tovariša direktorja in se potem z njegovim izrecnim soglasjem odločil, da ne bo objavil članka o zgrešenih rekonstrukcijah. Avtorju dopisa je sporočil, da se z vsemi njegovimi ugotovitvami v celoti strinja, vendar, ga je opozoril, upoštevaj dejstvo, da naš časnik dobijo v roke tudi bančniki in druge ustanove, ki jih lahko ta dejstva vznemirijo in pripravijo do tega, da podjetju odrečejo vsa nadaljnja sredstva, ki jih potrebuje delovna organizacija v obliki kreditov.

Tovariš urednik se je močno angažiral na pojasnjevanju vloge časopisa za delovno organizacijo, ki naj v smislu dobrih odnosov in sploh miru odkloni vsako pismeno razpravo o problemih internega značaja in je zato zelo poudarjeno predlagal, naj o tem razpravljajo člani delovne organizacije le na sestankih ekonomskih enot in le v skrajnem primeru na sestankih celotnega delovnega kolektiva, in sicer samo ustno.

Na ta način je uspel tovariš urednik tovarniškega časnika zagotoviti pozitivno usmeritev lista in objektivnost poročanja. Časnik je namreč redno in nenehno obveščal delovno organizacijo o objektivnih težavah, s katerimi se bori podjetje in katere lahko rešijo le forumi izven podjetja. Objektivno so torej delavci podjetja storili vse, kar je v njihovih močeh in si prizadevajo delati tako tudi vnaprej. To pa je resnično velika zasluga časnika tovarne za mirno obravnavanje vseh problemov proizvodnje in gospodarjenja podjetja.

VIKTOR ŠIREC

Ljubljanski trg te dni.
Do aprila ga bo pobralo. Če ga ne bodo počistili, ga bo vzelo sonce.

Foto: MILAN ŠPAROVEC

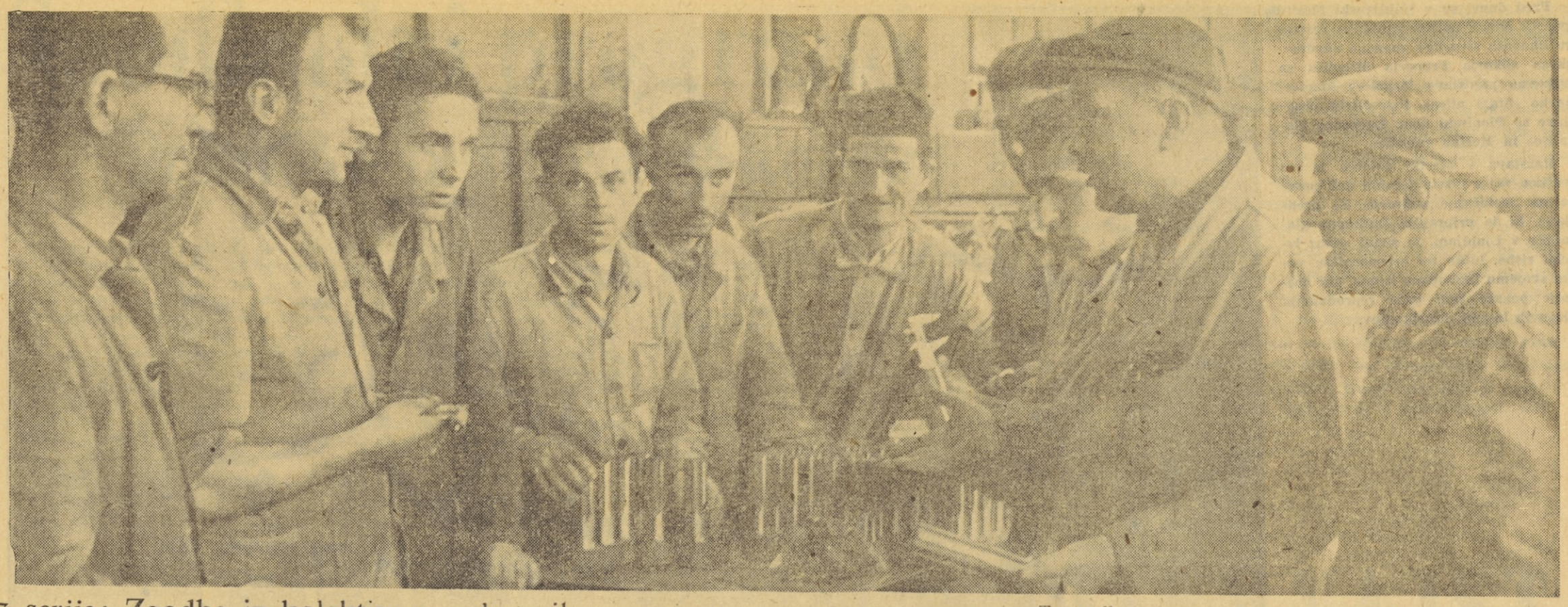

Iz serije: Zgodbe iz kolektivov, o katerih govorimo

NJIHOVA POT DO USPEHOV

Ta zgodba pripoveduje o dogodkih, problemih in razočaranjih neke delovne organizacije s približno 300 delavci in 700 milijoni dinarjev vrednosti za lani planirane proizvodnje, ki je dolgo iskala samo sebe in se prav tako dolgo obotavljala, preden je zbrala dovolj poguma za odločitev, da bo v poldrugem letu naredila toliko, kot prej v več kot desetih letih.

Ta delovna organizacija bo namreč do konca letošnjega leta podvojila proizvodnjo, čeprav ji ne bi nihče ničesar očital, če bi se odločila le za petnajstodstotno povečanje proizvodnje. Takšne možnosti in podobne razmere pa so prav gotovo še v marsikaterem podobnem podjetju, ne pa tudi tako pogumne odločitve.

Pripovedujemo torej o delovni organizaciji, ki je odločno udarila po preteklosti, zasidrani v svoji sedanjosti, in jo pregnala tja, kamor sodi — v preteklost.

V majhnem podeželskem mestecu je tovarna lahkih ogrodij, sicer blizu industrijskega središča okraja, vendar dovolj daleč, da je domala nihče, razen poslovnih partnerjev, ne obišče. Nastala je, kakor večina podjetij z nekaj sto delavci, iz povsem običajne obrtne delavnice. V njej so še dandanes zaposleni mojstri, pomočniki in vajenci, ki so prej delali za gospoda Štepiha, lastnika obrtne delavnice. Odkar je bila delavnica podružbljena, so si ti tovariši prizadevali novo obrtno podjetje razširiti, izboljšati, povečati poslovanje in ugled svojega podjetja. Vsako leto se je njihov poslovni uspeh večal za pet do petnajst odstotkov, po svoji najboljši presoji so mojstri razdelili delo po skupinah, pozneje po oddelkih in posameznih proizvodih, kajti iz obrti so preraščali v industrijo.

Dvanajst let je vodil podjetje tovariš Milan Kovač, toda trinajsto leto, ko so začeli z rekonstrukcijo, pa so se mu vajeti tako zapletle, da je samo še zmedeno opazoval početje delavcev in svojih sodelavcev v upravi podjetja. Nekaj časa je še opravljal svoje direktorske dolžnosti tako, da se je strinjal s predlogi slehernega mojstra, računovodje, komercialnega in drugih odgovornih tovarišev, toda naposled je le moral izreči tudi kakšno nesoglasje z ukrepom tovariša, ki ni upošteval dejstva, da se njegovi ukrepi ne ujemajo z dejanji drugih in so navzkriž s koristmi podjetja, čeprav so v prid njegovega obrata ali skupine. Tedaj je tovariš Kovač dokončno spoznal, da ni kos vodenju industrijskega podjetja, zato se je po tihem dogovoru z občino umaknil iz podjetja lahkih ogrodij in se zaposlil v obrtnem podjetju svoje stroke, kjer je zopet lahko z gotovostjo deloval.

To se je pripetilo ravno v času, ko smo uvajali nov gospodarski sistem in se zavzemali za večji vpliv gospodarstvenikov in strokovnjakov. Občinski forumi so hoteli priložnost izkoristiti in demonstrirati načelo, naj se v podjetju bolj uveljavljajo gospodarstveniki. Posrečilo se jim je pridobiti za to tudi ekonomista največje tovarne v bližnjem industrijskem bazenu. Soglasno z delovno organizacijo so tega diplomiranega ekonomista, tov. Branka Berka, imenovali za direktorja tovarne lahkega ogrodja. Vsi v komuni so si obetali velike spremembe v tovarni in velike rezultate gospodarjenja te največje delovne organizacije v komuni. Velike spremembe so se kmalu pričele, kajti novi direktor je spreminjal ves način dosedanjega dela, organizacije in poslovanja tovarne. Pogovarjal se je samo z oddelkovodji in najbolj odgovornimi tovariši iz uprave, toda samo takrat, ko jim je delil ukaze. Delavski svet je skliceval v presledkih nekaj dni ali tednov, kakor je pač naneslo. Skliceval pa ga je ob dvanajstih in vselej samo zato, da so lahko glasovali za kak ukrep, ki ga je navadno že izvršil. Za to jim je določil le nekaj minut, največ četrt ure.

Novi direktor je bil torej zelo delaven in svojim načelom zvest. Nihče ga ni omajal v prepričanju, da delavci pač ne morejo sami misliti o svojem gospodarjenju. Za to so vendar poklicani ekonomisti in strokovnjaki. Končno je res, da obstaja samoupravljanje, zato ga je treba tudi upoštevati. Mar ni torej zahtevi zadoščeno že s tem, da se organi upravljanja sestajajo, da zvedo za ukrepe, ki jih stori direktor, in glasujejo zanje?

Sekretar osnovne organizacije Zveze komunistov tovariš Marko Čupek mu je nekega dne poskusil dopovedati, da ne ravna najbolje. Ni mu hotel naravnost očitati, da so njegova dejanja v osnovi zgrešena, da je njegov odnos do samoupravljanja najmanj žaljiv in podobno. Toda tovariš Milan se je njegovemu prizadevanju nasmejal kot dobri šali in ga zavrnil s svojim najljubšim dovtipom: oh ti kaplan in tvoji ministranti, kaj vas je nenadoma popadlo. Mislite, da kdorkoli drug v okraju lahko bolje gospodari kot jaz? Tovariš Milan se je namreč dobro zavedal dejstva, da ga vsi v okraju, »vsi« pa po njegovem pomeni: tisti, ki so na vodilnih in odgovornih mestih, cenijo za najboljšega ekonomista v okraju.

Leto je minilo, toda rezultati gospodarjenja niso bili ne boljši ne slabši kot prejšnje leto, čeprav je tovariš Milan povsem spremenil organizacijo vodenja podjetja, za kar je trdil, da je osnova dobrega gospodarjenja; čeprav je tako zaostril disciplino, da so se delavci mojstrov bali, mojstri pa direktorja in njegovih sodelavcev iz uprave. Tovariš direktor je ob tej ugotovitvi nagubal čelo in odločno podčrtal, da je tako zaradi tega, ker vodilni uslužbenci niso kos nalogam, zaradi katerih so na teh delovnih mestih. Tako pa je zaradi tega, je dejal, ker delavski svet ni premišljeno ukrepal, ko jih je sprejemal. Sicer pa je stvar v tem, da delavski svet sploh ne more presojati sposobnosti teh uslužbencev.

Kmalu po tistem je direktor predložil delavskemu svetu plan proizvodnje za tekoče leto. V resoluciji tega plana je bilo zapisano, da zaradi uspešnejšega gospodarjenja podjetja poslej sprejema in odpušča vodilne uslužbence direktor. Iz istega vzroka bo poslej direktor po lastnem preudarku najemal kredite, odločal o nakupu strojev in druge opreme in o vrsti proizvodnje. Skratka, o bistvenih zadevah gospodarjenja bi naj poslej odločal direktor. Tako bi bili po njegovem mnenju razbremenjeni organi upravljanja, ker bi bilo manj sej in posvetovanj, več časa pa za delo na delovnih mestih, kar velja zlasti za vodilne uslužbence.

Tokrat pa je bilo deset minut, ki jih je namenil direktor članom delavskega sveta za glasovanje, premalo. Skoraj nihče izmed članov delavskega sveta se ni strinjal z resolucijo plana proizvodnje. Plan proizvodnje je bil sicer dober in bi ga nemudoma izglasovali, če ne bi bila priložena takšna resolucija. Člani delavskega sveta niso hoteli glasovati — ne za in ne proti. Na ta način pa plan proizvodnje ni bil sprejet. Direktor je bil besen, toda tega ni čisto jasno pokazal. Odločil je, naj delavski svet premisli zadevo in glasuje drugič. Toda člani delavskega sveta tudi drugič niso glasovali. Tudi tretjič ne — vse dotlej, dokler ni bila resolucija takšna, da je govorila le o planu proizvodnje in ne o pristojnostih in drugih zadevah, ki ne sodijo vanjo.

Medtem so strokovnjaki za napredek gospodarstva proučevali možnosti za uvedbo ekonomskih enot in obračuna dohodka po teh enotah. Vsi forumi so se tedaj močno zavzemali za gospodarjenje po ekonomskih enotah, zato tudi direktor tovarne lahkega ogrodja ni govoril o ekonomskih enotah drugače, kot pohvalno. Delavski svet je z veseljem žrtvoval milijon dinarjev za študijo o ekonomskih enotah in nestrpno pričakoval dneva, ko se bo začel obračun po ekonomskih enotah. Mesec dni po uvedbi ekonomskih enot bi namreč že lahko obračunali gospodarjenje po ekonomskih enotah. Tako so trdili strokovnjaki Zavoda za napredek gospodarstva. Toda obračuna ni bilo niti po dveh mesecih.

Ko so člani delavskega sveta spraševali, kaj je z obračunom, jim je odgovoril računovodja, da računovodstvo ne more obračunavati dohodka drugače kot centralno. Razen tega ni dovolj ljudi, ki bi lahko delali takšne obračune, je dejal. Direktor pa je vprašal, ali ni dovolj, če imajo ekonomske enote svoje organe upravljanja. Naj se pogovarjajo o proizvodnji in o napakah, ki jih ugotavljajo pri delu mojstri in uprava podjetja. Njihova naloga je vendar zmanjševati škart in druge stroške proizvodnje, več in bolje proizvajati in tako naprej!

Vpraševanje po obračunu po ekonomskih enotah se je nadaljevalo. O tem so govorili delavci na svojih sestankih, v odmoru med delom in tudi sicer. Delavci so očitali organom upravljanja neodgovornost. Člani organov upravljanja so bili nezadovoljni z direktorjem in krogom njegovih sodelavcev in pri tem je ostalo. Delavnost organov delavskega upravljanja in delavcev je upadala. Proizvodnja se je zmanjšala. Rezultat gospodarjenja je bil ob koncu leta slabši kot prejšnje leto. Direktor je zmerjal svoje sodelavce, organe upravljanja in delovni kolektiv in se naposled odločil za odpoved. Ne, s takšnim kolektivom pač ne more gospodariti niti najbolj genialni ekonomist, je zatrdil in se vrnil v podjetje, od katerega je prišel.

V času, ko so imeli vršilca dolžnosti direktorja, to je trajalo nekaj mesecev, so spet začeli delati po starem. Nenavadno, toda rezultati gospodarjenja so se izboljšali. Potem so jim z občine sporočili, da so jim našli novega direktorja. Koga? Petra Polenca, so dejali. Tega pa nočemo, so rekli v tovarni lahkega ogrodja. Tovariš Peter, ki je bil do nedavnega direktor tovarne zrcal, temu ni mogel verjeti. Sam je prišel na sejo delavskega sveta tovarne lahkega ogrodja, ker je tudi občina menila, da bo neposreden stik vse izgladil. Toda člani delavskega sveta so mu rekli, da ga ne marajo, pač zaradi tega, ker je njegovo delovanje na las podobno načinu dela tovariša Milana. Toda, ker je Peter ostal brez dela, občina pa mu je obljubila mesto direktorja, so se pozneje le zedinili, da bodo sprejeli Petra, toda ostal bo lahko le tedaj, če bo z delom dokazal, da zasluži zaupanje delovne organizacije. Tovariš Peter pa je mislil, da bo z delavskim svetom opravil, če pridobi zase predsednika delavskega sveta. Razen z njim, se je dobro razumel še z računovodjem in gospo Marto iz uprave. Ti trije so sklepali pogodbe o nabavi materiala in prodaji proizvodov in o vseh zadevah gospodarjenja odločali sami. Gospa Marta in tovariš direktor sta skupaj hodila na službena potovanja...

Toda to ni trajalo dolgo. Medtem so namreč zopet ugotovili slabšanje gospodarjenja. Kako tudi ne bi. V lanski hudi zimi v delovnih prostorih ni bilo kurjeno, ker ogrevalne naprave niso delovale. Namesto toplote pri delu, so dajali delavcem dodatek za mraz. Ko pa so delavci zagrozili, da v takem okolju ne bodo več delali, so jim prinesli v velike delovne dvorane majhne pečke. Do poletja so potem le z največjimi težavami nekako skrpali izvršitev plana. Toda nekako istočasno je računovodja ugotovil, da so vrsto proizvodov prodali pod lastno ceno. Nekaj serij proizvodov so dobili vrnjenih, ker niso bili uporabni. Naredili so jih namreč po načrtih kupca, ki pa ni preveril trdnosti konstrukcije, sporočil pa je podjetju: take študije bi morali narediti vi, saj ste strokovnjaki za to. Ko so raziskovali vse to, so ugotovili, da so bili nekateri izdelki narejeni — brez materiala. Kako to? Včasih se je pač zgodilo, da niso porabili vsega materiala pri kakšni seriji proizvoda. Torej so tisti proizvod obremenili s prevelikimi stroški. Razen tega so proizvajali po nalogih, ki jih je dajala proizvodnji — komerciala. Zaradi tega so prekinili z začeto proizvodnjo, čim je komerciala prejela ugodnejše naročilo. Čas proizvodnje se je zelo povečal, zaloge polizdelkov ravno tako, neizvršeni nalogi so se kopičili. Oddelek proizvodne priprave, ki itak ni imel primernega osebja, ker so v njem zaposlili vselej tistega tovariša, ki zaradi bolezni ali česa drugega ni mogel delati na svojem delovnem mestu, pa so hoteli ukiniti, namesto usposobiti za delo.

Naposled so izračunali — kar približno — da lahko proizvodnjo podvojijo, in sicer najpozneje v poldrugem letu, če bodo delo organizirali. Sindikalna podružnica je ob tej ugotovitvi zahtevala povečanje osebnih dohodkov od dosedanjih 12.500 dinarjev najnižji skupini zaposlenih na najmanj dvajset tisoč dinarjev mesečno. Ustrezno pa tudi ostalim delavcem. Zahtevamo, naj delavski svet in uprava podjetja ukreneta vse potrebno za to, da se uredi proizvodnja tako, da bo za toliko povečana tudi storilnost. V tistem času se je vrnil s študija tudi njihov štipendist Ludvik Grebar, ki je bil pred tem zaposlen v proizvodnji, potem kot tehnik prevzel posle obratovodje in do študija delo tehničnega vodje. Zdaj mu manjka samo še diploma za naslov strojnega inženirja, kajti znanje že ima.

Njega so vprašali, kaj vse je potrebno storiti za stoodstotno povečanje proizvodnje. Njegov odgovor je bil kratek: načrtno je treba proizvajati. Povedal jim je seveda tudi to, kako je mogoče doseči načrtnost proizvodnje. Člani organov upravljanja so končno zvedeli, kako je treba spremeniti način in organizacijo dela v upravi in proizvodnji, kakšen način nagrajevanja, normiranja, planiranja, konstrukcije, priprave dela, nabave in prodaje ustreza sodobni proizvodnji... Sklenili so, da bodo delali, če bo treba, tudi brez direktorja — dokler pač ne dobijo takšnega, ki bo težil za takimi cilji, kakršne si zastavlja delovna organizacija.

Najprej so torej odstavili direktorja. Za njim je odšel po lastni presoji predsednik delavskega sveta. Potem je odpovedal službo računovodja. Vmes je odšla iz delovne organizacije tudi gospa Marta. Do konca lanskega leta so uspeli za tretjino povečati proizvodnjo, letos bodo povečali proizvodnjo še za preostali dve tretjini. Vršilec dolžnosti direktorja je bodoči strojni inženir, toda on noče pristati v to, da bi postal direktor. Ni prav, da so strokovnjaki po sili razmer direktorji, ugovarja, strokovnjaki so najbolj koristni v svoji stroki v proizvodnji. Ali pa naj bi bil direktor samo zategadelj, ker želim uveljaviti ideje, ki veliko koristijo podjetju? To lahko storim ob kateremkoli direktorju, če je le dovolj pogumen in širokopotezen.

Računovodstvo je prevzel ekonomist in novi predsednik delavskega sveta si od njega želi in obeta obračun po ekonomskih enotah že v nekaj prihodnjih mesecih. Zdaj je evidenca že tako daleč, da obračunajo proizvodnjo takoj po zaključku delovnega procesa posamezne proizvodne naloge. Z dobro pripravo dela so uspeli skrajšati čas proizvodnje posameznih serij proizvodov od dosedanjih treh ali dveh mesecev na dva do tri tedne. Tovariši iz oddelka za pripravo proizvodnje so na tečajih in bodo usposobljeni za uvajanje faznih norm. Vsak delavec naj bi imel samo po eno fazo dela in osebne dohodke po svoji sposobnosti in ne več po kvalifikaciji v skupinski normi. Poizkus je pokazal, da je na ta način doseženo povprečno preseganje dosedanjih norm za štirideset odstotkov. Za kakšnih dvajset odstotkov pa so zmanjšali mrtve čase v transportu. Samo z rezervami v transportu lahko krijejo izgube, ki bi nastale sicer s skrajšanjem delavnika.

Toda o normah in ekonomskih enotah bodo še govorili, kajti šef priprave dela in njegovi sodelavci so mnenja, da norme pač niso realne, če jih delavci povprečno zelo visoko presegajo. O ekonomskih enotah pa menijo, da niso več aktualne. Kaže, da jih na tečajih, kamor hodijo zaradi proučevanja normiranja in organizacije proizvodnje, navajajo na tehniko normiranja, ne da bi govorili o namenu normiranja in vsebini nagrajevanja po sistemu delitve dohodka.

Sindikalna podružnica je bila pobudnik za povečanje osebnih dohodkov in je zaradi tega zahtevala večanje storilnosti, ko je zvedela, kakšne so možnosti za večanje proizvodnosti, toda zadnje čase sploh ni razpravljala o ekonomskih enotah in obračunu po ekonomskih enotah. Zajelo jo je zadovoljstvo nad hitrim in učinkovitim ukrepanjem delavskega sveta in v tem zadovoljstvu si vse obeta od tehnične službe in njenega dela v organizaciji proizvodnje. Predsednik upravnega odbora, ki je predlagal delavskemu svetu prvi ukrep prekinjanja s staro prakso — odstavitev direktorja — pa je nagnjen k opravičevanju starih grehov. Pripoveduje, da je bila lani v prvem polletju proizvodnja slaba predvsem zaradi neogrevanja prostorov v proizvodnji. Pa bi se ta greh letos ponovil, če ne bi delavski svet po odstavitvi direktorja in tik pred nastopom mraza poskrbel za ureditev ogreva s parnega na vodni.

To pomeni, da je nedorečenih še precej zadev. Vprašanje je, ali niso te zadeve nerazčiščene tudi v pravilniku o delitvi dohodka in v statutu podjetja, v tistih dveh aktih, ki bosta dana v razpravo delovni organizaciji že v kratkem. Ali se bo delovna organizacija še nadalje tako pogumno borila za dobro gospodarjenje kot doslej? Preostane mi le še ugotovitev, da je vse odvisno od tega, ali bodo dobljeno zmago znali tako poglabljati, da bo ostala zmaga. S temi korenitimi in brezkompromisnimi odločitvami so si namreč šele ustvarili pogoje za uresničitev tistega, kar je za delovno organizacijo najbolj koristno, za delavsko upravljanje pa najbolj pomembno. Ni vprašanje, od kod do kod sega samoupravljanje, temveč je vprašanje, kako pogumno smo sposobni sami gospodariti.

Zadnjo besedo bomo slišali o njihovem pogumnem gospodarjenju šele čez leto dni, ko nam bodo znani dokončni rezultati njihovega dela. Dokončni v smislu obljube, da bodo podvojili proizvodnjo. Tedaj pa se začne drugo, še bolj pomembno poglavje njihovega gospodarjenja.

VIKTOR ŠIREC

Pred dnevi so v ljubljanski Mestni galeriji odprli nadvse zanimivo razstavo likovnih stvaritev znanega akademskega slikarja Franceta Miheliča za lutkovno predstavo Mauricea Maeterlincka »Sinja ptica«. Prireditelji predstave so Pionirski dom, Lutkovno gledališče in Mestna galerija.

Razstava v Mestni galeriji je res svojska, saj z razstavljenimi deli posega na neobičajno področje. Za predstavo, ki jo pripravlja Lutkovno gledališče v Ljubljani, je znani slikar izdelal risbe, lutke ter scenografijo, veren svojemu likovnemu izrazu, kar najbolje pokaže tudi naša reprodukcija njegovih lesenih Muzikantov.

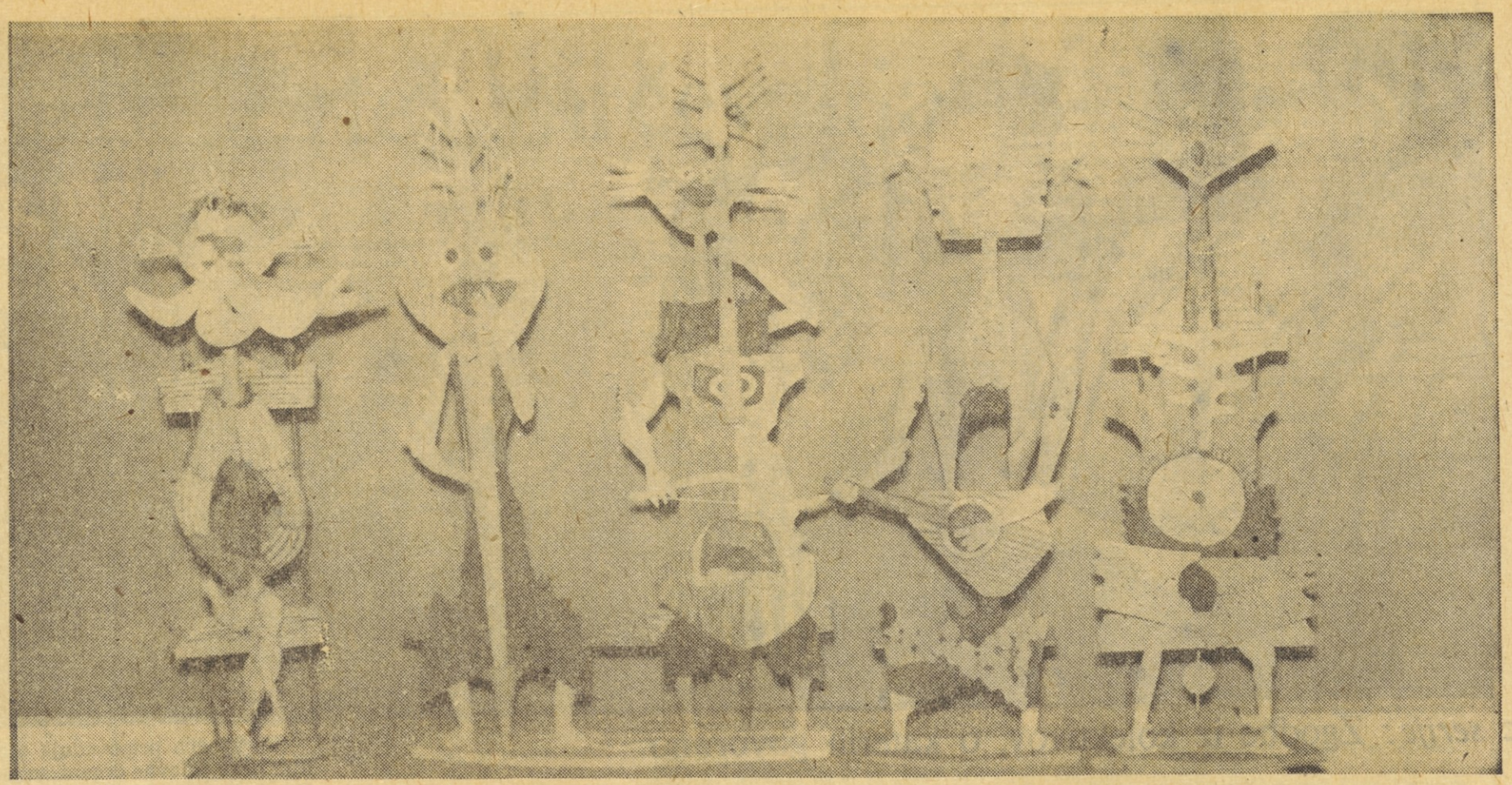

OCENE KRITIKE INFORMACIJE

PRVA IZVEDBA V JUGOSLAVIJI

DMITRIJ ŠOSTAKOVIČ: »KATARINA IZMAJLOVA«

V torek, 7. januarja, je Opera Hrvatskega narodnega gledališča v Zagrebu prvič uprizorila »Katarino Izmajlovo« — predelano »Lady Macbeth mcenskega okraja«, ki se je obiskovalci ljubljanskega in zagrebškega gledališča nemara še spomnijo iz let pred drugo svetovno vojno. Delo je skladatelj (sam se je udeležil slavnostne premiere) revidiral šele pred kratkim; tako je spet zagledalo odrske luči najprej v Moskvi, nato pa še v Londonu in Zagrebu, zakaj po nasprotovanju, ki ga je izzvalo v Sovjetski zvezi Stalinovih dni (... dekadentno, buržoazno ... itd.), ga je Šostakovič umaknil s sporedov. — Pri predelavi ni mnogo spreminjal: retuširal je nekaj odlomkov, zlasti v instrumentaciji ter se ponekod odrekel za odrsko in glasbeno celoto nebistvenim detajlom.

Takšen je občutek »na prvi pogled«. Iz časopisov vemo, da je skladatelj protestiral, ker so pri naši uprizoritvi samovoljno skrajšali eno izmed slik ter v dogajanju izrazito poudarili erotiko, češ da je prvo nedopustno, drugo pa manj bistveno in sodi potemtakem v ozadje režijskega koncepta. Obe izjavi sta za novo »Katarino Izmajlovo« zelo značilni: Šostakovič je namreč hotel vtisniti močni, ekspresionistični drami ter njenemu, v osnovi brezupnemu vzdušju kolikor mogoče mnogo »socialistično-realističnega«. O slednjem velja pač to, kar je pred kratkim povedal eden vodilnih srbskih pisateljev: »Realizem ne more biti socialističen. Ali je kosilo socialistično? Lahko je samo dobro ali slabo. — In tako je tudi z realizmom.«

Za nas pa je problem še drugje, ne samo v zagrebški predstavi, ki je bila izvrstno pripravljena ter je pokazala zmogljivosti ansambla in posameznikov v kar najboljši luči (v osrednjih vlogah Mirka Klarić, Piero Filippi, Tomislav Neralić; scenograf: Zlatko Bourek, režiser: Kosta Spaić, dirigent: Milan Horvat). Problematičen je namreč ... naš operni repertoar. Ljubljana je bila pred vojno, v času, ko je vodil Opero Mirko Polič, mnogo napredneje usmerjena, mnogo bolj ažurna kot je danes. »Zaljubljen v tri oranže«, »Lady Macbeth mcenskega okraja«, »Johny svira« ter vrsta drugih novitet, vrhu tega slovenske krstne izvedbe in jugoslovanske premiere ... vse to je postalo v zadnjih desetih letih in več domala neizvedljivo. Čemu? In v imenu kakšne kulturne politike? — O tem bi kazalo natanko premisliti, zakaj tudi v Zagrebu so nas po vojni prehiteli.

BORUT LOPARNIK

GOSTJE IZ SKOPJA

MENOTTI: »MEDIJ«

DE FALLA: »LJUBEZEN-ČAROVNICA«

Ni kdo ve kako laskavo priznanje jugoslovanski kulturni politiki in življenju, da je marsikatero naših mest šele po tragičnem potresu pozdravilo na svojih deskah operni in baletni ansambel Narodnega teatra iz Skopja. Ne gre za makedonsko glasbeno kulturo, gre za eno osnovnih načel, ki naj bi veljala dvajset let po 29. novembru 1943. Zakaj če morajo — in tako je prav — naši kvalitetni ansambli (o drugih danes raje molčimo) prepotovati dobršen del sveta, če se morejo naši izvrstni športniki (o ostalih to pot ne bomo govorili) udeležiti slehernega tekmovanja kjerkoli na svetu ... potem bi vendarle že kazalo dobro premisliti tudi medsebojno kulturno spoznavanje znotraj jugoslovanskih meja. Vprašanje, ki ga — žal — bolj ali manj nadobudni žogobrci pri nas tako rekoč ne poznajo.

A to samo mimogrede. — Skopski gostje so si za svoj nastop v Ljubljani izbrali premišljen spored: pokazali so nam, kaj zmorejo v standardnih romantičnih delih in kaj v tistem repertoarju, ki se je po svoji glasbeni vsebini že nagnil v naše dni. Zato je bil najzanimivejši zadnji večer njihovega obiska: uprizoritev Menottijevega »Medija« ter de Fallovega baleta »Ljubezen-čarovnica«. Slednjega poznamo že z minulega ljubljanskega baletnega festivala: predstava v zaprtem prostoru gledališkega avditorija je učinkovala nekoliko bolj intenzivno kot v Križankah, čeprav smo čutili, da je že mnogokrat videla oder; pokazala je dober baletni ansambel, pristen ritmičen utrip ter izvrstno Olgo Milosavljević. Žal je (še mnogo bolj kot na prostem) motila zasnova Parlićeve koreografije, ki se je, kljub nekaterim dobrim rešitvam, po tradiciji in izvenje, le preveč izognila de Fallovi partituri ter vsebinski zasnovi njegovega baleta.

Za naše občinstvo je bila mnogo vabljivejša Menottijeva enodejanka »Medij«, ki je v Ljubljani še niso uprizorili (poznajo jo Mariborčani ..., a koliko let je že, kar smo zadnjič pozdravili ansambel mariborske Opere in še takrat, se mi zdi — v »Aidi«!?). Izrazito komorna opera, ki ji je skladatelj sam napisal spreten libreto, za njim pa skril precej vsebinske revščine ter popolnoma romantično, sočno instrumentirano ter odrsko zelo »funkcionalno« muziko, zahteva predvsem dobre soliste. Zato so gostje iz Skopja uspeli: Ana Tofović-Lipša (madam Flora), Marija Skalovska (Monika) ter Gradimir Pankov v nemi vlogi Tobija so vsak zase in v soigri popolnoma zaslužili priznanje, ki jim ga je naklonilo občinstvo. — Preostali trije solisti (v stranskih vlogah) so bili premalo sugestivni. Omeniti pa velja režiserja Vasila Čortoševa ter predvsem orkester, ki je pod taktirko Fimča Muratovskega rešil svojo nalogo sicer brez velikega tonskega bleska, vendar zelo korektno. B. L.

Neizkoriščene možnosti

AMERIŠKI FILM »RAZKOŠJE V TRAVI«

Ameriški režiser Elia Kazan sodi med tiste povojne filmske ustvarjalce, ki so se lotevali zahtevnejše tematike, z družbeno politično in socialno vsebino, ki jih je »Kodeks nravnosti« prepovedal. Kazalo je, da bo Kazan v tem šel svojo pot, toda že v filmu »Gentlemanski sporazum«, kjer načenja problem ameriškega antisemitizma, se je omejil le na površen opis dogajanja, ne da bi problem osvetlil z vseh zornih kotov. Sprijaznil se je s kompromisom in se uvrstil med tako imenovane »lojalne« režiserje Amerike. To je pokazal tudi s poznejšimi deli, pa najsi je to »Tramvaj Poželenje«, »Viva Zapata«, »Vrvohodec«, »Vzhodno od raja« in drugi, ki pa jim predvsem po njihovi oblikovni strani ne moremo zanikati kvalitete.

Te dni vrtijo v Ljubljani in drugih naših mestih Kazanovo delo »Razkošje v travi«, ki smo ga videli tudi med izbranimi filmskimi deli Vesna filma v lanskem letu. To je film o mladih ljudeh in njihovem prvem globljem čustvovanju in iskanju življenjskih resnic. Scenarist William Inge je verjetno želel načeti problem mladega človeka, njegovih iskanj in odkrivanj najintimnejših pojavov v življenju in to še v okolju, kjer vladajo predsodki in malomeščanske težnje v družabnih odnosih ljudi. Režiser je izbral solidno igralsko ekipo, saj to on zna, v kateri so izstopali zlasti Waren Beatty, Natalie Wood, Pat Hingle in Audrey Christie. Našel je tudi primerno okolje, vendar pa je film kljub delnim kvalitetam v oblikovni smeri, ostal predvsem v psihološki obdelavi dokaj površen in neizdelan. Pred nami je torej simpatično delo o življenju mladih ljudi, ki pa je bolj sentimentalka kot resna problemska drama. Režiser že spet ni izkoristil vseh danih možnosti za odkrito in ostro družbeno kritiko, zato zapušča fim v gledalcu le bežne, melanholične vtise o mladosti.

IVA BOZOVIČAR

ŠOLSKA UČILA V TRIKOTNIKU:

šola in materialna sredstva — proizvajalci — uvoz

V tesni povezanosti s sodobnim načinom pouka so učni pripomočki od že klasičnih učil, s kateremi bi naj bili kar najbolje opremljeni fizikalni, kemični prirodoslovni in drugi kabineti na šolah, do modernih audovizualnih sredstev, kot so radio, televizija, film. Pri nas kaj pogosto slišimo, da primanjkuje učil, da so predraga, ali da šole nimajo niti toliko sredstev, da bi si nabavile vsaj tista, ki jih je moč kupiti. Morda v verižnosti teh tožba preseneča dejstvo, da je bila nedavno v prostorih stanovanjske skupnosti v Stožicah odprta na prvi pogled sicer drobna, vendar zanimiva razstava učil domače konstrukcije in proizvodnje, namenjenih predvsem pouku fizike in opisne geometrije, razstava, ki pa je šla mimo nas skorajda neopaženo. In vendar bodimo pošteni, take razstave so pri nas redkost in še dolgo ne nepomembne.

Pomanjkanju učil je botrovala doslej skromna kupna moč šolsko pedagoško izobraževalnih zavodov in kot posledica tega — nezainteresiranost za proizvodnjo učil pri industrijskih proizvajalcih. Svoje je prispevala tudi tradicija, ki je pač pri izdelovanju učil nimamo. Trenutno je v Sloveniji samo eno podjetje, ki se ukvarja bolj ali manj intenzivno s tem poslom, in sicer »LIV« v Postojni. Ljubljansko podjetje »Učila« za izdelovanje in popravilo učil pa se, kot trdijo na Republiškem sekretariatu za šolstvo, še bolj lovi okrog tega, kaj naj bi in kako. In vendar je prav to podjetje izdelalo prototipe za razstavo v Stožicah, prototipe, ki tvorijo enoten komplet, s katerimi je mogoče prikazati do 170 fizikalnih poskusov. Morda res ni tako zelo obstojen, vendar praktičen, nazoren in poceni in prepričan sem, da bi bilo nemalo učencev srečnih, če bi imeli pri svojem pouku tak komplet.

Šolsko izobraževalni zavodi ne poznajo niti teh skromnih proizvodov, ki jih izdelujeta obe omenjeni podjetji. Zato se je Republiški sekretariat za šolstvo zavzel v letošnjem šolskem letu, da postane neke vrste koordinator med producenti in potrošniki — šolami, da se prične pogovarjati s prvimi in obveščati druge. Baje je že razposlal slovenskim šolam seznam učil, ki si jih lahko nabavijo. Poleg tega je dal gimnazijam 25 milijonov dinarjev samo za nakup učil, nekaj sredstev pa bo vložil za nabavo prototipov iz inozemstva. Zdaj je prišel sekretariat tudi akcijo za uvoz učil iz Nemške demokratične republike.

Na prvi pogled je torej vse lepo začrtano in če smo optimisti, bomo mirno čakali, kaj se bo iz tega rodilo. V resnici pa problema pomanjkanja učil ne bo mogel rešiti sekretariat za šolstvo v Ljubljani. Prvo vlogo bodo vsekakor še v bodoče igrala denarna sredstva šol, drugo naši proizvajalci in šele zadnjo uvoz. Na tuje tržišče se pač, kar se učil tiče, dolgo ne bomo mogli več zanašati. Ena izmed možnosti, kako bi bila v prihodnje dostopna učila vsem šolskim izobraževalnim zavodom, ki imajo redni ali občasni pouk, priznano verifikacijo ali ne, pa je, da bi ustanovili v Sloveniji tako imenovane avdovizualne centre, in sicer v večjih središčih. Ti centri naj bi imeli učila in druge učne pripomočke za vse vrste pouka, šole pa bi si jih izposojale in tako prihranile stroške pri nabavljanju svojega učnega inventarja. Zaenkrat bi, kot sklepa Republiški sekretariat za šolstvo, zadostovalo v Sloveniji deset takih centrov.

Poleg učil igrajo danes pomembno vlogo tudi radio in televizija. Na programu Radio televizije Ljubljana se vrste skozi vsako šolsko leto šolske oddaje, šolske ure, ki jih pomaga finansirati Republiški sekretariat za šolstvo (letos s 7 milijoni 700 tisoč dinarji), vsebina teh oddaj pa se bolj ali manj nanaša, kolikor je pač mogoče in tudi potrebno, na učne programe. Republiški sekretariat razpolaga s podatki, koliko je na naših šolah televizorjev in kolikšen je odziv šolske mladine na te oddaje. Številke pravijo, da spremlja v Sloveniji 25 do 30.000 osnovnošolskih otrok šolske ure na radiu in televiziji in da ima 250 šol svoje lastne televizorje. Resnica pa je najbrž še drugačna. Če poznamo namreč nekaj šoloobveznih otrok in malce popotujemo po slovenskih šolah, se človeku zdi, da so radijski in televizijski aparati v šolah v bistvu neizkoriščeni. Našim pedagogom je še vse premalo prišlo do zavesti, kaj in kakšen naj bo moderni pouk. Kaka škoda! In vendar lahko prav radio, televizija in film pokrijejo danes marsikatero vrzel v šolskih laboratorijih. Tudi filme, se zdi, da si izposojujejo šole kot nekak nameček za zabavo ob rednem pouku. Vsaj v lanskem šolskem letu je kazala tako statistika za izposojevanje filmov pri Sava filmu. podjetju za šolski in poučni film v Ljubljani. Republiški sekretariat za šolstvo pa finančno podpira tudi Sava film (v drugi polovici 1963 je dal 5 milijonov dinarjev).

Vse to pisanje so pravzaprav le drobne informacije, ki pa bi želele s svojo informativnostjo pokazati na neki problem, sprožiti tolikanj živo aktivnost na vseh omenjenih področjih, da bi bilo mogoče v bodoče o njih res na široko govoriti in poročati.

ALA PEČE

Spodbudni programi Delavske univerze v Kopru

Se pred vstopom v novo leto smo obiskali tovarišico Anico Lapajne, upravnico Delavske univerze v Kopru. V razgovoru o tem, kaj meni, da je bistvenega prineslo staro leto v naše življenje na področju, kjer ona dela, tovarišica Lapajne sicer ni odgovorila direktno na naše vprašanje, marveč je razgrnila pred nas načrt njihove ustanove za sistematično izobraževanje na kulturno-estetskem področju njihovih občin. Zanimivo je spoznanje, ki je narekovalo sestavo takega načrta, pa tudi načrt sam. A ker se je začel načrt izvajati šele letošnjo sezono, jeseni, je v tem času seveda še vedno le bolj program, katerega učinkovitost, metodo in upravičenost še ne kaže presojati z dokončnimi ocenami. Toda kot rečeno, načrt je zanimiv in ker je pri nas le malo delavskih univerz, ki bi se ukvarjale tako obsežno s tovrstno izobraževalno dejavnostjo, prepuščamo besedo tovarišici Lapajne, ki nam je svoje misli o začetku te stalne izobraževalne akcije sama formulirala.

Sestavni del našega družbeno-ekonomskega sistema predstavlja neposredno odločanje občanov o najvažnejših problemih s področja gospodarstva, zdravstva, šolstva in kulture. To dejstvo nam narekuje, da razvijamo večji interes javnosti za vprašanja kulture in tistih vplivov, ki formirajo psiho, navade in dojemanje naših delovnih ljudi.

Dviganje kulturne ravni delovnega človeka je pomembna naloga našega izobraževalnega dela, ki ga moramo izvajati v organiziranih seminarjih, ali pa v aktivni obliki sodelovanja pri kulturno-umetniških manifestacijah.

Delavska univerza v Kopru je v letošnji izobraževalni sezoni pristopila k sistematičnemu izobraževanju na kulturno-estetskem področju. Delo poteka v dveh osnovnih oblikah:

— izobraževanje v okviru splošnih in specializiranih seminarjev,

— organizacija kulturnega življenja za člane delovnih kolektivov in njihovih družin.

Program dejavnosti na področju kulturno-estetskega izobraževanja zajema naslednje oblike:

Seminar za vodje kulturnega življenja v delovnih organizacijah, ki je namenjen organizatorjem kulturnega življenja in družbeno-političnim delavcem v delovnih organizacijah ter vodjem klubov.

Dalje. Osnovni seminar umetnosti, ki obravnava vsa področja umetnosti in bo organiziran na osnovi individualne zainteresiranosti in želje po izobraževanju na kulturno-estetskem področju. Za tiste neposredne proizvajalce, ki bi se po osnovnem seminarju opredelili za določeno področje umetnosti, smo pripravili seminarje s področja literature, odrske, filmske, glasbene in likovne umetnosti.

In končno. S komentiranimi razstavami reprodukcij bomo prikazali razvoj likovne umetnosti od realizma do abstraktne umetnosti. S temi razstavami želimo neposredne proizvajalce seznaniti z dosežki na področju likovne umetnosti, da bodo spoznali kvalitete, ki jih mora imeti vsako umetniško delo.

Ker je boj za socialističnega človeka boj za celovito osebnost in ker se zavedamo, da je poznavanje kulture eden izmed važnih činiteljev pri formiranju celovite človekove osebnosti, njegovega odnosa do družbe in sveta, smo se odločili, da bomo del kulturno-estetskega izobraževanja posredovali tudi v vseh ostalih oblikah izobraževanja odraslih.

Za kulturno dejavnost precej sredstev, toda premalo haska!

Pred časom so se v Novem mestu sestali družbeni delavci, ki delajo na področju kulture, z namenom, da analizirajo dosedanjo dejavnost oziroma da se dogovorijo, kaj je potrebno storiti, da bi dosegli še boljše rezultate. Ugotovitev, da je bilo do sedaj za to dejavnost namenjenih precej sredstev, je točna. Samo ni razumljivo, da rezultati niso takšni, kot bi morali biti. Kje iskati vzrok?

Glavni je nedvomno v škodljivi večtirnosti, ki, razumljivo, zahteva veliko več sredstev kot v primeru, če bi dejavnost usmerjal za to poklican organ. To je zlasti opaziti v tem, da na tem območju ni pravega sodelovanja med obstoječimi institucijami in da je veliko sredstev potrošenih izven komune za včasih nekvalitetne prireditve.

Zato so se prisotni dogovorili, da bodo predlagali ustanovitev sklada za kulturno dejavnost. V njem naj bi zbirali vsa, torej tudi tista »nekontrolirana« sredstva, do sedaj potrošena za najrazličnejše prireditve, ki so imele včasih malo skupnega s kulturo.

Sklad naj bi podpiral programe dela in pravilno usmerjal kulturno politiko v komuni.

SLAVKO DOKAL

Pripis uredništva: Zanimivo bi bilo izvedeti, od kod in kakšna so v Novem mestu tista »nekontrolirana sredstva«, ki se trošijo za najrazličnejše prireditve, le-te pa menda nimajo dosti skupnega s kulturo. Seveda rešitev verjetno ni tako enostavna in »kanalizacija« vseh sredstev, ki se trošijo za različne prireditve, skozi sklad za kulturo, verjetno ni odrešujoča. Če na primer delovni kolektivi sami trošijo neka svoja sredstva za različne programe iz fonda za prosto razpologanje, jim verjetno te pravice ne moremo vzeti, kajti to so končno njihova sredstva. Problem nastaja verjetno v tem, da preveč verjamemo, da okus in kulturni nivo tistih, ki s svojimi sredstvi organizirajo različne »nekulturne« prireditve, lahko spremenimo že s tem, da jim ta denar »odvzamemo« in jim zanj »damo« po drugi poti nekaj boljšega. Problem je verjetno v tem, da jim ne bi smeli »odvzeti« pravice, da tudi sami v svoji režiji odkupijo neke prireditve, marveč da bi jim bilo treba začeti tudi »dajati« več kulturne vzgoje, ki bo postopoma izoblikovala njihov okus in njihove kulturne potrebe, ne nazadnje tudi potrebe po kulturni zabavi. Skratka, stvar ni tako enostavna, da bi jo sklad za kulturo lahko rešil že s tem, če bi »zajel« vsa sredstva za kulturo. Verjetno je mnogo bolj zapletena, in prav veseli bi bili, če bi se Novomeščani oglasili k razpravi o tem problemu.

POMANJKANJE RAZUMEVANJA IN SREDSTEV

»Svoje osnovne dolžnosti, to je družbeno politično in splošno izobraževanje občanov, naša delavska univerza ne opravlja.« Tako sodbo je izrekel v razgovoru upravnik delavske univerze v Idriji.

Res je. Že dve leti ni v Idriji politične šole za mladino, šole za starše, šole za življenje, prav tako pa tudi ni javnih predavanj niti v mestu niti na podeželju.

Kje so vzroki za tako stanje in tako mrtvilo? Sam upravnik pravi, da ni za vse to prav nikjer nobenega zanimanja in od nikjer tudi nobenih sredstev za take dejavnosti. Občinski proračun ne daje za take namene nobenih sredstev, podjetja pa plačujejo samo to, kar naročijo, to je strokovne šole in seminarje za samoupravne organe. Skratka, DU nima za široko izobraževanje občanov nobenih sredstev.

Vendar pa padajo od vseh strani, od vseh organov in posameznikov na DU očitki, kritike in zahteve, naj organizira to in ono, nihče pa ne daje sredstev. Vsi so namreč prepričani, da ima DU neke svoje posebne dohodke in za take namene določena sredstva. Toda resnica je drugačna. Sredstev ni. DU pa je prisiljena opravljati samo usluge, ki jih plačajo podjetja. Samo toliko in nič več denarja in zato tudi samo toliko in nič več opravljenih nalog. Tako torej pravi sam upravnik.

Bridka je torej resnica. Vendar pa menimo, da bo le treba najti skupen jezik, skupna sredstva in skupno delo tudi na področjih, ki jih doslej DU ne orje in obdeluje. Če so tu vmes le sredstva, potem bo treba začeti akcijo za ustanovitev kulturnega sklada v občini. Saj splošno izobraževanje je konec koncev le stvar prav vseh organov in delovnih organizacij v komuni.

No, malo drugače pa je na nekaterih drugih področjih, kjer je delo DU dokaj uspešno, to je predvsem področje strokovnega izobraževanja.

Tako ima letos DU štiri oddelke srednjih tehničnih šol. Dva oddelka sta za mizarstvo, en oddelek za elektrotehniko in rudarski oddelek. Organiziran pa bo tudi oddelek za inštruktažo tistih, ki so vpisani v dopisno šolo ZB v Ljubljani.

Nekaj več je težav z izobraževanjem na delovnih mestih. Vsa podjetja v občini brez izjeme še danes nimajo svojih profilov kadrov. O tem niti ne razmišljajo in ne vedo, kaj in kako v bodočnosti. Zato bo priskočila na pomoč DU. Ustanovili bodo center za pripravo profilov kadra in ko bo uspelo ugotoviti, kakšen kader bodo morala imeti v bodočnosti posamezna podjetja, potem bo laže organizirati tudi izobraževanje na delovnih mestih.

DU si zelo prizadeva, da bi letos odprli tudi oddelke osemletke za odrasle tako v Cerknem kot v Idriji. Toda v Idriji se je prijavilo le 11 kandidatov, v Cerknem pa 14. Dejansko pa je še zelo mnogo ljudi z nedokončano popolno osemletko ali pa celo samo z italijansko šolo. Mnogi ne marajo v šolo. Problemi pa nastajajo, ko se borijo za priznanje kvalifikacije, predvsem pa ob upokojitvi. Doslej je problem popolnega osemletnega šolanja rešila samo podružnica Narodne banke. Skrajni čas pa je, da ga rešijo tudi vsa ostala podjetja in ustanove.

Nekaj predlogov je na DU tudi za organizacijo tečajev tujih jezikov. Zanimanje je za ruščino, v samem rudniku pa za francoščino in angleščino.

DU bo letos organizirala tudi šolo za sindikalne delavce. Šola traja dve leti, slušatelji pa naj v njej pridobe vse znanje, ki je potrebno za uspešno delo v sindikalnih organizacijah.

V okviru DU je organizirana tudi politična šola za člane ZK. Šola je že začela z delom. Obiskuje jo 26 komunistov iz družbenih služb. Za komuniste v rudniku pa bo organizirana posebna seminarska šola strnjenega tipa.

Poleg vsega tega pa bo DU letos organizirala tudi tečaj za higienski minimum za uslužbence v gostinstvu, trgovini itd., dalje seminar za prosvetne delavce in vrsto predavanj o narodnoobrambni vzgoji.

Od javnih predavanj so za sedaj predvidena samo predavanja s turističnega področja, ki jih bi financiralo Turistično društvo.

Tako, in pri kraju smo s programom DU za letošnjo sezono.

Zaključujemo tako, kot smo začeli. Osnovni problem v delu DU so sredstva. K širšemu razmahu DU naj pripomorejo prav vsi v občini. Videti je treba nekaj več kot samo lastne in včasih zelo ozke koristi. Manj naj bo tudi neupravičenih kritik in govoric, da ni tega in onega, več pa potrebnega razumevanja za splošne potrebe, in več pomoči DU, da bo lahko izvrševala svoje poslanstvo med vsemi občani tako v mestu kakor tudi v odročnih in zaostalih vaških predelih občine. To pa je skupen problem in skupna naloga celotne komunalne skupnosti.

BOŽIČ LADO

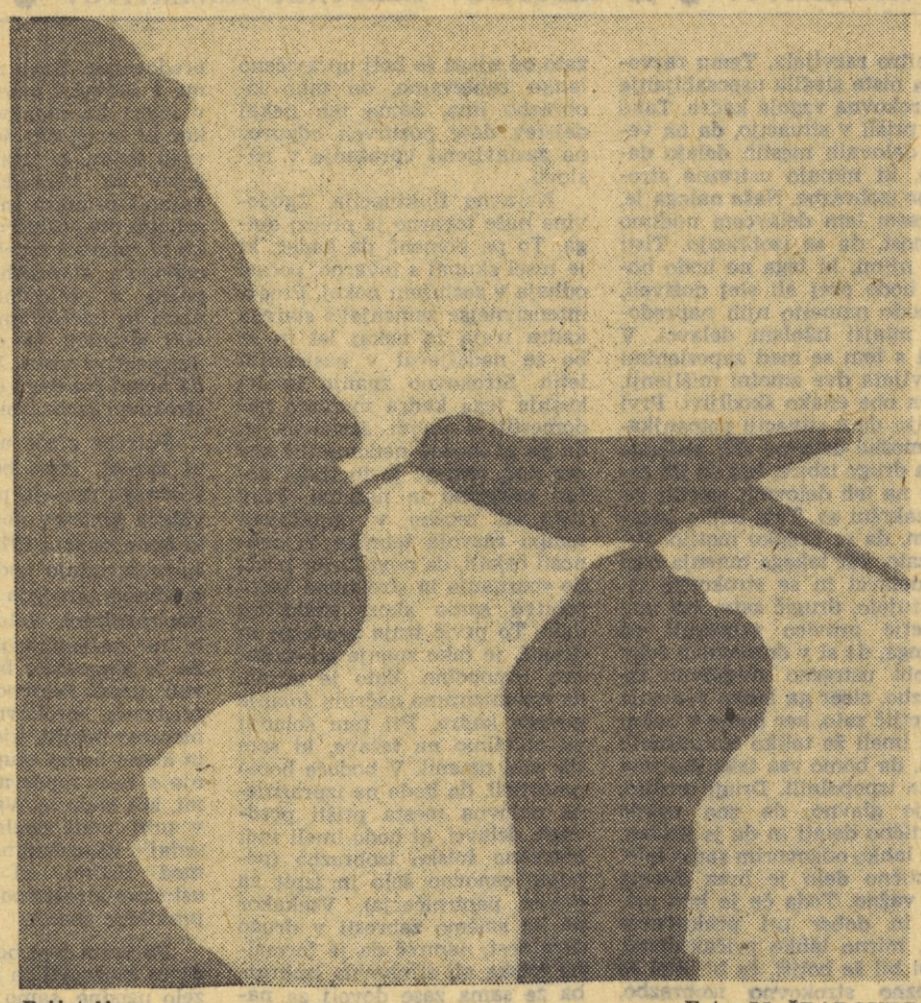

Prijatelja

Foto: M. ŠPAROVEC

PO STOPINJAH DELAVSKE ENOTNOSTI

Pred leti je kolega novinar objavil v našem listu članek o skupini ljudi v Mariboru, ki so se odločili, da se kot izredni študentje vpišejo na visoko šolo. Mnogo je bilo med njimi takih, ki niso imeli končane niti srednje šole, večina jih je morala preživljati družino in nihče izmed njih že takrat ni nameraval zapustiti svojega delovnega mesta. Zdaj, po štirih letih, nas je radovednost spet napotila v Maribor, da bi se pogovorili z njimi in videli, če so načrti rodili sadove. Presenečeni smo obstali ob številu osemnajstih »sveže pečenih« diplomantov Pravne fakultete v Ljubljani. Osemnajst pravnikov po štirih letih študija v izredno težkih pogojih. Osemnajst samo v jesenskih mesecih preteklega leta, kar je malodane več, kot celokupno število študentov, ki v nekem šolskem letu konča na pravu iz vse Slovenije. Vseh osemnajst jih seveda nismo utegnili obiskati. Raztreseni so po Mariboru in okolici, mnogi so pravkar menjali svoja službena mesta, prišli smo nenapovedani in preganjal nas je čas. Toda že razgovor z enim samim izmed njih, nam je predočil pisano zgodovino štirih let, ki človeka resda navda z občudovanjem.

NJIH OSEMNAJST

Tovariš Franjo Vesenjak, od prvega januarja tega leta dalje sodnik na Okrajnem sodišču v Mariboru, je sedel v tihi, topli sobici in se mirno ozrl v obiskovalca, kot da bi mislil, da ima pred seboj novega klienta ali kaj podobnega. In ko sem mu omenila, po kaj sem prišla, se je komaj opazno premaknil na svojem stolu. Takle razgovor je zanj pač obujanje spominov na trda štiri leta, resnični pomen teh let pa pozna samo on in njegovi tovariši, vpraševalcu so le stvar, ki vzbuja čudenje, priznanje, dlje pa se malodane ne more prebiti.

»Potreboval bi počitka, vsa štiri leta nisem imel ne dopusta, ne nedelj in zdaj, ko je vse pri kraju, je menda v v vseh nas neka nedoločna utrujenost.«

Takoj nato je pričel pripovedovati.

»Prvotno se nas je sestalo petnajst in kar takoj smo izvolili začasni odbor, ki bi naj navezal stike s Pravno fakulteto v Ljubljani in jo poprosil za pomoč. Tedanji dekan tovariš Juhart, nas je sprejel z velikim razumevanjem in nam obljubil, da bodo prihajali univerzitetni profesorji v Maribor in nam strnjeno podajali predpisano snov. Ker smo izvedeli, da je v Mariboru še več kandidatov, kakršni smo bili sami, smo jih v »Večeru« povabili, naj se nam pridružijo. Prijavilo se je nad šestdeset ljudi, zato smo sklicali ponovni sestanek, ki se ga je udeležila večina, poleg tega pa še predstavniki Zveze borcev, Delavske univerze Maribor-Center in takratni predsednik Okrajnega sodišča tovariš Venturini. Potrdili smo že izvoljeni odbor, ponovno stopili v stik s fakulteto in v jeseni 1959 so se pričela predavanja.«

»Zakaj ste se pravzaprav odločili za študij?« vprašam.

»Precej si jih je želelo študirati že v stari Jugoslaviji, pa niso imeli možnosti. Med vojno seveda tudi ne in po vojni so bile spet druge stvari in težave. Poglavitni razlog, da smo se lotili študija, je, ker smo se pač želeli izpopolniti, ker se zavedamo, da gre razvoj družbe s hitrimi koraki naprej in če ji hočemo slediti in koristiti, potrebujemo mnogo znanja. Pri študiju nas prav gotovo ni spremljala želja, da bi dobili po diplomi boljša službena mesta, višji pokojninski razred, večje osebne dohodke. Ne. Saj smo vsi, kar se tega tiče, ostali skoraj na starem. Jaz na primer sem imel kot bivši uslužbenec Okrajnega ljudskega odbora priznano visoko strokovno kvalifikacijo in temu primeren naziv in s študijem nisem tudi finančno pridobil niti dinarja.«

»Koliko od teh prvotnih prijavljencev je vsako leto odpadlo?«

»Bom vse še povedal. Da nadaljujem, kjer sem prej prenehal. Predavanja smo torej imeli od 1959 dalje vsako soboto in nedeljo, včasih tudi med tednom, če so profesorji utegnili. Reči moram, da so se izredno trudili, nikoli niso izostali, toda tudi mi smo predavanja redno obiskovali. Manjkali smo le, če smo bili službeno zadržani ali bolni. Že na ta način smo dobili med seboj, profesorji in študenti, izredno dobre kontakte.

Za prvi diplomski izpit se nas je prijavilo 33. Nekaj jih je padlo, nekaj imelo popravne izpite, dva sta se izselila iz Maribora — ostala je skupina osemnajstih ljudi, ki smo se obdržali vse do konca. Danes vsi enoglasno priznavamo, da bi ne končali tako hitro, ali bi sploh ne mogli, če bi si ne organizirali študija, kot smo si ga in če bi ne imeli predavanj. Študirali smo v krožkih po skupinah. Kadar je kdo na izpitu padel smo mu pomagali, da je snov hitro znova predelal in ga spodbujali, da nas je spet dohitel.«

»Kaj pa pomoč od zunaj in finance?« ga spet prekinem.

»Na prvem mestu, bi spet omenil Univerzo in univerzitetne profesorje. Potem predsednika Okrajnega sodišča v Mariboru tovariša Venturinija, ki nam je dal na razpolago prostore za predavanja na sodišču, plačevali smo samo kurjavo. Veliko razumevanja so pokazale tudi ustanove, v katerih so bili izredni študentje zaposleni. Omogočale so jim izredne študijske dopuste in vsak mesec prispevale nekaj denarja za študij. Osem nas je bilo z Okrajnega ljudskega odbora Maribor, trije z Občinskega ljudskega odbora iz Ptuja, dva z Občinskega ljudskega odbora iz Maribora, eden iz Lenarta, dva novinarja, uslužbenec tovarne TAM in uslužbenec iz zdravstva. Ostala sredstva smo vsak mesec dajali sami, največ pa smo jih zbrali z nabiranjem oglasov.«

»Kolika je povprečna starost teh osemnajstih diplomantov?«

»Mislim, da je povprečje pri 39. letu. Najstarejši je star 52, najmlajši 33. Štirje so se vpisali na fakulteto brez mature, delali so torej sprejemne izpite, 11 pa jih je izredno naredilo tudi vso gimnazijo. Nedavno mi je eden izmed njih rekel, da je študiral torej 8 let in se zdaj nikakor ne more navaditi, da je vse že končano. Še vedno se mu zdi, da bi se moral zdaj zdaj spet pričeti pripravljati na kak izpit.«

»Prav gotovo je bilo med vami mnogo borcev iz NOB?«

»Da. Seveda. Menda kar enajst, članov Zveze komunistov pa petnajst.«

»In koliko žensk?«

»Dve. Za konec bi povedal, da pravzaprav nismo diplomirali vsi v enem roku, čeprav smo se sicer precej istočasno prijavljali za izpite in jih tudi skupaj polagali. Toda tistih treh ali štirih, ki so jim v jesni ostale še malenkostne obveznosti, ne moremo izključiti iz števila osemnajst. Končali so naknadno, ali v najbližji bodočnosti bodo. Kot sem že rekel, gre za malenkostno zamudo.«

Rada bi bila svojemu sobesedniku nekaj zaželela. Toda kaj? Morda oddih in lepe počitnice. Vse drugo, kot kažeta vztrajnost in uspeh njegovih zadnjih let, in let njegovih tovarišev, lahko tako tovariš Vesenjak kot ostala osemnajstorica uresniči sama. Brez želja, ki bi jih imeli zanje.

ALA PEČE

Na dnevnem redu: statuti

● *NOVA GORICA:*

Določilo statuta o delovnem času

V osnutku statuta podjetja, ki je bil predložen v razpravo delovnemu kolektivu v začetku decembra minulega leta, je predvideno, kakšna naj bi bila v bodoče organizacija podjetja in da poslujejo sekcije kot obrati z notranjim oziroma samostojnim obračunom. Podjetje ima svoj centralni delavski svet in upravni odbor, sekcije pa obratne delavske svete in upravne odbore.

Glede na naravo in pogoje dela na železnici statut predvideva, da traja delovni čas za sedaj še 48 ur na teden. Vendar je v enem členu tudi rečeno, da mora podjetje stremeti za postopno uvedbo 42-urnega delovnega tedna. Pogoji za to naj bi bili ustvarjeni z odkrivanjem notranjih rezerv, z zmanjšanjem stroškov poslovanja, zboljšanjem tehnoloških postopkov dela, z uvajanjem mehanizacije in usposobitvijo potrebnega strokovnega kadra. Vsekakor pa bo to daljši postopek, ki bo terjal prizadevnost vsega kolektiva. Glede na značaj dela pa bi pri sekciji za vzdrževanje proge lahko že kmalu poskusno prešli na krajši delovni čas.

● *ŽELEZARNA JESENICE:*

Razprava o osnutku

Zaposleni v splošnem sektorju upravnih služb v jeseniški železarni so na zadnjem sestanku obravnavali osnutek statuta.

Udeleženci so med drugim razpravljali o predlogu, da bi dosedanje delovne enote reorganizirali, za kar se martinarna že ogreva. Pravijo, da bi bilo mogoče na ta način lažje vključiti čim večje število delavcev v upravljanje, k sklepanju, kjer naj bi odločala večina. Navzoči so razpravljali še o raznih vprašanjih, kot n. pr.: Kolikšne bodo pristojnosti glede odločanja in sprejemanja sklepov v posameznih obračunskih ali delovnih enotah; kakšne bodo pristojnosti upravnih odborov teh enot; kaj je pogoj za ustanovitev delovne enote itd.

Vprašanj je bilo toliko, da bodo delavci razpravljali o posameznih zadevah še najmanj na dveh sestankih, kajti zavedajo se, da je od dobre in vsestranske obravnave osnutka statuta odvisno uresničenje teženj in zahtev tako pravic kakor tudi dolžnosti članov delovne organizacije.

MI

● *ZAGORJE OB SAVI:*

V prihodnje sedem krajevnih skupnosti

V Zagorju ob Savi so že v teku prve razprave o ustanavljanju krajevnih skupnosti in izdelavi njihovih statutov. Skupščinska komisija za izdelavo novega statuta občine je že objavila gradivo o krajevnih skupnostih. Občinski odbor SZDL Zagorje ob Savi pa pripravlja v sodelovanju s komisijo za izdelavo novega statuta občine javne tribune o krajevnih skupnostih.

Iz dosedanjih razprav izhaja, naj bi na področju zagorske občine ustanovili sedem krajevnih skupnosti, in sicer za področja Podkuma, Senožeti, Mlinš, Izlak, Čemšenika in Lok-Kisovca z vsemi zaselki ter za mestno področje Zagorja, Toplic in Sela. Krajevne organizacije SZDL bodo pobudniki za razprave o ustanavljanju krajevnih skupnosti.

Iz objavljenega gradiva novega statuta občine je mogoče razbrati, da predvidevajo ustanovitev posebnega koordinacijskega odbora, ki bi ga sestavljali predsedniki krajevnih skupnosti in ki bi ga vodil predsednik občinske skupščine. Koordinacijski odbor naj bi prvenstveno usklajeval programe razvoja krajevnih skupnosti, obravnaval financiranje itd.

Tu tudi poudarjajo, da bi morale krajevne skupnosti obravnavati še pred sprejemom vse važnejše akte občinske skupščine, zlasti še predlog družbenega plana in proračuna, urbanistični načrt in programe za razvoj posameznih področij.

-k-

Zgodnje jutro na ljubljanski ulici; mraz in vse, kar pač prinaša zima. Delavci mestnega vodovoda so si na svojem delovnem mestu zakurili ogenj, da bi se vsaj med delovnim odmorom nekoliko pogreli

● **LITIJA:**

Pomembni dosežki in načrti

Lani so bili občani Litije priče številnim pomembnim dosežkom. S področja gospodarstva velja omeniti večja investicijska dela v Predilnici, Lesni industriji in Industriji usnja Šmartno; nadaljevali so z modernizacijo trgovin in z gradnjo blagovnice za veletrgovino »Mercator«; zgrajena je bila nova poštna zgradba, za občinski praznik pa so odprli še novo šolsko poslopje v Šmartnem. Lani je bilo v družbenem in zasebnem sektorju zgrajeno skupaj 64 novih stanovanj; gradnjo pa so preusmerili na desni breg, kjer bo imelo novo naselje okrog Rozmanovega trga okrog 2.500 prebivalcev. Lani pa so bila opravljena tudi številna dela s področja ureditve vodovoda, kanalizacije, javne razsvetljave itd.

Tudi za letos so načrti precej obetajoči. Predvidoma bodo v Litiji letos uredili obrat ljubljanskega »Elektrodvigala«, ki bo v I. fazi zaposloval okrog 80 oseb. SAP-Turist iz Ljubljane bo uredil servis in obratne prostore, za kar bo v naslednjih dveh letih namenil 40 milijonov din. Nove poslovne oziroma prodajne prostore bodo letos začeli urejevati na Valvasorjevem trgu tudi tržiška tovarna »Peko«, Državna založba Slovenije iz Ljubljane in domača Mesarija in prekajevalnica. Restavracija Litija pa bo letos namenila za ureditev novih kavarniških prostorov 15 milijonov din. Letošnje leto bodo v Lesni industriji nadaljevali z dograditvijo novega žagarskega obrata v Zagorici, na obsežna investicijska dela pa se že pripravljajo tudi v Industriji usnja Šmartno.

Prav tako bodo nadaljevali z gradnjo 72 novih stanovanj v Litiji in Šmartnem. V novem naselju v bližini Gradca bo predvidoma v marcu vseljivih še nadaljnjih 20 stanovanj v montažnih hišicah. Prav tako bodo nadaljevali z urejanjem kanalizacije, vodovoda in cestnega omrežja ter zgradili na Savi pri Litiji novo transformatorsko postajo.

-k-

● **KZ LENART:**

Štipendiranje novih strokovnjakov

V kmetijski zadrugi Lenart je zaposlenih že sedaj precejšnje število strokovnjakov, saj zaposlujejo 2 diplomirana inženirja agronomije, veterinarja, agronoma, ekonomista, 21 kmetijskih tehnikov, 5 z ekonomsko srednjo šolo in podobno. Ker pa se zavedajo, da bodo v prihodnje le tako lahko opravili vse naloge, so razen gospodarskih investicij namenili v sedemletnem perspektivnem načrtu razvoja precejšnja sredstva tudi za strokovno izpopolnjevanje članstva, predvsem za štipendije. Že letos so namenili precejšnja sredstva za tiste, ki študirajo na agronomski in ekonomski fakulteti, na srednji kmetijski šoli itd. S štipendiranjem pa bodo nadaljevali tudi v prihodnjih letih. Skupaj z delavsko univerzo prirejajo tudi tečaje za izobraževanje. Računajo, da bo samo letos obiskalo razne tečaje več kot 70 članov kolektiva.

L. Z.

● **KOČEVJE:**

Storilnost porasla

Delovni kolektiv Rudnika rjavega premoga Kočevje si je v minulem letu prizadeval, da bi uresničil predvidene proizvodne naloge. Kljub temu, da so se tu srečavali s številnimi problemi, so nakopali prek 182 tisoč ton premoga in tako plan celo presegli za okoli 3 %. Investicijske naložbe prejšnjih let so med drugim vplivale na povečanje delovne storilnosti. Pred leti je bila storitev na moža nekaj nad 1,2 tone, leta 1963 pa je znašala okoli 2 toni na delavnik.

Lepe uspehe je dosegel tudi njihov elektro-strojni obrat, ki kooperacijsko sodeluje z Industrijo transportnih sredstev pri izdelavi posameznih izdelkov.

D.

● **»INLES« RIBNICA:**

Pozimi – tečaji

Kombinat lesne industrije »Inles« Ribnica s svojimi obrati v Kočevju, Sodražici, Prigorici, Loškem potoku, Ribnici in Podpreski zaposluje vedno nove delavce. Nedavna anketa glede izobraževanja je opozorila, da bi z izobraževanjem na delovnem mestu najpreje in tudi najceneje prišli do kadrov, ki jih potrebujejo v posameznih obratih. Na podlagi teh ugotovitev so se organi delavskega upravljanja odločili, da bodo na posameznih obratih v zimskem času pričeli s prirejanjem tečajev. Dosedanje izkušnje na obratih v Sodražici in Loškem potoku so pokazale, da je mogoče s takim načinom izobrabraževanja doseči zadovoljive uspehe.

7 dni v sindikatih

RUDNIK MEŽICA — Svojčas so sklenili organi upravljanja podjetja, da se vsako leto svečano poslovimo od sodelavcev, ki odidejo v zasluženi pokoj. Po osnovanju delovnih enot so to nalogo prevzeli obrati sami. Obratni sindikalni odbor in obratni delavski svet ekonomske enote izbiralnice sta se odločila letos za takšen sloves, v okviru svojega obrata.

Pred zaključkom leta smo povabili petnajst naših sodelavcev, ki so v zadnjih dveh letih zapustili svoja delovna mesta, in se poslovili od njih na družabnem večeru v »Delavskem domu« v Žerjavu. Bivšim sodelavcem in sodelavkam smo tokrat izrekli priznanja in jim izročili skromne nagrade. V prijetnem in prisrčno tovariškem razpoloženju smo obudili spomine na lepe in včasih tudi težavne dni rudarja.

L. S.

LENART V SLOV. GORICAH — Tu so pred časom ustanovili večerno sindikalno politično šolo, ki jo obiskuje več kot 30 sindikalnih delavcev s področja vse občine. Kot so povedali na občinskem sindikalnem svetu, je glavni namen šole vzgojiti kader predvsem za nova vodstva sindikalnih podružnic. Večerno sindikalno politično šolo je ustanovil občinski sindikalni svet skupaj z občinskim komitejem ZK in Delavsko univerzo, pouk pa bo trajal približno tri mesece.

L. Z.

LENART V SLOV. GORICAH — Občinski sindikalni svet v Lenartu v Slovenskih goricah vključuje 20 sindikalnih podružnic z nekaj nad 1300 člani sindikata. Težišče dela sindikalnih podružnic je bilo v preteklem obdobju na izdelavi statutov delovnih organizacij. Do sedaj so v lenartski občini najdlje z izdelavo statutov v Zavodu za duševno defektne v Hrastovcu, v Gostinskem podjetju »Grozd« v trgovskem podjetju »Izbira« in v Zdravstvenem domu Lenart. Tudi v ostalih delovnih organizacijah imajo že izdelane osnutke statutov. Res pa je, da do sedaj še v nobenem kolektivu niso imeli širše razprave o statutu. Pričakovati je mogoče, da bodo te razprave že v prihodnjih dneh.

V sindikalnih podružnicah se sedaj pripravljajo na redne letne občne zbore. Kot pravijo na občinskem sindikalnem svetu bodo pričeli z občnimi zbori v pričetku prihodnjega meseca, zaključeni pa naj bi bili do zadnjega februarja. Na občnih zborih bodo udeleženci v glavnem razpravljali o statutih delovnih organizacij, o gospodarjenju v preteklem letu in o delovnih načrtih. Zato, ker bodo pričeli z občnimi zbori že v prvih dneh prihodnjega meseca, se sedaj v sindikalnih podružnicah temeljito pripravljajo na kadrovske spremembe, saj želijo v nova sindikalna vodstva izvoliti nove, mlade in za delo pripravljene člane.

L. Z.

● IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV ● IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV ● IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV ● IZ ČASOPISOV

NAŠE DELO

Ali se izplača izobraževati?

Količevo, decembra — O strokovnem izobraževanju in usposabljanju smo v našem listu že veliko napisali. Saj smo v vsaki številki nekaj objavili o tej problematiki. Vendar pa je ta tako važna, da se moramo znova in znova nanjo vračati in jo osvetljevati z raznih strani. Danes bi si ogledali vprašanje, ali se s stališča posameznika izplača ali ne in kaj lahko pričakujejo tisti, ki so se odločili, da del svojega prostega časa porabijo za učenje in strokovno usposabljanje, in kaj pa tisti, ki se jim ne da dopovedati, da bo strokovna usposobljenost, praktična in teoretična — pogoj za delovno razmerje.

Vedno, kadar s tega vidika obravnavamo probleme strokovnega kadra, moramo imeti pred očmi tri stvari: trenutne potrebe, naravno fluktuacijo (upokojitve) in potrebe glede na perspektivni razvoj. Vsaka od teh daje neko možnost napredovanja, zato si jih na kratko oglejmo.

Trenutne potrebe. Naša tovarna se je v zadnjih nekaj letih hitro razvijala. Temu razvoju pa nista sledila usposabljanje in strokovna vzgoja kadra. Tako smo prišli v situacijo, da na veliko delovnih mestih delajo delavci, ki nimajo ustrezne strokovne izobrazbe. Naša naloga je, da vsem tem delavcem nudimo možnost, da se izobrazijo. Tisti med njimi, ki tega ne bodo hoteli, bodo prej ali slej doživeli, da bodo namesto njih napredovali mlajši izšolani delavci. V zvezi s tem se med zaposlenimi pojavljata dve zmotni mišljenji, ki sta obe enako škodljivi. Prvi mislijo, da v situaciji pomanjkanja moške delovne sile podjetje nima druge izbire, kot da jih zaposli na teh delovnih mestih take, kakršni so. Tem lahko odgovorim, da se krepko motijo. Prvič zato, ker takega mnenja niso vsi delavci in se strokovno izobražujejo, drugič zato, ker ima podjetje pravico zahtevati od vsakega, da si v določenem roku pridobi ustrezno strokovno izobrazbo, sicer ga lahko zamenja in tretjič zato, ker bomo v nekaj letih imeli že toliko izobraženih ljudi, da bomo vsa taka delovna mesta izpopolnili. Drugi mislijo, da je glavno, da zna nekdo praktično delati in da je priden. Tem lahko odgovorim samo tole: Praktično delo je brez dvoma zelo važno. Toda če je kdo priden in dober pri praktičnem delu, mirno lahko pričakujemo, da bi bil še boljši, če bi imel še ustrezno strokovno izobrazbo, zato od njega še bolj upravičeno lahko zahtevamo, da tako izobrazbo ima. Samo teh nekaj dejstev daje pozitiven odgovor na zastavljeno vprašanje v naslovu.

Naravna fluktuacija. Zgodovina naše tovarne je precej dolga. To pa pomeni, da kader, ki je rasel skupaj s tovarno, počasi odhaja v zasluženi pokoj. Proces intenzivnejše zamenjave starega kadra traja že nekaj let in se bo še nadaljeval v naslednjih letih. Strokovno znanje in izkušnje tega kadra moramo nadomestiti z novim. Jasno pa je, da ga ni možno nadomestiti kar čez noč, temveč je to treba delati postopno in načrtno. Prav tako ni možno v današnjem tempu razvoja tehnike in znánosti čakati, da novi kader pride do spoznanja in strokovne usposobitve samo skozi praktično delo. To prvič traja predolgo in drugič, je tako znanje enostransko, nepopolno. Zato je nujno, da organiziramo načrtno šolanje novega kadra. Pri tem šolanju pa naletimo na težave, ki sem jih prej omenil. V bodoče bomo poskrbeli, da bodo na izpraznjena delovna mesta prišli predvsem delavci, ki bodo imeli tudi potrebno šolsko izobrazbo (popolno osnovno šolo in izpit za poklic papirničarja). Vsekakor pa ne smemo zabresti v drugo skrajnost, namreč da je formalna šolska ali strokovna izobrazba že sama zase dovolj za napredovanje. Tako nevarnost bomo v največji meri odpravili že v izbiri kandidatov za šolanje, ker bi omogočili šolanje v prvi vrsti tistim, ki imajo največ pogojev za napredovanje, torej najbolj pridnim in najbolj sposobnim pri praktičnem delu. Tako bi reševali vrzel, ki nastaja z odhodom starejših delavcev v pokoj, s praktičnim priučevanjem in istočasnim šolanjem. V taki situaciji se odpirajo lepe perspektive vsem, ki se odločijo, da nekaj prostega časa posvetijo strokovni izobrazbi.

Potrebe glede na perspektivni razvoj. Plan perspektivnega 7-letnega razvoja podjetja predvideva graditev novih kapacitet, ki bodo do leta 1970 sedanjo našo proizvodnjo podvojile. To bo predvsem gradnja KS III, nove lesobrusilnice, kalorične centrale in mehanizacija transporta. Za te kapacitete bomo potrebovali novo delovno silo, in to predvsem strokovno. Že sedaj moramo misliti, kje bomo dobili in komu bomo zaupali upravljanje s tako modernimi napravami, kot bodo te. Vsekakor bomo v prvi vrsti pogledali med že sedaj zaposlenimi, predvsem med tistimi, ki bodo imeli ustrezno strokovno izobrazbo in praktično znanje.

Po vsem tem bomo ugotovili, da so možnosti za napredovanje zelo ugodne, samo da to napredovanje ne bo prišlo samo od sebe, ampak se je zanj treba potruditi!

M. L.

Še tretjič: štipendiranje – da ali ne?

Količevo, decembra — V zadnjih dveh številkah našega glasila sta bila objavljena dva članka o problemih štipendiranja. Prvi je podal svoje mišljenje tov. L. M., ki pa je obravnaval predvsem finančno stran ter probleme, ki nastanejo pri sklepanju pogodbe ter pri poznejši zaposlitvi teh študentov. Ugotovil je, da je večina prosilcev pri sklepanju pogodbe premalo resna, saj večina ne pozna niti osnovne dejavnosti, s katero se ukvarja podjetje, ki mu bo štipenditor. V rednem študijskem roku le malokateri štipendist konča šolanje, kar pa je glavna zahteva v pogodbi. Precej pa je tudi takih, ki se zaposlijo v drugem podjetju, ki jim mogoče bolj ustreza, oziroma jim nudi boljše pogoje. Ko konča, se tov. L. M. vpraša, če je sploh še smiselno štipendiranje v taki standardni obliki.

V zadnji številki pa je tovariš I. S. prešel s številčnih rezultatov na nekoliko bolj problemsko stran ter poskušal najti neke rešitve, ki bi bile za obe strani ugodnejše. Predlogi, ki jih je tu nanizal, so vsekakor vredni premisleka ter nadaljnje obdelave. Predlog, da naj bi sedanji način štipendiranja krenil v drugo smer, kjer naj bi sedanja štipendija dobila obliko posojila, ima vsekakor svoje dobre in slabe lastnosti. Vsekakor bi zagotovil popolnoma naravno selekcijo, ki bi izdvojila le resne študente. Tako bi odpadle vse dosedanje težave, ki jih imajo podjetja ter študenti.

Takoj ob podpisu pogodbe bi ti bilo jasno: če boš študij v rednem času končal ter pokazal določen uspeh na delovnem mestu, se ti bo posojilo črtalo in je torej to štipendija v starem smislu. Kolikor ne končaš, jo boš vračal kot vsako drugo posojilo.

Zelo zanimiv je predlog o popolnem odpisu posojila, šele glede na uspeh, ki ga pokažeš na svojem delovnem mestu. Res je, da se precej študentov zaposli v podjetju, ki ga je štipendiralo, vendar pa je precej takih, ki so tu samo toliko časa, da odslužijo štipendijo, takoj nato pa gredo v drugo podjetje. Jasno je, da tu ne more oziroma noče pokazati tistega, kar bi glede na svojo kvalifikacijo moral. Tu pa je tudi druga stran problema, ki nastopi s to novo obliko posojila. Tu je vprašanje vračanja posojila. Kdaj in na kakšen način naj podjetje zahteva vračanje, kriterij pri določanju, ali naj se vrača ali ne, čas, ki je potreben za ugotovitev uspešnega dela. Vseeno pa je ta oblika

● PTUJ:

Letos gostovanja v vseh pomembnejših krajih

Pred časom je bila v Čakovcu prva redna seja medobčinskega odbora »Bratstva in prijateljstva« Čakovec—Ptuj—Varaždin. Na njej so udeleženci izvolili sedemčlansko predsedstvo in sprejeli program za tretji teden »Bratstva in prijateljstva«, ki bo letos v občini Čakovec, in sicer od 23. do 29. aprila 1964.

Takrat je bila izrečena pomembna pobuda, naj bi bile prireditve v okviru tedna »Bratstva in prijateljstva« v vseh glavnih središčih Medjimurja. To pomeni, da bodo kulturno-umetniške skupine gostovale ne samo v Čakovcu, temveč v vseh pomembnejših središčih Medjimurja, kot so Prelog, Nedelišče, Mursko Središče in druga. S tem se pravzaprav pričenja še pomembnejše obdobje v medobčinskem sodelovanju, v katerega bodo zajeta celotna področja treh občin.

Občinski odbori so obrazložili predloge za program tedna. Predvidena so številna gostovanja dramskih skupin, pevskih zborov, folklornih skupin, glasbenih ansamblov in številna medobčinska športna tekmovanja. Program predvideva, naj bi se v okviru tedna v vseh krajih na raznih prireditvah zvrstilo nad tisoč nastopajočih iz vseh treh občin. V Čakovcu naj bi bile tokrat tudi razstave dokumentov o sodelovanju med prijateljskimi občinami Čakovec, Ptuj, Varaždin. Ptujsko občino bodo v tednu zastopali pevski zbori iz Ptuja, Majšperka in Gorišnice, dramske sekcije iz Ptuja, Rogoznice in Hajdine, Plesni ansambel DPD »Svobode« Ptuj, »Veseli Prleki« in plesne sekcije, skupina najboljših učencev Glasbene šole Ptuj in športne ekipe.

Odbor je sklenil, naj bi dokončni program izoblikovalo predsedstvo in ga predložilo v ponovno razpravo občinskim odborom »Brastva in prijateljstva«. Dokončno sprejet pa naj bo na drugi seji, ki bo konec januarja v Prelogu.

Medobčinski odbor je tokrat razpravljal tudi o oblikah sodelovanja z gospodarskega, kulturno-prosvetnega, fizkulturnega področja, s področja turizma, izobraževanja, o oblikah mladinskih srečanj, srečanj delovnih kolektivov itd.

Občinski odbori naj bi podrobneje proučili osnutke vseh dokumentov (statutov), ki bodo urejevali medobčinsko sodelovanje in ki bodo v prečiščenem besedilu nato sprejeti na zasedanju medobčinske skupščine Stalne konference. *F. B.*

Mladi tehnik

● KZ LENART:

Delovne enote so specializirali

V kmetijski zadrugi Lenart v Slovenskih goricah so ugotovili, da organizacija delovnih enot, za katero so se odločili ob združitvi, ni najboljša. Zato so samoupravni organi že sprejeli sklep o reorganizaciji delovnih enot. Tako so od prvotnih sedem enot s 1. januarjem letos formirali 3 specializirane enote, in sicer 2 za živinorejsko-poljedelska in eno za sadjarsko-vinogradniška dela. V živinorejsko-poljedelskih enotah so proizvodnjo še podrobneje specializirali tako, da v eni redijo samo krave molznice in vzrejajo mlado plemensko živino, v drugi pa pitajo mlado živino. Znotraj delovnih enot so osnovali še obračunske enote in to po panogah.

Razen vsega naštetega imajo še delovne enote: blagovni promet z obračunsko enoto, predelava mesa ter samostojne obrate transport, predelava lesa z žago in gozdarski obrat.

V kmetijski zadrugi Lenart so prepričani, da bo taka organizacija specializiranih enot, v katerih bodo zaposlili specializirane kmetijske strokovnjake, uvedli boljši sistem nagrajevanja in upravljanja, prispevala vsekakor k boljšim gospodarskim rezultatom, predvsem v kmetijski proizvodnji.

L. Z.

● ZAGORJE OB SAVI:

Predvidevanja za letos

Zagorska občinska skupščina je že obravnavala gradivo za razvoj gospodarstva in družbenih dejavnosti v letu 1964.

Računajo, da bo fizični obseg industrijske proizvodnje večji za nad 10 %. Ta predvidevanja temelje na predvidevanjih podjetij. V zagorskem Rudniku rjavega premoga računajo le s 5 % porastom fizičnega obsega proizvodnje; v Industriji gradbenega materiala bodo povečali proizvodnjo za okoli 15 %; v Tovarni elektroporcelana Izlake pričakujejo porast proizvodnje za nadaljnjih 20 %, predvsem ob večji produktivnosti in izkoriščanju notranjih rezerv. Tudi v Lesnoindustrijskem podjetju računajo na povečanje fizičnega obsega proizvodnje za 20 %. V obratu sevniške konfekcije »Lisca« bodo ob nadaljnji modernizaciji strojnega parka in z nakupom novih kapacitet povečali proizvodnjo za 21 %. V Tovarni eksplozijsko varnih elektronaprav »TEVE-VARNOST« pa bo proizvodnja večja za 25 odstotkov.

Seveda bodo za dosego predvidenega porasta proizvodnje potrebne investicije za nadomestitev strojnega parka v proizvodnji in odpravo ozkih grl; v večini delovnih organizacij, tako v rudarstvu, lesni industriji, industriji elektroporcelana, industriji gradbenega materiala in elektroindustriji imajo v načrtu obsežnejša investicijska vlaganja.

-k-

● »VERIGA« LESCE:

Uspešen zaključek leta

Optimistične prognoze za proizvodnjo in realizacijo v »Verigi« v mesecu decembru 1963 so v celoti uresničene. Proizvodni plan po količini so za december presegli za 8,1 %, po vrednosti pa za 11,2 %. Še bolj uspešna pa je bila realizacija proizvodnje z indeksom 136 % v primerjavi s planom za december. Ker so prodali mnogo več izdelkov, kot so jih ta mesec proizvedli, so s tem zmanjšali zaloge gotovih izdelkov in bo to pozitivno za postavke zaključnega računa za preteklo leto.

V »Verigi« že mesečno obračunavajo proizvodnjo, čisti dohodek in osebne dohodke. Tako so bili že nekaj dni po zaključku leta znani tudi osnovni pokazatelji v poslovanju v lanskem letu. Plan proizvodnje po količini za leto 1963 so sicer dosegli le z 91,8 % in to zaradi sprememb v asortimentu (delali so več drobnih artiklov), medtem ko je realizacija znašala 107 % v primerjavi s planirano za leto 1963. Glede na to so tudi osebni dohodki v zadnjih mesecih, zlasti v decembru, porastli tako, da je znašalo povprečje v decembru prek 35.500 dinarjev neto na osebo. V »Verigi« so torej uspešno zaključili lansko poslovno leto in imajo v letošnjem letu vse pogoje za doseganje še boljših rezultatov. N. B.

● ZASAVJE:

Izvoz je zaostajal

Za gibanje v gospodarstvu v minulem 1963. letu so predvsem značilne naslednje ugotovitve:

— ugodno gibanje proizvodnje iz leta 1962 se je nadaljevalo tudi v letu 1963;

— izvozne možnosti zasavskih delovnih organizacij niso bile dovolj realno proučene, zaradi česar so zabeležena odstopanja od plana;

— stalnejše spremljanje gibanja proizvodnje, tako na delavskih svetih v delovnih organizacijah kot na zborih delovnih skupnosti občinskih skupščin in ustrezni ukrepi so omogočili enakomernejše gibanje proizvodnje tudi v poletnih mesecih;

— na ugodno gibanje gospodarstva so v precejšnji meri vplivali tudi vsebolj spodbudni sistemi nagrajevanja in pa krepitev delavskega samoupravljanja;

Industrijske delovne organizacije so — z izjemo zagorskega Rudnika rjavega premoga, hrastniške Tovarne kemičnih izdelkov in litijske poslovne enote Rudnikov svinca in topilnice Mežica — dosegle in občutno presegle predvidene planske naloge. Trboveljsko-hrastniški rudarji so nakopali n. pr. 46.000 ton rjavega premoga več, kot so računali; v Termoelektrarni Trbovlje so proizvedli za 5,1 % več električne energije; v Steklarni Hrastnik je bila proizvodnja steklenih izdelkov za 87 ton večja od predvidene; v Industriji gradbenega materiala v Zagorju ob Savi so proizvedli nad 1620 ton apna več; realizacija v »TEVE-VARNOST« Zagorje ob Savi je za 200 milijonov dinarjev nad predvideno; Predilnica Litija je z rekordno proizvodnjo 4006 ton preje presegla planske naloge za 4 %; proizvodnja v Industriji usnja Šmartno je bila za 26,9 % večja od predvidene, itd. Že ti podatki kažejo, da so bili lanskoletni proizvodni dosežki zasavskih delovnih kolektivov ugodni in dajejo upati, da bo tudi v letu 1964 — podobno kot v drugi polovici 1962. leta in v 1963. letu — naraščala proizvodnja, storilnost in pa izvoz.

Celotni izvoz iz Zasavja lansko leto ni bil dosežen v taki višini, kot je bilo sprva predvideno. Nerealno planiranje izvoza in nekatere nepredvidene težave so vplivale, da je lanskoletni izvoz pod predvidevanji. V vseh štirih zasavskih občinah so računali, da se bo v izvoz vključilo večje število delovnih organizacij, kot jih je pozneje v izvozu sodelovalo. Omeniti velja, da so trije največji izvozniki iz Zasavja — Steklarna Hrastnik, Industrija usnja Šmartno pri Litiji in Strojne tovarne Trbovlje — izvozne plane dosegli in presegli, v Šmartnem n. pr. kar za nad 10 %.

● HRASTNIK:

Napredek tudi na drugih področjih

Uspehi, doseženi v hrastniškem gospodarstvu v letu 1963, se zrcalijo tudi v negospodarskih dejavnostih. Adaptirali so nekatera šolska poslopja, zgradili 64 stanovanj; začeli so z gradnjo prepotrebnega Zdravstvenega doma; precej sredstev pa je bilo namenjenih tudi za komunalno dejavnost in za gradnjo objektov družbenega standarda.

-k-

POSLOVNO ZDRUŽENJE TEŽKE KONFEKCIJE

Eska

Ljubljana – Pražakova 8

Člani poslovnega združenja težke konfekcije »ESKA« Ljubljana:

- INDOPOL — Ljutomer
- ELEGANT — Celje
- ELKROJ — Mozirje
- OBRTNIK — Prebold
- VELETEKSTIL — MODNA KONFEKCIJA — Ljubljana
- INVALIDSKE DELAVNICE — Novo mesto

bodo prikazali na sejmu »MODA 64« Ljubljana svoje najnovejše modele.
Vljudno vas vabimo, da si jih ogledate!

»E S K A« — LJUBLJANA

● IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV ● IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV ● IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV ● IZ ČASOPISOV

zelo zanimiv poskus pri reševanju in bi bilo o njej potrebno razmisliti.

Poskusil bom sedaj opozoriti na nekaj, kar sem sam opazil kot štipendist. Odnos podjetje-štipendist je tisto, kar daje ozadje različnim problemom. Štipendist bi se moral zavedati, da je član delovnega kolektiva, čutiti bi moral to povezanost in se s tem zavedati tudi določene odgovornosti. Samo podjetje pa bi moralo nuditi seveda tudi nekaj več, kot zgolj to, da vsako leto pošlje opomin, da nisi poslal potrdila o vpisu. Poiskati bi bilo potrebno neki osebni stik, ki bi oba približal drugega drugemu. Skupni sestanki, mogoče vabilo na izlet s člani kolektiva, sodelovanje v kakem tečaju, bi ti dalo zavest, da le ni štipendija samo denar, ki oba pogodbeno veže. Seveda pa bi moral na drugi strani sam štipendist pokazati več zanimanja za dogajanja v samem podjetju ter spremljati njegov razvoj ter njegove probleme.

O sami višini štipendije ne bi govoril, vendar pa bi se s takim načinom dela tudi ta lahko precej zvišala, saj je že znana ugotovitev, da sedaj ne krije minimalnih življenjskih stroškov študenta. Sodelovanje obeh strani in medsebojna povezanost bi dala rezultat, ki ga pričakujemo.

P. Z.

Sava

Kako urediti medsebojna delovna razmerja?

V razpravah ob izdelovanju osnutkov statutov organizacij je bilo tudi precej takih ljudi, ki so trdili, da statuta do aprila prihodnjega leta sploh ni mogoče izdelati. Opirali so se na to, da zvezna skupščina pripravlja v sodelovanju z raznimi zavodi, odbori in komisijami nov zakon o delovnih razmerjih, ki naj nadomesti sedaj veljavnega. Ker verjetno ne bo izšel pred aprilom prihodnjega leta, torej tudi ni moč v statutih urediti tega področja, so trdili, da »se nič še ne ve, kaj vse bo bodoči zakon o delovnih razmerjih določal, obvezal ali prepovedoval!?«

Taka in podobna mnenja so v resnici le jalov izgovor, saj dajeta osnovna načela za področje delovnih razmerij ustava SFRJ in ustava SR Slovenije. So v popolni skladnosti s težnjami in smermi razvoja na tem področju. Jasno je še to, da bo nov zakon o delovnih razmerjih prinesel le podrobnejšo razčlenitev ustavnih določil. Zato je odveč vsakršen strah, da bi nam utegnil »podreti« vso že pripravljeno in zastavljeno statutarno ureditev, četudi je možno in verjetno, da bomo v statutu morali posamezna določila popraviti in prilagoditi bodočim zakonskim določilom.

Že v naši poslednji številki smo pričeli v grobem podajati predloge, ki so jih pripravile zadolžene skupine za statutarno ureditev posameznih področij dela in upravljanja v podjetju. Pisali smo o planiranju. Tokrat pa si oglejmo glavne značilnosti iz predloga določil o medsebojnih delovnih razmerjih!

Člani delovnih organizacij urejajo vsa vprašanja in medsebojne odnose iz delovnega procesa neposredno ali pa po organih samoupravljanja s svojimi internimi predpisi. Pri tem ravnajo skladno s potrebami in specifičnimi pogoji delovne organizacije, v kateri delajo; samostojno torej odločajo v okviru zakonitih predpisov!

Izbor delavcev, njihov položaj v delovnem razmerju ter prenehanje delovnega razmerja z osnovnimi določili higienskotehničnega varstva pri delu, o disciplini in poslovni tajnosti ter še nekatere druge zadeve so med osnovnimi vprašanji, ki odločilno vplivajo na dobro poslovanje delovne organizacije. Zato je razumljivo, da se zanje živo zanima sleherni član kolektiva ter si želi najustreznejšo rešitev.

Člani delovne skupine, ki je pripravljala za naš bodoči statut predlog določil v medsebojnih delovnih razmerjih, so najprej opredelili DELOVNO RAZMERJE kot prostovoljno razrazmerje, ki ga skleneta s sporazumom posameznik in podjetje oziroma delovna skupnost, in v katerem posameznik osebno in v določenem delovnem času opravlja delo na svojem delovnem mestu. Iz tega razmerja pa izvirajo vzajemne pravice in dolžnosti glede upravljanja in delitve dohodka po delu itd. Pogoji, ki jih mora izpolnjevati delavec za sklenitev delovnega razmerja, so določeni z zakonom; skupščina podjetja pa lahko s pravilnikom ali posebnim sklepom določi še druge pogoje. Ti pa seveda ne smejo omejevati zakonitih pravic občanov, ali pa biti v nasprotju s statutom.

Delavce za vsa važnejša delovna mesta se sprejema na osnovi razpisa, ki je najprej interen, potem pa zunanji. Služba za delovna razmerja bo opravljala vsa strokovna in administrativna dela, na osnovi katerih bodo lahko organi upravljanja utemeljeno odločali o kandidatih in njihovem sprejemu.

Kdo so ti organi, boste vprašali! To naj bodo po predlogu posebne tričlanske komisije v ekonomskih enotah, pri čemer pa naj bi odločal o delavcih za vodilna delovna mesta upravni odbor, o delavcih za delovodje, izmenske vodje ter vodje ekonomskih enot in podobno odbor za kadre in skupno potrošnjo pri skupščini. Pritožbe proti sklepom teh organov pa bi reševala skupščina sama.

Navedeni organi bi bili DOLŽNI pri svojem odločanju upoštevati razpisne pogoje ter potrebe podjetja in ekonomskih enot oziroma zahteve delovnih mest ter bi morali pri svojih odločitvah upoštevati predvsem strokovno usposobljenost kandidatov. Pri tem bo seveda treba ravnati v skladu s sklepi skupščine podjetja o kadrovski politiki.

Pri premeščanju z delovnega mesta na drugo delovno mesto obravnava predlog posebej začasne premestitve (do enega meseca) in stalne premestitve. Zoper začasne premestitve po predlogu praviloma ne bi bila možna pritožba, razen v primeru kršenja določil notranjih predpisov. Takrat pa bi o zadevi razpravljal in sklepal odbor za kadre in skupno potrošnjo pri skupščini podjetja. Osnovno vodilo pri premeščanju bi moral biti ekonomski interes podjetja kot celote ter delavčevi zdravstveni razlogi.

V predlogu je obdelano tudi zaposlovanje invalidov in za delo manj zmožnih oseb. S pravilnikom ali s posebnim sklepom skupščine naj bo določeno, na katerih delovnih mestih je treba prvenstveno zaposlovati invalide, za delo manj zmožne osebe, nosečnice in rekovalescente, to je prebolevnike. Na tako določenih delovnih mestih bi bile lahko zaposlene zdrave osebe samo toliko časa in le tedaj, ko ne bi bilo nobenega izmed prej navedenih ter za zasedbo upravičenih članov kolektiva.

Razumljivo je, da je najvažnejši način preprečevanja invalidnosti in poklicnih obolenj. To bo po predlogu v statutu zelo obširno podano s temeljnimi načeli higiensko-tehnične varnosti. Prav sedaj strokovni sodelavci to področje zelo nadrobno obdelujejo in morda bi kazalo o njem enkrat še posebej spregovoriti. Podobno bi veljalo tudi za odpoved delovnega razmerja, za statutarne določbe o disciplinskih odgovornostih in o poslovni tajnosti.

Po predlogu lahko preneha delovno razmerje zaradi likvidacije podjetja, ali po preteku časa, za katerega je bilo razmerje sklenjeno, z odpovedjo (delavca ali podjetja), zaradi samovoljne zapustitve dela in po odločbi disciplinskega organa.

Žal, omejenost prostora onemogoča kar naenkrat obširneje razpravljati o ostalih predlogih. Ko bo statutarno gradivo pripravljeno vsaj v nekaj delih kot celota, bomo s posebnimi prilogami objavili predloge in vam omogočili, da boste kar se da plodno sodelovali v javni razpravi. Iz komisije za pripravo statuta

Hans Hellmut Kirst: TOVARIŠI

119

Marlene Sonnenberg je pomanjkljivo oblečena planila v kopalnico.

»Will... ljubček!« Ne da bi vedela, kaj bi, je gledala v ležečega moža. »Kaj je?« V njenem glasu ni tičal samo strah, tudi jeza. Bila je v nevarnosti njena bodočnost...

Kerzejevi prsti so se pričeli premikati. S stokom se je skušal dvigniti.

»Vode...« je zahropel.

Toda Marlene je oddirjala k telefonu.

»Will, po zdravnika grem!« je zakričala. In ker ji ni prišlo na misel nič boljšega: »Mirno leži... bolan si!«

Težko dihaje, oblit z znojem je Kerze ležal med črepinjami. »Babe...« je mrmral. »Proč z vsemi babami... v svojo tovarno hočem... v tovarno!«

S četrturno zamudo, odličen, se je naslednjega dopoldne pojavil odvetnik dr Gisenius pri inšpektorju Sandu.

»Sicer ne vem, zakaj ste me zaprosili, naj pridem semkaj,« je ustrežljivo pričel, »toda če želite govoriti z mano... prosim lepo, tukaj sem.«

»Hvala vam,« je togo odvrnil Sand.

Inšpektor se v svoji koži ni počutil nič kaj dobro. Natanko je vedel, koga ima pred sabo: doktor Gisenius ni bil samo nadvse ugleden odvetnik in spoštovani meščan... bil je tudi eden najbolj vplivnih mož v svoji stranki: ta Gisenius je postavljal župane, deželne poslance in svetnike, državne svetnike in državne poslance in — načelnike policije. Samo idiot bi si ga lahkomiselno naredil za sovražnika...

In takšen idiot Sand ni bil. Svoje kariere še dolgo ni končal.

Zato je najprej hlinil zaskrbljenega gostitelja. Ponudil je Giseniusu stol. Potem se je opravičil z lepimi besedami, da so ga pač okoliščine prisilile, da ga je poklical v pisarno.

In nato:

»Smem vprašati, ste seznanjeni o umoru nekega Michaela Meinersa?«

»SEM.«

»In kje ste zvedeli — če smem vprašati?«

Gisenius se je rahlo nasmehnil: »Telefoniral sem v kolodvorski hotel in zvedel, kaj se je zgodilo. Pa zakaj vas zanima? Morda, ker že sami veste?«

»Kar menim, da vem, si vselej pustim še rad potrditi. Torej, poznali ste gospoda Meinersa? Saj ste vendar še dan pred njegovim umorom govorili z njim v hotelu ‚Tri krone'?«

»Da... jaz in nekateri moji prijatelji. Meiners je bil naš vojni tovariš. Slavili smo majhno srečanje...«

»In da bi mogli slaviti srečanje, ste pooblastili tudi nekega gospoda Tantaua, da bi v Rheine-Bergnu našel Michaela Meinersa?«

»Gospod Tantau opravlja zame in za moje stranke različna naročila. In kar se tiče Michaela Meinersa: nekaterim mojim prijateljem se je zdelo, da so ga videli, niso pa bili povsem prepričani. Zato smo dali Meinersa poiskat. Želeli smo ga videti!«

»In Meiners... je želel tudi on videti vas?«

»Kako naj to vem?« Gisenius je z obžalovanjem dvignil roke. »Meiners je bil občutljiv, vase zaprt človek. In tudi nikoli ni imel tega, čemur pravimo izrazit tovariški čut...«

»Pričenjam razumevati.«

»Me veseli! Meiners je bil torej, kot rečeno, naš nekdanji tovariš. Zdaj pa je mrtev. To nas je vse zelo prizadelo. Naša

žalost je odkritosrčna in velika. In odločili smo se že, da mu naredimo dostojen pogreb.«

»Vam je ime Kronshagen poznano?«

Gisenius se je smehljal. »Vsekakor — ime mi je znano. Neki Kronshagen je bil v zadnjih dneh vojne naš poveljnik voda.«

»In zdaj je državni tožilec. Kot tak je pričel postopek o neki zadevi, ki je petnajst let za nami in v kateri je ravno umorjeni Meiners tako rekoč tožnik.«

Nekaj sekund je Gisenius molčal. Na njegovem obrazu ni bilo opaziti niti najmanjše spremembe. Prebledeli so mu samo sklepi prekrižanih prstov. In skoraj brez glasu, vendar razločno, je rekel: »Ne vidim nobene zveze. Smrt Michaela Meinersa je ena stvar. Zgodil se je zločin. In naloga policije je, da ga razišče. Kar pa se tiče postopka državnega tožilca, vam lahko že danes povem, da takrat ni prišlo do kriminalnega dejanja in da se bo postopek, danes šele, resnično izjalovil.«

»Kljub temu pa se bo policija morala ukvarjati s staro zgodbo.«

»Pa saj dobro veste, dragi gospod Sand, kaj pomenijo v praksi tovrstne policijske raziskave! Povzročajo nezaupanje, budijo obrekovanje, uničujejo eksistence... To vendar ne more biti vaš namen?«

»Toda, prosim vas!«

»Bi me tudi zelo čudilo,« je zdaj bolj sproščeno odvrnil Gisenius. »Ne morem si predstavljati, da bi policija s svojim občutkom odgovornosti tako nepremišljeno izbirala sredstva. Seveda si vsi želimo resnice in pravice...«

»Gotovo,« je vedro zamrmral Sand.

»No, torej,« je odločil Gisenius. »Hočete zagovarjati absurdno domnevo, da je v resnici neka zveza med takratnimi dvomljivimi dogodki in umorom Meinersa?«

»Gotovo, da ne!«

»Potem je ja vse jasno! Umor Michaela Meinersa je ena stvar — vaša naloga pa, da primer raziščete. Takratni dogodki, absurdni in nedokazani, so druga stvar. Lahko vam samo povem: izvedite potrebna zaslišanja, čeprav sem vam že rekel, da ne bo nič iz tega. Storite svojo dolžnost.«

Gisenius je vstal.

Že je držal za kljuko, ko se je še enkrat obrnil in smehljaje se dodal:

»Pravici sem, razumljivo, vselej na uslugo.«

Telefonski razgovor, ki ga je imel Kerze z višjim državnim svetnikom Bartoschem, je bil razvlečen, a uspešen. Najprej je Kerze spretno pogrel družinska čustva... Sporočil je lepe pozdrave svoje hčerke Karin in povedal, da je priznala vse svoje napake v preteklosti za pomoto. Nato je odkrito osvetlil kočljivo situacijo, v kateri so on in njegovi prijatelji — sami spoštljivi možje.

«Dragi moj Bartosch: Potrebujem vašega razumevanja... in pomoči.«

Bartosch je v oboje brez obotavljanja privolil. »Imel bi le še majhno prošnjo...«

»Kar povej, dragi moj Bartosch!«

Tudi Bartosch je takoj prišel z besedo na dan. »Trenutno sem v neumnem položaju. Ne morem poravnati nekega dolga, prekoračil sem svoj konto...«

»Uredili bomo, dragi Bartosch. Zvezal vas bom s svojim sekretariatom. Povejte želje. Takale usluga je vendar sama po sebi umevna stvar. Saj vse ostane v družini!«

Kosilo pri Schulzu je potekalo molče. Karl Schulz je s skopimi besedami odgovarjal na zaskrbljena sestrina vprašanja. Končno je Eva pospravila mizo, brat pa si je nerodno natlačil pipo, pri čemer se je vdal in pričel pogovor.

»Ne vem, kako si s Klausom predstavljata bodočnost.« Schulz je opazoval jedilni kot, kot bi se moral od njega posloviti. »Razumljivo, da ti bom pomagal... kolikor je v moji moči.«

»Zelo ljubeznivo od tebe. Toda tudi jaz ne vem, kako bo z mano v prihodnje. To mora odločiti Klaus, se ti ne zdi?«

»Seveda mislim tudi jaz tako,« je odvrnil Schulz z nejevoljnim pritrjevanjem. »Zaupam mu celo, da bo našel pravilno rešitev.«

Eva je s hvaležnim smehljajem pogledala brata. »Karl, tako rad te ima.«

»No, ja... saj ga maram tudi jaz... Vendar mu zato, ker mi odpelje sestro, ne morem kar takoj pasti okrog vratu.«

Schulz je sedel na kuhinjsko mizo in opazoval Evo, ki je pričela krpati nogavice. Ta pogled ga je ganil.

Vreščavo in vztrajno se je oglasil hišni zvonec.

»To je Klaus!« Eva je odvrgla nogavice in stekla ven.

Schulz je s težavo pokimal. Lahko si je predstavljal, kaj ga čaka. Do te predstave se je dokopal v neštetih urah nemira. Eva se bo omožila in odselila. Njegov svet, njegov ozki in neomadeževani svet bo izgubil svoj smisel. Potem bo sam čepel v kuhinji, brez toplote, ki vlada v domačem gnezdu, z raztrganimi nogavicami... usmiljenja vredna podoba! Starši so mu zgodaj umrli, ljubljena ga je varala, sestra ga bo zapustila — in tovariši...

Tu se je njegovim temačnim mislim zataknilo. Zakaj spomin na tovariše mu je ob vsem tem ponudil še čisto drugačno sliko usmiljenja vredne osamljenosti: on, obdolžen ostudnih dejanj pred petnajstimi leti zdaj v zaporu, za nekaj let...

COLIBRI T-11

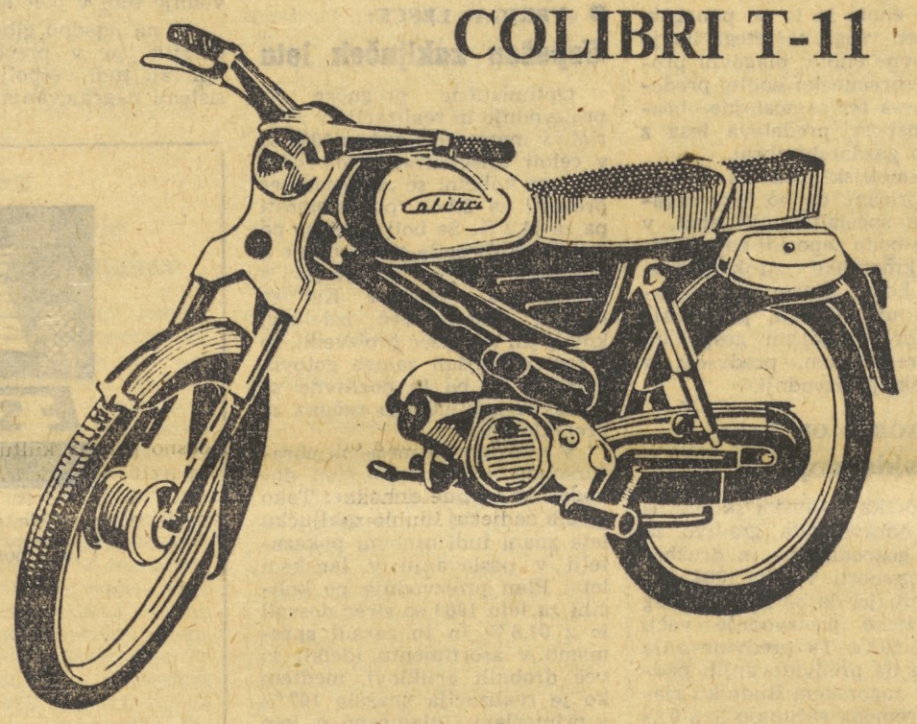

Tovarna Tomos vam je pripravila nove serije svojih popularnih Colibrijev. Ob novih, ugodnejših kreditnih pogojih, ki jih letos nudijo komunalne banke, lahko tudi vi postanete lastnik Colibrija. Izkoristite torej ugodno priložnost! Vsa pojasnila glede nakupa lahko dobite v Tomosovih lastnih prodajalnah in pri vseh Tomosovih trgovskih zastopnikih.

TOVARNA MOTORNIH VOZIL TOMOS – KOPER

Schulz je zaslišal zadržani, veseli Evin smeh in brezskrbni Klausov glas. Zabolelo ga je. Potem od njiju, ki sta se še vedno pozdravljala v predsobi, dolgo časa sploh ni bilo slišati ničesar več. In to ga je še bolj bolelo.

Potem pa si je rekel, da se mora obvladati. Ljubita se in to je glavno.

»Dobro, da si tukaj, svak!« Klaus je prišel z Evo v kuhinjo. »Goro reči se še moram pomeniti s tabo.«

Schulz je vstal, prijel iztegnjeno dlan in jo prisrčno stresel. Veselilo ga je, da ga je Klaus nagovoril »svak«.

»Sedi, Klaus. No, kdaj bo poroka? Sta datum že določila?«

»Zaradi naju: takoj!«

»No, veš kaj,« ga je zadržal Schulz, »že še lahko razumem, da si človek oskrbi čisto spontano naraščaj. Toda poroka terja vendar priprave.«

»Poroka! Pri naju je praktično samo še formalnost. Kaj, Eva?«

»In ostalo?« Schulz je nad toliko brezskrbnostjo zgovorno pokazal nezadovoljstvo. »Vsa zmešnjava? Ti nimaš niti pravega poklica.«

»Karl, prosim,« se je pohlevno vmešala Eva. »Tega Klausu ne moreš očitati.«

»Lahko!«

Klaus je pomežiknil Schulzu. — »Čisto odkrito, dragi svak: misliš, da imaš poklic ti?«

»Možnosti imam, da zaslužim... in ne slabo.«

»In zakaj bi si kaj podobnega ne poiskal tudi jaz?« Klaus je izžareval zaupanje. »Nimam dveh rok? Stojim na glavi? In ne znam računati in pisati in se mi ne utrneta celo dve ali tri lastne misli? Ni to nič?«

»In kaj bo rekel tvoj oče?«

»Nič. Vse je že povedal. Vsaj meni. Kar pa ga, razumljivo, ne bo oviralo, da bi se še tudi s tabo tehtno ne pomenil.«

»Dobro.« Schulz je vdano pritrdil. »Prenesli bomo tudi še to.«

»Ni reči, ki je ne bi mogli prestati,« je mladostno menil Klaus. »In s tem smo že pri naslednjem problemu: pri stanovanju. Najbrž se bomo morali zaenkrat zelo stisniti.«

»Zadostovala bi soba.« Eva je nežno pogledala svojega zaročenca.

»Hja...« Klaus se je delal, kot da bi moral razmišljati. Potem je pomežiknil. »Zaenkrat bo dovolj tvoja soba.«

»Povej, Klaus,« Schulz je vidno postajal živahnejši, »naj to morda pomeni, da se boš preselil sem, v moje stanovanje?«

»Jasno. Bi ne bila to dobra rešitev?«

»Pa še kako!« Schulz je nenadoma zagledal pred seboj nove, pomembne naloge. »Bosta mogla živeti z mano? Sem prilično komplicirane narave. Eva to ve.«

»Prav zato, ker ve, bo znala tudi pravilno ravnati. Ali pa bi se ti rad pritožil nad njo?«

»Ne, ne!« je takoj zatrdil Schulz. «Meni bi bilo samo prav, če bi stanovali skupaj. In končno je še ena soba... ki smo jo doslej odajali v najem... to lahko prav tako dobita.«

»Na žalost ne bo mogoče.« Klaus je bil prvič videti nesiguren. »Vem sicer, da je soba zdaj prazna, toda z njo imam čisto posebne namene... Kajti če pridem k vama, ne bom prišel sam. Moja mati bo morala stanovati pri meni.«

»Kako lepo,« je naivno rekla Eva.

»Človek!« Schulza je resnično zaskrbelo. »Tega očetu vendar ne moreš narediti! Razpočil se bo od jeze!«

»Ne razpoči se tako hitro. Žilav je.« Klaus se je odkritosrčno zagledal v Schulza. »Karl, nekaj ti mora biti jasno! Potem, kako stoje reči, lahko izbiraš samo med prvim ali drugim. Ali starega vojnega tovariša... ali moža za svojo sestro.«

Schulz je vstal in stopil k sestri. Nerodno jo je pogladil po laseh. »Storita, kakor želita,« je zamrmral. »Glavno je: da bosta srečna. Kar se mene tiče... morda bom kmalu za dlje časa odšel...«

»Kako?« Eva je začudena obrnila glavo. »Odpotovati moraš?«

»Tudi tako lahko rečemo,« je zamrmral Schulz... »...zaenkrat ne gorimo več o tem...« In mislil si je: Mogoče je dobro, da bo kdo čuval stanovanje, če bom moral zaradi starih zgodb v zapor...

Bennicken je v zgodnjem popoldnevu spet enkrat obiskal svojega dobrega tovariša Frammlerja.

»Po naključju sem šel tod mimo in mislil sem si...«

»Pusti misli,« je zagodrnjal Frammler, »in vstopi!«

»Ga imaš pri sebi?« Bennicken se je pomaknil bliže.

Frammler je prikimal, ne da bi dvignil pogled od svojega dela. Pravkar je skrbno polagal puder na mrtvi obraz pred sabo. »Saj je ja razumljivo, da je prispel k meni.«

Bennicken je previdno koračil preko pripravljalne sobe k prijatelju Frammlerju. Zastrmel se je v mrliča, ki ga je Frammler imel pravkar v delu.

»Meni še vedno ne gre v glavo.« Frammler je s črnim svinčnikom skrbno popravljal obrvi na mrtvem licu. »Prisegel sem, da sem ga videl takrat na obronku gozda mrtvega.«

»Motiti se je človeško...« Bennicken si je malomarno pritegnil stol in sedel nasproti Frammlerja. Slovesno osvetljeni Meiners je ležal zdaj med njima.

Bennicken si je prižgal cigareto. Prvi dim je puhnil tik nad mrtvečevim obrazom

proti Frammlerju. »Pravzaprav škoda... bil je dober fant.«

Frammler je prekinil z delom in dvignil pogled. »Končno boš še trdil, da si mladeniča ljubil.«

»Ljubil!« Bennicken je zaničljivo pihnil. »Nikogar ne ljubim!«

Frammler se je brezobzirno namuzal. »Takšni so ljudje. Večina se jih brez dela plazi skozi življenje. Toda nekateri vedo svojo nalogo... ti delajo. Nehote in na tihem. Tako, malo po triindvajseti uri.«

»Prav v času, ko sem bil pri tebi.«

»Si bil?« Frammler je očaran opazoval svoj kozmetični izdelek. »Ko si odšel, moja ura še ni kazala toliko.«

Bennicken je počasi vstajal... kot omotična žival, ki je zašla v brezizhoden položaj. »Saj se vendar še spominjaš: tvoja ura je prehitevala!«

»Se bom že spomnil. Saj veš, da se lahko zaneseš name. Saj smo že to več kot enkrat preizkusili. Ostaniva torej pri dejstvu: govorila sva in govorila in potem si rekel: Koliko je pravzaprav ura... domov moram! Ni bilo tako?«

»Točno, človek!«

In nato sem pač pogledal na uro in ugotovil... kaj sem nato ugotovil? Še veš?«

Bennicken je s težko glavo pokimal. »Bilo je okrog dvaindvajsete.«

»Kaj ni bilo dvaindvajset in sedem minut?« Frammler je potegnil ustnici na stran in se smehljal.

Tudi Bennicken se je zdaj močno zadovoljno nasmehnil. »... in točno sedem minut,« je dodal.

Frammler je vzel glavnik, se nagnil nad mrliča in mu popravil pričesko. »Poglej si dobrega Meinersa enkrat od bliže! In potem povej: kaj ni v redu?«

Pogovarjanje

Bilo je tarnanja na javni tribuni, ko so občani kranjske komune govorili o športu in o proračunu za leto, ki že teče.

— Tovariši! Smučanje je po mojem mnenju zapostavljeno. Plavalci imajo zimski bazen, mi pa nič. Košarkarji imajo malo denarja. Strelci nimajo kje vaditi, pa čeprav so za Partizanom najbolj množična športna organizacija...

Nimamo denarja!

Nimamo kadra!

Nimamo prostorov za vadbo.

Itd.

Zakaj vse to? Zakaj nimamo denarja in ali je to res? Zakaj nimamo kadra, mar pri tem niso kriva prav posamezna društva, ki si tega kadra z nenačrtnostjo v dolgih letih niso znala vzgojiti. In prostori za vadbo? Telovadnice. V Kranju je več šol in več telovadnic (novih) kot kdaj koli poprej, pa vendar pred leti, ko je bilo v občini še malo telovadnic, športna dejavnost ni bila na nič nižji ravni, kot je zdaj, če ni bila po množičnosti in kvaliteti celo na višji.

Kaj in koga so torej posamezni športniki in telesno kulturni delavci na

športni tribuni obsojali, ko so tako tarnali?

Koga so obsojali? Gotovo in v prvi vrsti podzavestno predvsem sebe, ker so tako dokazali svojo neiznajdljivost, administrativno pojmovanje do dela v športu.

Zakaj tarnanje o milijonih, ki jih ne bo moč priklicati in zakaj tako malo govorjenja o tem: kaj bi se dalo napraviti s tistimi sredstvi, ki so na voljo. Kako bi se dala ta sredstva najbolje uporabiti. Kako bi jih naložili in kako koristili, da bi od tega družba imela največ.

O vsem tem pa skorajda ni bilo diskusije.

Samo: Nimamo! Nimamo! Zakaj imajo oni, mi pa ne? Zakaj?

In to, ko se govori o družbenem planu, ko se tako rekoč postavljajo temelji za delo v prihodnjem letu — za naprej.

Kaj torej vse to pomeni?

Da taka debata v občinski skupščini od občanov zahteva več treznosti in presoje, da se enostranske strasti posameznih telesnokulturnih delavcev podredijo skupnim koristim. Ne ena panoga športa, pač pa splošna orientacija telesne kulture v komuni. Iskanje poti. Najboljših poti. Predvsem pa, kaj bi se dalo napraviti s sredstvi, ki so resnično na voljo in ne samo s sredstvi, pač pa tudi z voljo in resničnim delom.

O tem zadnjem pa je bilo na tribuni zelo malo, ali skorajda nič povedanega.

Ostaja tako res le ena sama uteha: vsaka šola pač nekaj stane.

ŠPORT IN REKREACIJA V ŽTP LJUBLJANA

VIDNI USPEHI

ŠE BOLJ OČITNE POTREBE

- **Športni referent, ki skrbi za 7000 ljudi...**
- **Dva milijona dinarjev za šport in rekreacijo...**
- **Kljub vsemu sredstva še vedno velik problem...**

Nezgode ljudi v službi in v privatnem življenju predstavljajo iz leta v leto resnejši družbeni problem.

Analiza nesreč uslužbencev Železniškega transportnega podjetja v Ljubljani pove, da se pripeti največ nezgod zaradi nepazljivosti osebja pri premiku in prečkanju tirov, kakor tudi pri skakanju na vlake ali z vlakov oziroma z vagonov pri premikanju. Kljub naraščanju prometa pa letne primerjave osebnih nezgod v ŽTP kažejo, da je število nezgod v podjetju iz leta v leto manjše. Tako je bilo na primer leta 1960 kar 53 poškodb, leto dni pozneje 50, leta 1962 samo 40 in lansko leto še manj.

Omenjene uspehe v ŽTP lahko v prvi vrsti pripisujemo povečani skrbi samoupravnih organov v podjetju za svoje zaposlene. Delu varnostnih tehnikov se je namreč v zadnjih letih pridružila tudi skrb športnega referenta, ki bedi z mrežo »pomagačev« nad svojimi ljudmi na vseh delovnih področjih: od Planice pa tja do Dobove na hrvaški meji. Seveda, ne moremo pri vsem tem odrekati deleža posebnih akcij za preprečevanje nezgod na železnici, ki jih podjetje organizira ob tednu varnosti.

Pa vendar, železniško transportno podjetje Ljubljana je prvo izmed petih tovrstnih podjetij v Sloveniji, ki se že nekaj časa uspešno ukvarja z vprašanjem, na kakšen način nuditi svojim ljudem v prostem času kar največ prijetnega in obenem koristnega razvedrila. V ta namen je podjetje že pred dvema letoma odprlo delovno mesto za človeka, ki naj bi prevzel v svoje roke skrb za razvedrilo in šport velikega kolektiva, ki šteje blizu 7000 ljudi. Danes skrbi organizator rekreacije v podjetju za ljudi na železniških postajah ob progi Rateče-Planica, Jesenice, Kranj, Ljubljana, pa tja do Zidanega mosta in Dobove. Pa ne samo to. Skrbeti mora tudi za kurilnice na Jesenicah, v Ljubljani in Zidanem mostu, za upravo podjetja v Ljubljani in pa za velike skupine delavcev, ki vzdržujejo progo. Pri svojem delu si referent za rekreacijo pomaga z organizatorji, ki jih ima v vseh večjih enotah, to je skorajda na vseh večjih postajah in v vseh drugih večjih sekcijah.

Trenutno predstavljajo najbolj aktualno vprašanje športnega referenta sekcije za vzdrževanje prog v Ljubljani in na Jesenicah, ki imajo svoje baze ob progi v neposredni bližini delovnega mesta. Delavci stanujejo v vagonih, nekateri v barakah. S pomočjo športnega referenta so si z obilo truda nekako zgradili skromna igrišča za odbojko ter za balinanje in jih ob lepih dnevih prav radi uporabljajo. Tudi za potrebne športne rekvizite je poskrbelo podjetje.

Zanimivo je, da je športni referent v ŽTP zagrabil svoje delo bolj široko, kot pa smo tega vajeni, saj je povezal športno rekreacijo s kulturnim razvedrilom, ki delavcem nemalokrat še bolj prija kot naporna tekma. Poskrbel je, da imajo delavci za vzdrževanje prog svoj vagon, v katerem imajo knjige, časopise, radio... In ne samo to. Stopil je v stik z JLA, ki sedaj uspešno prireja kulturno-zabavne prireditve za delavce ŽTP na terenu. Organizator rekreacije nam je povedal, da se je omenjena oblika sodelovanja lepo obnesla in da so se delavci zanjo zelo navdušili.

Od vseh rekreativnih dejavnosti imajo uslužbenci ŽTP najraje izlete, za katere tudi potrošijo dobršen del svojega fonda za oddih in rekreacijo. Izletništvu sledi po priljubljenosti igranje odbojke, šaha, kegljanje, streljanje in druge športne panoge. Sedaj, v zimskih mesecih, pravi športni referent, prirejajo izlete v Kranjsko goro, Planico in drugam ter jih povezujejo s tekmovanji. Lansko zimo se je smučarskega tekmovanja na Vitrancu udeležilo blizu 60 smučarjev, letos pa v podjetju pričakujejo, da bo za tekmovanje v mesecu februarju še več zanimanja.

V preteklem letu je delavski svet Železniškega transportnega podjetja v Ljubljani odobril 2 milijona dinarjev za rekreativno dejavnost. Vsota je na videz vse prej kot majhna, vendar če pomislimo, da je namenjena 7000 ljudem in da imajo na primer delavci sekcij za vzdrževanje proge približno le 20 do 24 tisoč dinarjev mesečnih dohodkov, bo razumljivo, da so sredstva, namenjena rekreaciji v podjetju, kljub vsemu skromna. Tako predstavljajo močno omejene finančne možnosti velik problem organizatorja rekreacije. Področje dela in število ljudi je namreč zares zelo, zelo veliko.

Samoupravni organi v podjetju pa menijo, da bo potrebno najprej urediti stanovanjski problem — precej delavcev namreč še vedno stanuje v vagonih in barakah — ter izboljšati splošni standard zaposlenih in tako čimbolj omejiti močno fluktuacijo delovne sile. Tako je upravni odbor že sklenil, da bodo postavili v čim krajšem času še dve stanovanjski zgradbi ter samski dom za delavce.

Vzporedno z reševanjem stanovanjskega problema pa bo potrebno misliti tudi na druge nujne dobrine in med njimi tudi na povečano skrb za zdravo razvedrilo zaposlenih, saj predstavlja tudi to sestavni del standarda in investicij v človeka.

—a

Pred štirimi leti je Ljudska skupščina SR Slovenije sprejela zakon o Visoki šoli za telesno kulturo v Ljubljani. Leto dni pozneje je imela šola prvič v naši zgodovini štiri letnike. Očitlej dalje se odvija študij na Visoki šoli na dveh stopnjah, ki se jim bo prav kmalu pridružila tudi tretja in z njo — možnost specializacije.

Lepo in vse v najlepšem redu, bo menil nepoučen človek, ki si niti najmanj ne predstavlja, v kako nemogočih pogojih so delali vse do danes profesorji in študenti na tej šoli. Velika mračna telovadnica, zatohli kletni prostori in še nekaj sob, ki so bile vse prej kot pa primerne za delo in študij, je predstavljalo tako rekoč vse, kaj malo spodbuden ter upanja vplivajoč kapital na novorojeni visokošolski ustanovi. Tako so med drugim tudi težki študijski pogoji botrovali razmeroma skromnemu vpisu na Visoko šolo za telesno kulturo. Pred štiri leti se je namreč odločilo za študij na Visoki šoli le 37 ljudi, leto dni pozneje 49, v letošnjem letu pa že 69. Zadnje število ni ne vem kako impozantno, vendar po svoje razveseljivo, saj priča o tem, da narašča zanimanje za poklic učitelja telesne vzgoje. Naj še dodamo, da bi bilo v letošnjem letniku še precej več slušateljev, če ne bi bila izpitna komisija odklonila številnih prijavljencev, o katerih se je prepričala, da nimajo potrebnih pogojev za uspešen študij. Povečan interes za študij na Visoki šoli za telesno kulturo je vsekakor dobro znamenje za našo telesnovzgojno dejavnost, ki še dandanes ne daje mladini to, kar bi morala.

Vpis na šolo pa ni narastel samo zaradi večjega zanimanja za poklic telesnovzgojnega delavca, temveč tudi zaradi docela novih pogojev in perspektiv za normalno visokošolsko delo. Stare, neprimerne in zatohle dosedanje prostore šole na Taboru, bo te dni namreč zamenjalo novo in sodobno visokošolsko poslopje na Kodeljevem, ki

NOVA SPODBUDA

bi ga bilo lahko veselo katerokoli mesto v Evropi. Z vselitvijo v nove prostore se bo povečala kvaliteta dela in kar je zelo pomembno, povečala se bo tudi kapaciteta ustanove, ki je bila doslej za naše potrebe mnogo, mnogo premajhna.

Nova šola ima poleg sodobnih prostorov za neposreden teoretični in praktični pouk (od laboratorijev in predavalnic do lepega bazena in finske saune) tudi posebne prostore za znanstveno delo. Vsa ta dejstva pomenijo priznanje stroki, saj bomo imeli odslej dalje resnične možnosti, da preidemo po dolgih letih stihije in diletantizma tudi na tem pomembnem področju družbene dejavnosti k načrtnosti in prenašanju znanstvenih izsledkov na telesnovzgojno prakso. Z novimi strokovnimi kadri bomo pospešili razvoj telesne vzgoje na šolah in vplivali na višjo raven dejavnosti v klubih, na strokovnost v rekreativni dejavnosti in končno na večje zanimanje za poklic telesnovzgojnega delavca.

Diletantizem in usedline preteklosti, ki jih še vse preveč srečujemo tudi danes, zahtevajo poglobljeno delo na področju medicine, higiene, sociologije, pedagogike, psihologije, mentalne higiene in tako naprej. Vsako vzgojno torišče dandanes namreč upošteva vse vidike človekove osebnosti, tako tudi moderna telesnokultura dejavnost. Nove možnosti, nove perspektive bodo z dograditvijo Visoke šole za telesno kulturo torej ob vzajemni rešitvi še nekaterih drugih aktualnih vprašanj mlade ustanove (problemi predavateljskega kadra, finančnih sredstev, izrednega študija, tretje stopnje, načrtnejše selekcije pri vpisu in med študijem) v marsičem pripomogle k reševanju nekaterih doslej nepremostljivih problemov na telesnovzgojnem področju družbene dejavnosti in s tem k dejanskemu preporodu telesne vzgoje na šolah, v društvih in delovnih kolektivih.

A. ULAGA

KREŠO PETROVIĆ:

Lošinjska podvodna bitka

Dvainštirideset ekip iz 8 držav je 31. decembra tekmovalo pet ur v 14 stopinj »toplem« morju za pokal najboljšega mesta v podvodnem ribolovu. Lovno področje je bil 4 milje dolg in miljo širok pas ob obali »Punta Križe«, terena v bližini Malega Lošinja. Ta predel je znan po odličnih pogojih za podvodni lov. Tu so bila tudi dosedanja novoletna tekmovanja in pa 1957. leta evropsko prvenstvo v podvodnem ribolovu.

Medtem ko so bili tekmovalci peturni boj pod morsko gladino, pa so se organizatorji bojevali dneve in mesece, da bi prireditev čimbolj uspela. Enoglasna ocena vseh pričujočih je bila: odlično. Lošinjski klub »Udica« je ponovno dokazal visoke organizatorske sposobnosti. Svetovno znani tekmovalec Traleani, večkratni italijanski šampion, je izjavil: »Mislim, da je to najbolje organizirana prireditev v podvodnem športu letos. Boljša je od svetovnega prvenstva. Prepričan sem, da so vsi moji tovariši istega mišljenja. Želimo, da bi Jugoslavija organizirala sledeče svetovno prvenstvo.«

Zdi se, da organizatorji niso na nič pozabili. Predhodna propaganda po vseh mestih držav udeleženk, prospekti z zimskimi in letnimi turističnimi, gostinskimi in zabavnimi zmogljivostmi Lošinja, potne zveze za prihod na tekmovanje itd. Tekmovalce so čakali toplo zakurjeni bungalovi na zelenem Čikatu, restavracija in dvorana »Heliosa«, igral je dober orkester, pel Toni Kljaković. Udeležence tekmovanja je sprejel predsednik občinske skupščine, svečana otvoritev je uspela. Na glavnem trgu ob prisotnosti množice domačinov in gostov so dvignili na jambore zastave držav udeleženk. Le pri igranju himen se je malo zataknilo. Izgleda, da tehnikom kranjske »Iskre« ni uspelo najbolje urediti ozvočenja. »Pri ceremonialu nam pa le še ne gre, kot bi želeli,« je potarnal predsednik »Udice« Zvonko Balenović. Pa kaj bi tisto, saj je uspelo prirediteljem »organizirati« celo

Krešo Petrović

lepo, sočno vreme. Nekateri so rekli: »Lepo, samo kdo bo kril vse te stroške?« Na dva milijona izgube računajo prireditelji! Izgube??! Takole je povedal tov. Balenović: »Ugotovili smo, da je to tekmovanje za naš turizem najboljša in najcenejša propaganda. Že po drugem tekmovanju 1961 smo ugotovili dosti večji priliv tujih gostov kot prej. V poletnih mesecih 1962-1963 pa je bil ta dotok še znatno večji. Naj v ilustracijo povem samo to, da smo na taksah za podvodni ribolov kasirali v letu 1962 700.000, leta 1963 pa preko 1 milijon lir.

STATISTIKA IN EVIDENCA

Letošnje tekmovanje je v marsičem prekosilo rezultate dosedanjih tekmovanj. Na prvem tekmovanju 1960. leta so štiri ekipe ujele 75 kg rib, leta 1961 je 15 ekip ulovilo zaradi slabega vremena le 80 kg rib, leta 1962 je 34 ekip iz 24 mest iz sedmih držav ujelo 400 kg rib, letos pa je 42 ekip (84 lovcev) iz osmih držav ujelo 443 kg rib! Letošnji ulov daje 10,7 kg rib povprečno na vsak tekmovalni par. Če to primerjamo z drugimi pomembnimi tekmovanji v Evropi, bomo razumel navdušenje vseh tujcev. Saj je na tekmovanjih v Franciji, Italiji Grčiji itd., vključno z državnimi prvenstvi povprečen lov le 4 do 6 kg na ekipo.

Dvainštirideset ekip je letos zastopalo 29 evropskih mest. Nastopile so ekipe iz Italije, Francije, Grčije, Avstrije, Švice, Švedske, Češkoslovaške in Jugoslavije. Od tega je bilo 12 jugoslovanskih in 30 tujih mestnih reprezentanc.

VSAK PETELIN JE NAJMOČNEJŠI NA SVOJEM DVORIŠČU

Domačina brata Balenović sta letos s premočno osvojenim prvim mestom razpršila lanskoletno razočaranje. Neupoštevanje spremembe vremena dan pred tekmovanjem njem ju je lani pripeljalo na oddaljeno plitvino kjer pa je bilo na dan tekmovanja dovolj rib le za trinajsto mesto. Stabilno vreme zadnjih desetih dni letošnjega leta je omogočilo bratoma, ki imata v očetu Zvonku odličnega strokovnjaka in učitelja, točnejše izračune. Rezultat 45.260 točk, oziroma 7.870 točk pred drugo plasirano ekipo Marseille I je dovolj zgovoren.

Lanska zmagovalca Guy Liena in Raul Amary sta letos osvojila drugo mesto. Lovila sta na istem mestu kot preteklo leto. To je predel, ki je globok okoli 8 m, kjer pa so zaradi dolgih temnih lukenj za uspešen lov potrebne močne svetilke. Francoza, ki ju tovarna »Tarzan Espadon« posebej in specialno opremlja, sta seveda imela take svetilke na razpolago, kakor tudi drugo več kot prvovrstno lovsko opremo. Vendar jima vse to kmalu ne bi dosti pomagalo. Njun nastop je bil do zadnjega nesiguren. Zdravniki so namreč na predvečer tekmovanja Guyu Lieni izmerili 195 krvnega pritiska!!

ENZO MAIORCA, TELEGRAM IZ SZ, SMOLA MADŽAROV

Posebna draž letošnjega novoletnega tekmovanja naj bi bil nastop svetovnega prvaka v potapljanju na sapo Enza Maiorca s Sicilije. Žal si je simpatični širokopleči Enzo zlomil roko nekaj dni pred novim letom. Tako so bili prikrajšani za užitek tisti, ki so želeli videti na »delu« človeka, ki se samo s plavutmi in masko podaja v globino 53 metrov.

Tudi tisti, ki so hoteli videti sovjetske podvodne lovce, slavne po nekaterih dosežkih v oceanu, ki smo jih videli tudi pri nas pred časom na televiziji, niso imeli sreče. Dan pred tekmovanjem je prišel telegram: »Žal ne moremo sodelovati, ker love naši lovci samo opremljeni z dihalnimi aparati!«

Lansko leto so madžarski tekmovalci zbrali 625 točk, oziroma ujeli eno samo ribo. »Prihodnje leto bo bolje« so obljubili ob slovesu. Vendar so jih organizatorji zaman pričakovali. Zamudili so vlak in prišli samo do Zagreba, od koder so se vrnili v domovino.

4400 KM DOLGA MARŠRUTA

Pravi entuziazem je pokazal Šved Bertil Anelius iz Söderhama, ki je z avtomobilom prevozil 4400 km po zasneženih in poledenelih cestah Evrope, da bi pomeril svoje »kopje« z ostalimi lovci. Ker je njegov sotekmovalec v zadnjem trenutku zbolel, je prišel sam. Da bi sploh lahko nastopil, se mu je pridružil »upokojeni« domačin Ivo Lovrić. Kljub štiridesetim letom je Lovrić dokazal, da ni bil zaman še pred kratkim državni reprezentant. Vse ribe je ujel sam. Tako sta s srečnim Švedom, ki ga je samo spremljal po vodi, zasedla odlično 12. mesto z 19.030 točkami.

LEPI TONI

V središču pozornosti (predvsem ženskega sveta) je bil v teh novoletnih dneh član ekipe Marseilla I Salvatore Toni, ki je pred kratkim na svetovnem prvenstvu v Braziliji osvojil 3. mesto. Vitek, temnopolt, temnolas, s simpatičnim »Kalodont« nasmeškom, je gotovo resen konkurent v ženskih srcih lepotcem s filmskih ekranov. »Za njim bi se potopila 15 m globoko, čeprav ne bi znala plavati!« je uro po »usodni« polnoči, s katero se je začelo 1964. leto, izjavila nekoliko raznežena lepotica, kako se gibije v ritmu rumbe v dvorani »Heliosa«, kjer smo praznovali novo leto.

PET KILOGRAMOV RIBJIH KONZERV GRE V PRAGO

Tolažilno nagrado – pet kilogramov ribjih konzerv, ki jih daje tovarna »Mirna« zadnje uvrščeni ekipi, je prejela ekipa Prage. Njena tekmovalca sta jo zaslužila brez »kazenskega odbitka«, saj nista ujela niti ene ribe! »Čakajte, prihodnje leto,« sta zagrozila, »poleti prideva k vam trenirat!«

(Nadaljevanje prihodnjič)

Križanka

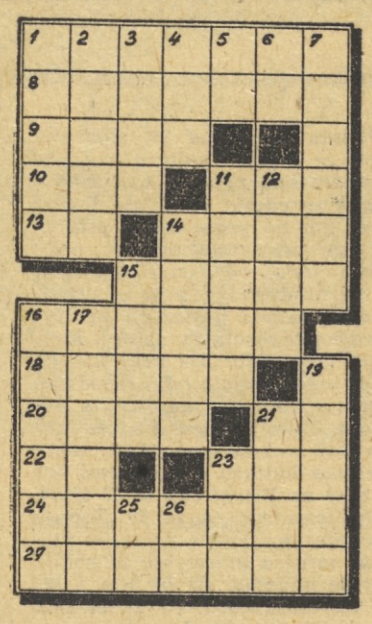

Vodoravno: 1. nauk o meri v poeziji, 7. velik morski rak, 8. enota dela, 9. konica, 11. pritisk, 13. osebni zaimek, 14. tuj dvoglasnik, 15. ugladitev, 17. duh, duša, 18. pravoslavni višji duhovnik, 20. moško ime, 21. kratica za konjsko silo, 23. angleško svetlo pivo, 24. del pohištva, 26. kraj blizu Ajdovščine, 28. okrajšano moško ime, 29. kroženje, mamutovec, drevo, ki zraste do višine 100 metrov.

Navpično: 1. po čem hrepeneti, 2. angleški književnik iz prve polovice XVII. stol. (John), 3. cefra, razkosava, 4. grška črka, 5. jarem, 6. grško-rimski stari vek, 10. smejanje, 12. varuh v muzeju, 16. tuje žensko ime, 17. tla, 18. postopek, pravda, 19. majhen plug, tudi kost v nosu, 21. priimek tenorista Slovenskega okteta, 22. močvirska ptica, kljunač, 25. partizansko ime našega voditelja, 27. primitivno orožje, 30. začetnici imena in priimka nekdanjega znanega jugosl. nogometnega reprezentanta, ki je nastopil tudi v reprezentanci starega kontinenta.

PREJŠNJE KRIŽANKE REŠITEV

Vodoravno: 1. ramazan, 8. anemija, 9. tokir, 10. Ada, 11. Eva, 13. Ra, 14. gnev, 15. trasa, 16. delikt, 18. otava, b, 20. Paka, 21. or, 22. I(van) M(aček), 23. sla, 24. nikotin, 27. gniloba.

VELETRGOVINA

„Koloniale"

MARIBOR, Jurčičeva ulica 5/II

- se priporoča svojim cenjenim
- odjemalcem z bogatim
- asortimanom prehrambenega
- blaga. Prodajno službo vrši
- po vsej Jugoslaviji preko
- zastopništva v Beogradu
- in Zagrebu ter preko trgovskih
- potnikov.
- Podjetje KOLONIALE Maribor
- nudi bogato izbiro blaga tudi
- v svojih lastnih 65 poslovalnicah,
- od tega v 5 samopostrežnih
- trgovinah.
- Blago dostavljamo
- z 40 lastnimi kamioni.
- Prehrambene artikle pakiramo
- v lastni avtomatski paketirnici.
- Prepričajte se o solidni postrežbi,
- zmernih cenah in bogati izbiri

KOLEKTIV

„Koloniale"

MARIBOR

Za razvedrilo in kratek čas

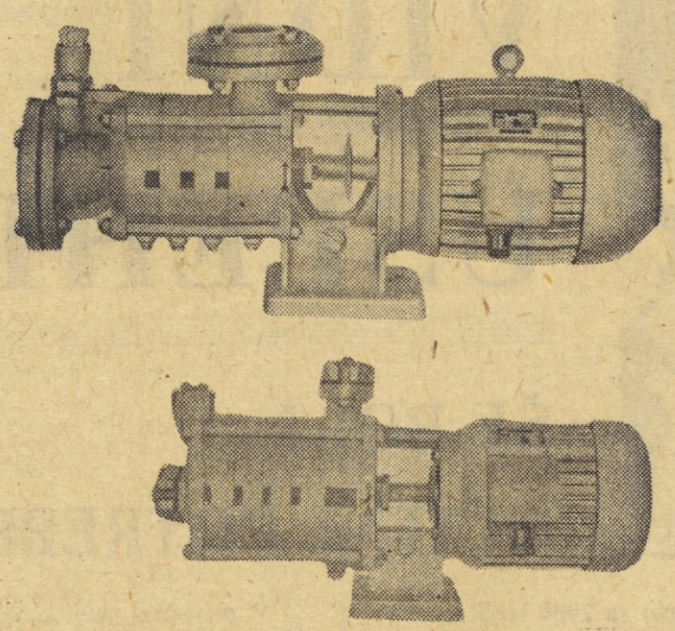

»ELKO«

črpalni agregat

se odlikuje po ekonomičnosti, enostavni konstrukciji, kvalitetni izdelavi, lahki montaži in po primernih cenah.

Zahtevajte prospekte in ponudbe pri svoji krajevni zadrugi, trgovini s tehniškim materialom, v naših predstavništvih ali v tovarni.

ELEKTROKOVINA
MARIBOR

Prodajni servis

Modna hiša

Za dom, službo, izlet ali dopust — Prodajni servis Modna hiša

LJUBLJANA — MARIBOR

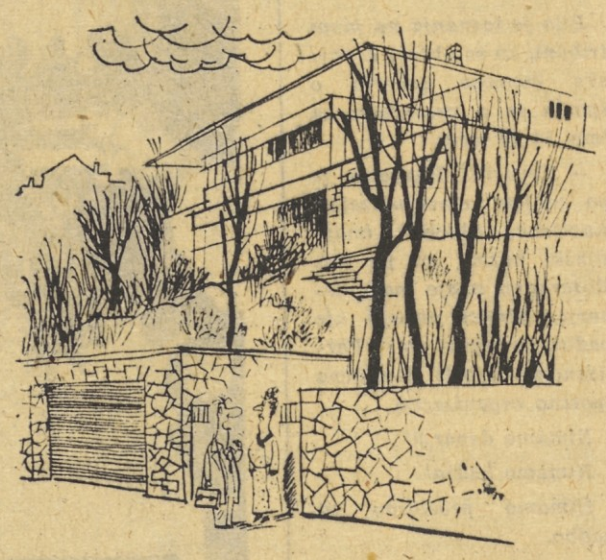

Tovariš Nikola vam sporoča, da bo zaradi finančne inšpekcije v podjetju prišel na kosilo nekoliko kasneje. Po mojem — nekje med leti 1969 in 1970

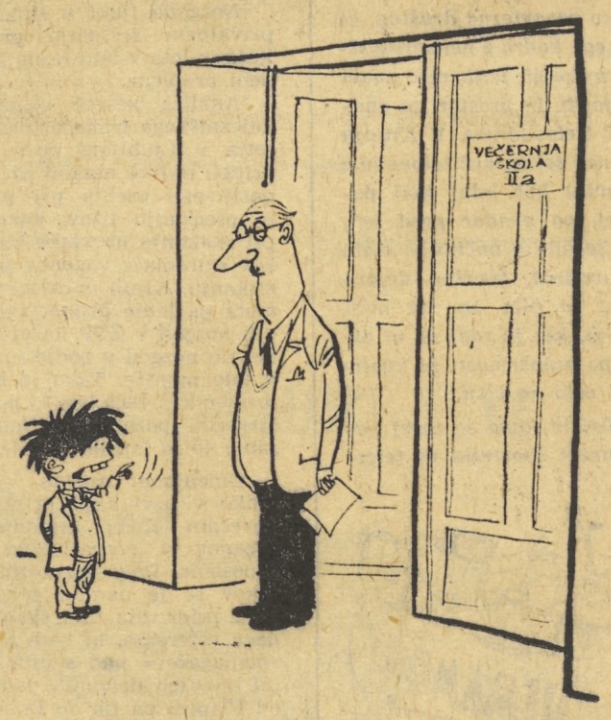

Kar povejte, če niste zadovoljni z znanjem mojega očeta. Mama in jaz ga bova že privila...

Kaj, mar je tukaj prepovedano parkiranje?

Spored RTV Ljubljana za teden od 16. do 23. januarja 1964

ČETRTEK

16. januarja 1964

5.00—8.00 Dobro jutro! — 6.20—6.35 Tečaj ruskega jezika — 8.05 S koncertnih in opernih odrov — 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo — 9.25 Slovenski pevci, orkestri in ansambli zabavne glasbe — 10.15 Pihalna godba Ljudske milice — 10.30 Pet minut za novo pesmico in Pozdravi mladim risarjem — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Popevke za vas — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30—14.35 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Pesni ansambli... — 17.15 Turistična oddaja — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Eduard Lalo: Španska simfonija — 18.45 Ta teden v skupščinskih odborih — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov — 20.45 Godala v ritmu — 21.00 Večer umetniške besede — 21.40 Ivo Petrić: Concerto grosso za godalni orkester — 22.10 Ignacij Jan Paderewski: Legenda v As-duru — 22.15 Skupni program JRT — studio Zagreb — 23.05 Melodije v noči — 23.20 Skupni program JRT — studio Sarajevo

PETEK

17. januarja 1964

5.00—8.00 Dobro jutro! — 6.20—6.35 Tečaj hrvaško-srbskega jezika — 8.05 Plesni ritmi za dobro voljo — 8.35 Slovenske narodne in umetne pesmi v priredbi Josipa Pavčiča — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Iz Skandinavije do Vardarja — 10.15 Prizor iz 2. dejanja Verdijeve »Traviate« — 10.35 Novost na knjižni polici — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Radijska kmečka univerza — 12.25 Domače pesmi in napevi — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Iz starejše in novejše hrvatske glasbe — 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — 14.35 Glasba za dobro razpoloženje — 15.15 Napotki za turiste — 15.20 Zabavna glasba — 15.45 Jezikovni pogovori — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Petkovo glasbeno popoldne pri skladatelju Mauriceu Ravelu — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Poje Invalidski partizanski pevski zbor iz Ljubljane — 18.30 Pripoveduje vam... — 18.45 Iz naših kolektivov — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Popevke iz Varšave — 20.15 Tedenski zunanjepolitični pregled — 20.30 Iz slovenske violinske literature

SOBOTA

18. januarja 1964

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.10—6.15 Napotki za turiste — 6.20—6.35 Nadaljevalni tečaj angleščine — 6.40—6.45 Pregled športnih prireditev za nedeljo — 8.05 Vedre melodije za konec tedna — 8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo — 9.25 Mladina poje — 9.45 Kitarist Luiz Bonfa — 10.15 Nekaj domačih z majhnimi narodnozabavnimi ansambli — 10.35 Nastopajo furlanski in švicarski pevci — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 V paviljonu zabavne glasbe — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30—14.35 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Poje moški pevski zbor »Grafika« — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Recitali znamenitih pevcev: sopranistka Elisabeth Schwarzkopf — 18.45 Novo v znanosti — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Zabavna glasba — 20.30 Prenos prvega dela festivala popevk »Zagreb 64« iz Zagreba — 22.10 Oddaja za naše izseljence

NEDELJA

19. januarja 1964

6.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.30—6.35 Napotki za turiste — 7.40 pogovor s poslušalci — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.40 Iz albuma pesmi in skladb za mladino — 9.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo -I. — 10.00 Se pomnite, tovariši... — 10.30 Popularen dopoldanski koncert — 11.30 Nedeljska reportaža — 11.50 Solistična zabavna glasba — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo -II. — 13.10 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Za našo vas — 13.50 Koncert pri vas doma — 14.10 Nekaj melodij — nekaj ritmov — 15.05 Od uverture do kola — 16.00 Humoreska tega tedna — 16.20 Naš glasbeni avtomat — 17.05 Hammond orgle — 17.15 Radijska igra — 18.02 Glasba iz znamenitih oper — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Izberite svojo popevko — 21.00 Njihovi rokopisi, Nova vrsta 3. oddaja — Franz Liszt — 22.10 Zaplešite z nami — 23.05 Glasba Kitajcev in Japoncev — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

PONEDELJEK

20. januarja 1964

5.00—8.00 Dobro jutro (pisan glasbeni spored) — 8.05 Vokalni kvintet »Kranjčani« poje slovenske narodne in umetne pesmi — 8.25 Novi posnetki trobentarja Leona Meriana — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.25 Pojeta sopranistka Ksenija Vidali in baritonist Samo Smerkolj — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Zabavni orkester RTV Ljubljana in pevci — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30—14.45 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.45 S knjižnega trga — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Glasbena križanka št. 8 — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Na obisku pri bolgarskih zabavnih ansamblih in pevcih — 18.45 Pota sodobne medicine — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Skupni program JRT — studio Beograd — Koncert Beograjske filharmonije — 22.10 S popevkami po svetu — 23.05 Literarni nokturno — 23.15 Nočni akordi — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

TOREK

21. januarja 1964

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.20—6.35 Začetni tečaj angleščine — 8.05 Vedri zvoki — 8.55 Domači napevi za prijetno dopoldne — 8.55 Za šolarje — 9.25 Veliki zabavni orkestri — 9.45 Starejši domači samospevi o ljubezni — 10.15 Solisti zabavne glasbe — 10.40 »Valpurgina noč« iz Gounodove opere »Faust« — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 V ritmu polke in valčka z narodnimi ansambli — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 S poti po Španiji in Italiji — 14.05 Za šolarje — 14.35 Slovenske narodne v priredbah Matije Tomca — 15.15 Zabavna glasba — 15.30 V torek na svidenje — 16.00 Vsak dan za vaš — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Tako pojo v Moskvi — 18.25 Plesni orkester RTV Ljubljana in njegovi solisti — 18.45 Na mednarodnih križpotjih — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Poje UPZ »Emil Adamič« — 20.20 Radijska igra — 21.15 Štirje novi posnetki slovenskih pevcev — 21.25 Serenadni večer — 22.10 Glasbena medigra — 22.15 Skupni program JRT

SREDA

22. januarja 1964

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.20—6.35 Tečaj makedonskega jezika — 8.05 Jutranji divertimento — 8.55 Pisani svet pravljic in zgodb — 9.25 Glasba ob delu — 10.15 S pesmijo in plesom po Bolgariji — 10.45 Človek in zdravje — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Petintrideset minut ob zabavni glasbi — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 O jugu in soncu v ruskih skladbah — 14.05 Za šolarje — Samorastnik in samorastniki — 14.35 Od Sofije do Moskve — 15.05 Zabavna glasba — 15.40 Komorni zbor RTV Ljubljana poje pesmi slovenskih skladateljev — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Chopin — Dela, ki jih je napisal še v domovini — 17.30 Iz fonoteke radia Koper — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Mojstri orkestrske igre — 18.45 Ljudski parlament — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Lahka glasba z velikimi zabavnimi orkestri — 20.30 Koncert v studiu 14 — 21.30 Glasbeni nokturno — 22.10 Od popevke do popevke — 23.05 Literarni nokturno — 23.15 Plesna glasba iz nočnega zabavišča hotela »Stattler«